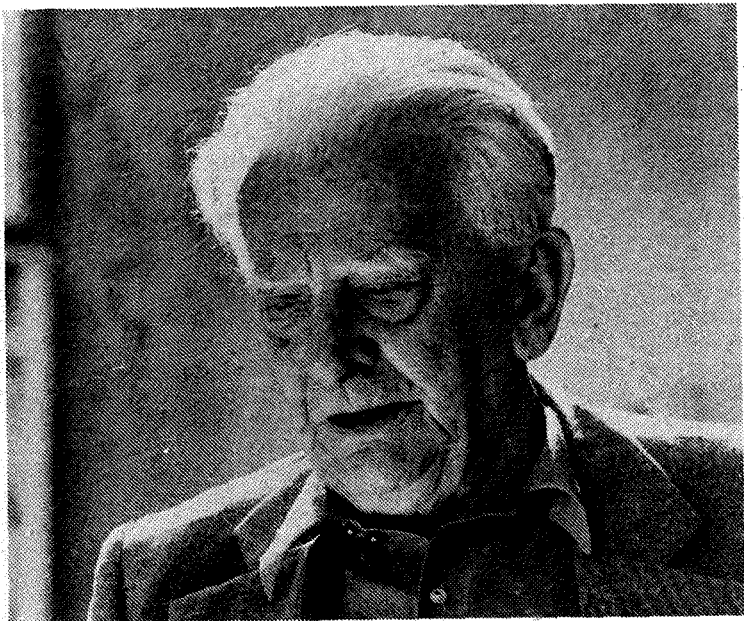

tv-15 naš TOVARIS

Št. 40
10. oktobra 1985
Leto XXIII

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

JOSIP VIDMAR

rojen 14. oktobra 1895

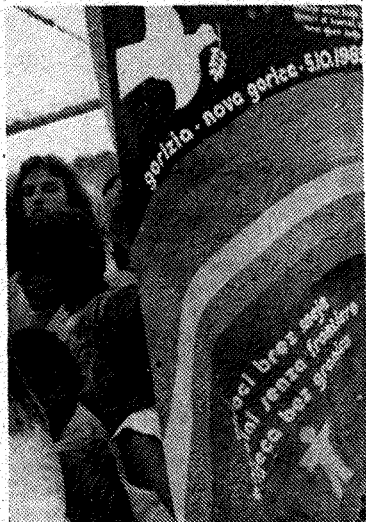
*Čestitamo
ob 90-letnici*

**Življenjski poti,
opravljenemu delu in
mislim tega moža
posvečamo našo tokratno
kulturniško stran**

Mladostni živčav ob jugoslovansko-italijanski meji

Most miru

Gorica in Nova Gorica sta bili minulo soboto mesti mladih. Več kot tisoč se jih je zbralo iz primorskih občin in notranjosti Slovenije ter obmejnih italijanskih krajev na prvem velikem srečanju otrok Jugoslavije in Italije pod zastavo UNICEF.

Osrednja slovesnost je bila na prehodu za obmejni promet na Erjavčevi cesti oziroma Gabrijevi ulici. Pod skupno nadstrešnico obmejnih organov Jugoslavije in Italije, ki simbolizira dobro sodelovanje med mestoma, so otroci poslali poziv vsem otrokom sveta, da bi se srečevali v miru in svobodi. Predstavniki petih kontinentov pa so spustili v zrak golobe miru, ki so ponesli otroške želje: ostanimo ljudje – ohranimo mir med nami, prijateljstvo ne pozna in ne prizna meja, na vse strani sveta. Morda bodo te želje slišali tudi tisti, ki danes rožljajo z orožjem. Državna meja med Jugoslavijo in Italijo je bila mesto sodelovanja, most med sosednjima narodoma, most prijateljstva, medsebojnega razumevanja in miru. Zgradimo našeto takšnih mostov, je prevečalo med otroki, kajti če bo mir zašel vse otroke sveta, bo zajel tudi vse ljudi sveta.

Otroci, zbrani na jugoslovan-

sko-italijanski meji, so poslali poslanico vladama Jugoslavije in Italije ter generalnemu sekretarju OZN De Cuellarju. »Vse meje niso odprte, kot je naša. Povsod se otroci ne smejo in ne morejo družiti in brezskrbno pomenkovati, z roko v roki prečkati poti iz ene v drugo državo. Ali lahko veliki možje, kot ste vi, gospod De Cuellar, naredijo kaj, da bi bilo drugače, da bi se lahko vsi otroci družili, da bi med pesmijo in plesom odprli zapornice na meji in pokazali, kaj vse imajo in kaj vse znajo? Morda potem tudi med odraslimi ne bo več sovraštva in vojn«, so med drugim zapisali otroci.

Generalni sekretar komiteja UNICEF za Italijo dr. Arnaldo Farina pa je zbranim dejal: »Danes smo v imenu naših otrok podrlili meje med našima deželama. Naj se podrejo vse meje na svetu, da bo zavlada mir, pravičen mir. Današnji dan nam nalaga težke odgovornosti. Prva med vsemi

ševič, predsednik zvezne komisije za UNICEF v Jugoslaviji.

Sicer pa so se prireditve srečanja otrok Jugoslavije in Italije, ki je potekalo pod geslom Otroci brez meja, začele na goriškem gradu, tam je vse pozdravil tudi goriški župan dr. Antonio Scarno, nadaljevale na Travniku v Gorici, medtem ko so se končale pred skupščino občine Nova Gorica. Med udeleženci je bila tudi častna gostja Mara Rupena – Osolnik. Na veliko skulpturo goloba sta v imenu vseh otrok pripela bela trakova Marko Jelinič in Michela Saint. Podobno so storili predsednik novogoriške občine, goriški župan in predstavnik UNICEF.

»Želel bi, da se vse hotenje po miru, razorožitvi in po srečnem življenju otrok, ki preveva današnjo prireditev, ponese iz tega prostora v svet ter da bi se vsak prebivalec te zemlje zamislil nad usodo otrok, ki so še marsikje izpostavljeni vojnim grozotam, lakoti, bedi. Namreč prav vsak otrok, ki živi kjerkoli na svetu, je naš otrok«, je ob koncu povedal predsednik skupščine občine Nova Gorica Danilo Bašin.

In kot da so njegove besede in želje slišali tudi golobi. Kar 400

nas obvezuje, da nadaljujemo v skupnem prizadevanju za utrditev prijateljskih vezi med nami, da bo naše delo trajno zakoreninjeno v zavesti in rasti naših otrok.

Otrokom je na Erjavčevi cesti spregovoril tudi dr. Stevan Balja-

jih je poletelo pod nebo. S seboj so nosili tudi želje vseh udeležencev manifestacije, želje vseh otrok sveta. Še se moramo srečati. Še več nas bo prišlo v Gorico in Novo Gorico, na eno najbolj odprtih meja v Evropi.

Janez Alič

KPPZ iz Celovca slavil petletnico delovanja

Pesem združuje – partizanska pesem spominja!

Minulo nedeljo je bil v celovski dvorani slovenskega mladinskega doma slavnostni koncert Koroškega partizanskega pevskega zbora iz Celovca ob peti obletnici njegovega delovanja.

Do začetka koncerta so vse sedeže zapolnili obiskovalci, ki so prišli od vsehokoli: od Roža do Sel in Ziljske doline. Bil je pač to dogodek, na katerega so se zadnje dni pripravljali tako poslušalci kot pevci. Milan Bošte in njegova žena sta prišla izpod Lobnika, vsa Wuttejeva družina, z najmlajšimi vnuki vred je bila v dvorani, en sin pa – kot iz družin premnogih poslušalcev – na odru, med nastopajočimi.

O zborovi petletni poti ter njegovi pesmi je spregovorilo več govornikov, predsednik slovenske prosvetne zveze na avstrijskem Koroškem Feliks Wieser pa je med drugim dejal, da slovenski partizanski pevski

na avstrijskem Koroškem, ki so za to, da nikoli ne pozabimo na enotnost vseh demokratično mislečih Slovencev, je dosegel poslanstvo, ki ga je partizanska pesem vedno nosila v sebi.

Na panojih, v avli pred koncertno dvorano, je bil predstavljen tudi priložnostni pregled o odmevih na nastope KPPZ v tisku. Tam smo se lahko spomnili uspešnih zborovih nastopov na prireditvah za mir, med drugim tudi na veliki manifestaciji na Dunaju leta 1982, kjer je ob KPPZ nastopil celo znani zvezdnik iz pevskega sveta in borec za človekove pravice Harry Bellafonte.

Po končanem koncertu, ki nas je veselo presenetil ne le z

Ljubiteljem koroške narodne pesmi je legla »na srce« »Ena sama reč me griva«, pa tudi udarno zapeta partizanska »Bohor je vstal«. Iz mednarodnega mirovno-sporočilnega sporeda pa so v živahnem ritmu zapeli zlasti El pueblo unido in afriško Ndo-demnyama.

zbor išče s pesmijo demokratične zaveznike.

Zbor je leta 1980 ustanovila Zveza koroških partizanov; to je bila pravzaprav uresničitev dolgoletne želje Karla Prušnika-Gasperja (dolgoletnega predsednika Zveze koroških partizanov), ki pa veselega dogodka ni dočakal.

»Res je, da je poteklo že skoraj 40 let, odkar so utihnile puške in odkar smo se vrnili iz gozdov kot zmagovalci, vendar je moral miniti veliko let, na žalost, preden smo na Koroškem zopet organizirano zapeli našo partizansko in delavsko pesem.

Danes lahko rečemo, da je temu zavlačevanju organiziranega petja borbene pesmi bilo krivo predvsem to, ker se nismo samozavestno in odločno lotili ustanavljanja partizanskega zbora. Krivo je tudi to, da smo vedno znova poslušali ljudi, bodisi tu ali zunaj Koroške, češ da partizanski pevski zbor ni potreben, da ljudstvo ne mara borbene – partizanske pesmi, da bi tak zbor kvaril medsebojno sodelovanje in odnose ter akoijsko enotnost koroških Slovencev...« Tako je zapisal med drugim v uvodni besedi k brošuri Koroški partizanski pevski zbor njegov predsednik Lipej Kolenik-Stanko. Bogo Gorjan, predsednik ZZB NOV Slovenije, pa je v svojem prispevku dodal, da če je ta zbor z dosedanjim delovanjem spodbujal in združeval vse tiste sile

izurjenimi pevci, ampak tudi z nadvse atraktivnim programom (ki je poleg koroških narodnih, slovenskih in nekaterih jugoslovanskih partizanskih vseboval tudi pesmi boja za svobodo in mir drugih narodov v svetu), smo spregovorili nekaj besed še s pevci: Janez Hubel iz Nagelč pri Podjuni ima za sabo že petindvajsetletno pevsko dobo in je prejel ob jubilejnem koncertu partizanskega zbora tudi eno od petih zlatih Gallusovih značk, ki jih je dolgoletnim pevcem podelila Zveza kulturnih organizacij Slovenije (poleg srebrnih in bronastih značk za mlajše pevce). Pet otrok ima Janez in vsi so pevci. Vseh pet poje v mladinskem pevskem zboru Danica, on sam poje tudi v Danici za odrasle, njegova hči Astrid pa je že podmladek KPPZ. Takih kot je Hoblova pevska družina, je še več in prav veselo je pogledati, kako mladi in starejši ubrano skupaj zapojejo.

Na koncu pa povejmo, da vodi KPPZ že od ustanovitve, nadvse uspešno, dirigent Branko Čepin z Raven na Koroškem, ki mu z rednim delom in navajanjem pevcev k disciplini uspeva ohranjati raven pevske kakovosti, kljub temu da je fluktuacija pevcev še vedno kar močna. Pozna se namreč, da odhajajo običajno iz zbora dijaki, ko končajo srednje šole (in odidejo na študije v druge kraje).

B. Ž. J.

Manca Golob-Filipič

Hudomušnost izza preprostih očal

Zgodaj popoldne pod borovci puljskih Zlatih sten. Vroč, zares vroč dan. Ljudje si brišejo znojna čela, misli so uklenjene v vročino septembrskega dne. Nenavadno za ta letni čas. Od obale semkaj se sliši žlobudranje tujega jezika, na potki proti še vedno toplemu morju čebļajo drobljanci. Kdove v koliko jeziki. Spodaj, ob morju, sproščenost, zadnja v tem letu, v tej sezoni. Natakak naveličano sloni ob durih svoje gostilne, gleda v zrak, konec sezone je, bržkone misli, premleva dogodivščine, vsega naveličan in nažrt. In ves ta hrup in vse te ženske. Petsto nekdanjih trpink iz Ravensbrücka in Aushwitza. O vsem tem najbrž nič ne ve, ali pa vsaj kanček. Ne ve o barakah ne o hudobnih ljudeh, tisto se je pač dogajalo, danes, ta dan, pa sezona tava k morju, zginja ob obalah, se zgrinja na vse istrske ceste, na sever.

Mance Golob - Filipičeve iz Radovljice ne pozna in je tudi ne more. In vendar Manca sedi le nekaj korakov od njega in se poigrava z mislijo, ali bo vendarle prišel k njeni mizi ali ne. In ne zameri. Ve, da je naveličan, da se mu je sezona zadržala pod kožo in da so je polne vse žile. Tudi sicer Manca, suhljasta ženica zgubane, dejal bi kot mornar, ki je dvajset in več let plul po širnih morjih tega sveta, razbrazdanega in prevetrenega obraza, ne zamerja. Svoje pa vendarle ve in pomni, da rod za njo ne bi pozabil. Bognedaj tega.

Sediva. Izza sila preprostih očal zre vame, z neskončno dobrotljivim pogledom, ki premerja dalje in širjave tega sveta, razmerja, ki jih pozna in jih je skusila na svoji koži. Velika skušnjava. Prav zaradi te skušnje bodejo vame hudomušne, prav zares hudomušne iskricenjenih živih, preživih oči, polnih odgovorov na neizgovorjena vprašanja.

Govoriva o preteklosti. Tisti, ki je Manco naredila zgubano, dobrotno in odpuščajočo. To naredi čas, preseka Manca moje premišljevanje. In potolče mojo sentimentálnost, spomin na babico, staro mater, iz nje zaveje osvežujoč smeh, kar po moško urezan. Stvari v hipu postavi na svoje mesto in človek v trenutku pozabi na njeno šibkost, slabotnost, na palico, ki neskrita čepi ob njej. Zdaj so pred menoj le še njene oči, skrite za očali, humornost, ki kar veje iz nje. Njeno občutje je nalezljivo kot huda bolezen.

Škofjeločanka. Pravzaprav is Praprotnega. Iz napredne, žilave družine. A kdo v tistih časih ni bil in znal biti žilav. Zadrž. Trmast. Dva brata sta bila

sprejeta v partijo že pred vojno. Za mlajšega je vedela, za starejšega ne. Vse dokler ju niso prekopali. To ji je povedal govornik.

»Bila sem v Škofji Loki, na Trati«, pogleda izza očal, se nagne nad mizo. In »bergl« pade, zaropota. Jo pobere. Imela sem najeto restavracijo. Tistikrat sem bila povezana z naprednimi ljudmi. Ustanovili smo OF. Morebiti je bilo to julija, avgu-

še en »zotlar« Križnar... Vprašala sem ga, zakaj ne prisluhne Stanetu Žagarju. Nekateri mu niso zaupali. Začel mi je pripovedovati zgodovino socializma, komunizma. Malo prej je bil v Kranju štrajk. Moj gospodar, napreden možakar, vendar ne komunist, lesni trgovec, gostilničar in tovarnar, je dal štrajkajočim vola in nekaj moke. Tam sem bila dvanajst let...«

Manca Golob-Filipič

sta 1941. Imela sem znanstvo s Kavčiči, tudi z neko Mici, slab spomin, kdo bi mi zameril. Kakšnih deset nas je bilo, ki smo ustanovili tole OF. Pred tem sem bila v službi v Podnartu in sem poznala vso zgodovino tega našega gibanja, tudi nekatere ljudi, ki so v njem igrali pomembno vlogo, Staneta Žagarja, na primer, ki sem ga osebno poznala. Pa je bil

Nikakršne živčnosti ne zaznavam, gube na njenem obrazu veselo pojejo. Od sosednje mize z ljubeznijo zre vanjo njen sporog. Pretehtava: se bo Manca razburila, ni to zanjo preveč? Ni, Manca živi v zgodovini in se ne meni za hreščanje galebov sto metrov vstran.

»Taktat sem se spoznala z Bertoničjevim Johanom, ki je bil Žagarjev sodelavec.

Tam sta delala tudi moja brata Lojze in Jože, v mizarstvu. No, Bertoničjev Johan in še nekaj fantov so se začeli pozneje organizirati pa naša dva zraven. Tistikrat sem dobila iz Ljubljane, pred vojno je bilo, ej, spomin, neko knjigo. Napisano je bilo, vemo, da nisi komunist, upamo pa, da je boš spravila v prave roke. Ja, 1939. leta je bilo. Morda leto prej. Pa me vpraša moj brat: Manca, si dobila kaj iz Ljubljane? Kakšne knjige? Si? Daj jih meni, moram jih vzeti. Pozneje sem izvedela, da so prišle v prave roke. Taktat je bil v Radovljici orožniški komandant, ki mi je dejal: Manca, vem, da imaš nekatere stvari, vendar vedi, jaz zanje ne vem. Spravi to, ne bom te prijavil. Ta možakar je pozneje partizanom ogromno pomagal, rekla bi celo, da je bil komunist. Ko sem se po vojni vrnila, sem izvedela, kako je bil dober. On je tudi Žagarja vselej opozoril, tako da pri preiskavah pri njem nikoli niso dobili nikakršnega gradiva. To je bilo pred vojno.«

Toliko vsega je bilo, spomin blede, Manca se izza očal zastrmi v borovce, preudarja, išče, misli, brska po mladosti morda bo kaj zamešano, narobe povedano, me opozori. »Tako naredi, da bo prav, mojih šal ne vta-kni zraven, saj navsezadnje življenje ni tako kruto in en sam splet križev in težav...«

Ko se je začela vojska, sem bila v Višegradu na postaji, vojska z Rusijo in Nemčijo. Ko sva šla s Kavčičem v Srbijo, sva nesla s seboj ogromno jedil. Očeta so odpeljali: v Begunjah je bil obsojen na smrt, potem je bil v Mauthausnu. Ni se vrnil.

Škofja Loka. V naši restavraciji smo imeli salon, kjer so se zbirali oficirji, tudi iz Celja so bili. Vlekla sem na ušesa, spoznala sem, da so nekateri proti. Ko smo ustanovili OF, smo največ delali s Kavčičevimi. Vse dokler ni to prišlo na ušesa gestapu.«

Tistikrat, pripoveduje Manca in strmo gleda vame, me tipa z očmi, vrag si ga vedi, kaj hoče razbrati iz mojega obraza, ki napeto strmi vanjo, je bil pri njih v hiši nemški komandant. Rupnikova vojna baza je bila le malo vstran. Od tam so k Manci nosili orožje. Manca ga je zbirala, skrivala pod

posteljo tega komandanta: tam je bilo najvarnejše! Brata Lojze in Jože sta takrat že bila v gozdu. Iz Ljubljane je dobila posebne legitimacije, da so se lahko svobodno gibali.

»Imeli smo v naši hiši »rauhkamro«. Če bi bila preiskava, smo se zmenili, zavpijete: daj še na ogenj. In: še imaš kaj jajc, če bo šel na teren. Spomnim se: enkrat je dekle zavpilo, še dam kaj na ogenj. Jaz: le še daj. V tej »rauhkamri« sem imela steklenico žganja. Bila je razbita, stopnišče je smrdeło. Nemci so šli gor, vse preobrnilo, vse pregledali, gestapovci. Potem so nas izdali. Še danes ne vem, kdo nas je izdal. Komandant, ki me je prišel aretirat, je bil zelo dober, veliko ljudi je rešil v Škofji Loki, mislim, da se je pisal Zuber Evgen. Imel je tri šoferje in vsi trije so odšli k partizanom.«

Manca je odšla v taborišče 1. maja 1943.

»Vse se mi meša, bogpomagaj. En brat je padel tam kot Stane Žagar. Drugi iz zasede, ranjen v trebuh, pa naš sosed tudi, bila sta kurirja in sta material požrla in ustrelila. Za prvega sem izvedel šele v taborišču, za starejšega pa že v Begunjah. No, potem so vzeli še sestro in mammo, prej kot mene. Odšli smo v Ravensbrück. Ena setra je bila v Kočevskem Rogu. V partizanih. Tudi njo so ujeli. Tri sestre torej. Dva brata. Ena setra je v ljubljanskem zaporu rodila, mo-že pa so Italijani postrelili.«

Borovci prijazno kimajo, obalni hrušč se vsiljuje.

Mance tipa za »bergl«. Mož izza sosednje mize za-skrbljeno pogleduje k name. Že dve uri klepetava, trgava pokrovje zgodovine. Vmes se Manci utrga duhovita mise. Naravnava me: izberi iz vsega tega tisto, kar hočeš in pametno napiši, stara sem, zamešam, ti naredi, kot je potrebno, da se ljudje ne bodo smejali...«

Ne bodo, Manca. Ljudje že vedo!

Prvi maj 1943. Škofja Loka. Štirinajst dni. Zasliševanje. Pretepanje. Kar je k temu spadalo. Mati, ki je bila z njimi, je rekla gestapovcu, ki jo je pretepal: Kaj bi rekli, če bi vašo mater tako topli? Človek je govoril po domače. Poslej je v Begunjah niso več topli. Vendar so topli Manco in sestro.

Šli so. Zamenjali ničkoko zaporov.

Trikrat so Mancino mater določili za krematorij. Tudi sestro. Ko so prišle v taborišče, so kaj kmalu navezale stike s komunistkami: Francozinjami, Avstrijkami, Nemkami... ženskami različnih narodnosti. Znale so reševati ljudi, bile so po pisarnah, iz kartotek so vzele liste umrlih jetnic in jih dale živim...

»Delala sem v pralnici«, me prebada z iskrecimi očmi, kot dvajsetletnica in tovaršica izza sosednjih miz naju pogledujejo: le kaj bo Manca povedala?

Nenadoma so mi prišle tovaršice povedat, da so se odločili, da bodo poslali v krematorij Darinko Kovačič in mojo sestro. Šli so tik za blokom. Letela sem za njima, ju začela pretepati in vpila, da so lene, nemarne, da so odšle z dela in sem jih pripeljala nazaj v blok. Druga se ni dalo storiti. Ko so prišle v blok, so skočile skoz okno, moja sestra si je zlomila roko. Darinka pa jo je srečno odnesla. Nekaj podobnega se je zgodilo tudi z materjo, ki so jo prav tako določili za krematorij, rešila jo je neka Poljakinja. Neka Rusinja jo je ves teden skrivala pod slamnjačo.«

Dne 29. avgusta 1945 je Manca prišla domov.

Kaj več se ne da povedati. »Morda je kaj zamešano«, me opozarja Manca. Resnica pa je. Nihče naju ni poslušal, le natakak je končno prišel. Naveličan in nestrpen. Presit sezone in nemiru. In sva spila toplov pivo.

»Pridi v Radovljico v našo gostilno. Sem že rekla vsem našim ženskam iz Ravensbrücka in Auschwitza. Zakaj ne bi tebi!«

Borovci mirujejo v popoldanski vročini. Od obale se oglašajo pesem. Slovenska pesem. Nabrusimo kose, že klas dozoreva...

Koliko skrbi, da ne bi kaj narobe napisal!

In v vlaku nazaj: kolikšna skrb, da ne bi bil žejen, zdajala mi je tri vrečice sokov in mi stiščala, na silo, sendvič - mladenič, saj si lačen in ti, ki nas vozijo, nimajo ničesar. Spominja me na vožnjo v Ravensbrück, bili smo lačni in žejni, še živali ne bi to privoščil.

Zapomni si to, železnica naša...!?

Milenko Strašek

GOSTINSKO PODJETJE
PECA MEŽICA

INVALIDI, BORCI, REZERVNI OFICIRJI
PRIPOROČAMO VAM OBISK KOROŠKE, KJER BOSTE DOBRO POSTREŽENI V

HOTELU PECA V MEŽICI
GOSTILNA BRAMČORNIK PRI PREVALJAH

CENA PENZIONA 1.500,00 din

IZLETI: V AVSTRIJO

NA PECO

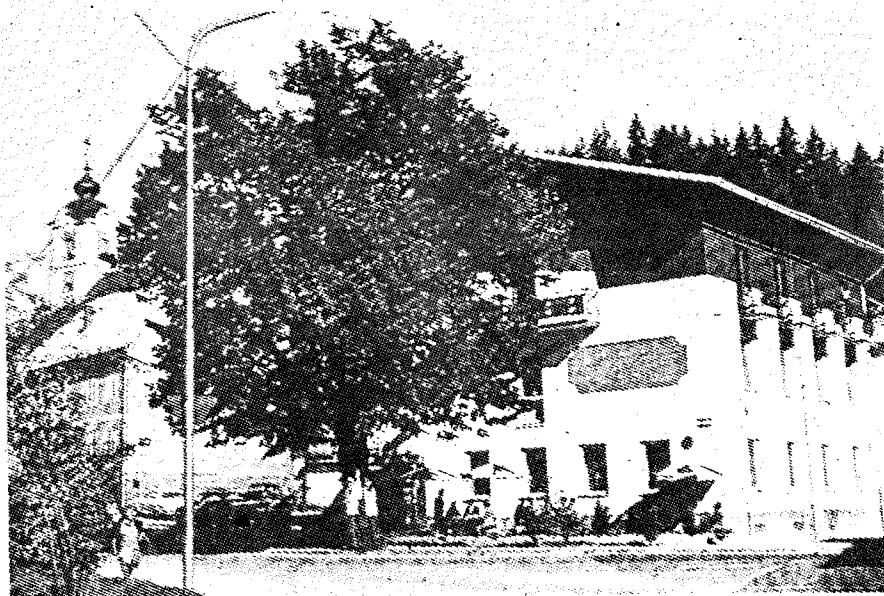
NA RADUHO

NA URŠLJO GORO

NA POLJANO PRIZORIŠČE ZADNJE BITKE V NOB

ORGANIZIRAJO SKUPNE PIKNIKE V NARAVI V DOLINI TOPLE, V JAZBINI IN ŠENTANJELU.

SKUPINAM NA ŽELJO DODELIMO ŠOLANEGA TURISTIČNEGA VODIČA.

Kakšna meni biti »vroča jesen«?

**Daleč od tega, da bi nas mikalo pisati in premišlje-
vati o vsem, kar je že ali šele utegne priti na dnevni red
našega javnega oziroma skupnega življenja. Težav in
zank, ki jim pravimo problemi oziroma nerešena vpra-
šanja, je na pretek povsod, kamorkoli obrnemo po-
gled.**

V organiziranem družbe-
nem ustroju, katerega se-
stavni del so delegatske
skupščine na republiški in
državni ravni, se seveda
»spopadajo« z dobršnim
delom te problemske gmo-
te, nikakor pa ne tudi z vs-
njenjo celoto. Če je torej
predsednik slovenske re-
publiške skupščine (Vin-
ko Hafner s sodelavci iz
skupščinskega predsed-
stva) povabil odgovorne
urednike in druge novinar-
je iz notranjepolitične sfe-
re na pogovor o »nekaterih
najpomembnejših zadevah
iz programa skupščine do
konca leta«, obenem in še
posebej z »nekaterimi bi-
stvenimi vprašanji, ki so
vezana na soočanje v
skupščini SFRJ«, pač ni-
smo smeli gojiti iluzij, da
se bomo pogovorili prav o
vsem, kar sodi v »aktualni
paket« naše življenjske in
družbene problematike,
dokaj tega pa je pogovor
vendarle zaobsegel.

Na samem vrhu sezna-
ma zahtevnosti bodo to je-
sen skupščinske debate o
družbenem planu za na-
slednjo »petletko«, torej za
čas tja do leta 1990. Vsi na-
tanko vemo, da ta leta bo-
do – in morajo biti – odlo-
čilna za ves naš družbeni
(gospodarski in tako na-
prej) utrip. Gre za pripravo
dokumenta, ki ga bodo
najprej obravnavali v re-
publikah, nato pa v zvezni
skupščini, kjer naj bi ga
sprejeli vsaj do sredine de-
cembra. Vnaprej je znano,
da bo razprava, ki se je
pravkar začela, napeta –
in vse v zvezi z njo ena naj-
zahtevnejših skupščinskih
nalog v tem letu.

Nič manj »hudi« seveda
ne bodo zakoni o ekonom-
skih odnosih s tujino, o in-
vesticijskih delih v tujini
in kar jih je še v tem kom-
pleksu. A daleč od tega, da

bi šlo za edino področje, ki
terja ureditev in preuredi-
tev – ter v mnogočem tudi
podlago za sprejetje repu-
bliške in zvezne resolucije
ter proračuna za prihodnje
koledarsko leto, ki se bliža
z naglimi koraki. Tem, ki
so še vedno (ali spet in
spet) odprte, je veliko in
celo več, kot jih je ob še
tolikšni urejevalni vnemi
mogoče spraviti pod varno
streho.

V republiški skupščin-
ski obravnavi bodo to je-
sen po napovedih: trije
kmetijski zakoni (o kmetij-
skem zemljišču, o združe-
vanju kmetov ter o starost-
ni varnosti kmetov), spre-
membe obrtnega zakona,
problematika uveljavljanja
inovacijskih dejavnosti (v
navsezavi na čekajevska
stališča o »lastnih silah«),
zakon o javnem obvešča-
nju, problematika (ne)-
uresničevanja osimskih
sporazumov s posebnim
ozirom na položaj naše
narodnostne skupnosti v
zamejskem pasu... in še bi-
se dalo naštevati. Jasno pa
je, da naštevati samo po
sebi ne sodi k bistvu teh
družbenourejevalnih in
spreminjevalnih namer.

Vrsto odločilnih »ore-
hov« bodo skušali to jesen
streti tudi v federaciji, v
zveznih skupščinskih klo-
péh. Na dnevnem redu so
(in čakajo na vrsto) vpraša-
nja o nekaterih spremem-
bah glede sistema financir-
anja »države«, pa vsesko-
»trda« problematika zaka-
na o osnovah bančnega in
kreditnega sistema, ki je –
kot vsi vemo – še kako po-
memben za položaj delav-
cev v združenem delu, še
posebej, če pomislimo, ka-
ko slabo se je glede tega
obnesel nedolgo tega
sprejeti zakon o družbe-
nem planiranju... da ne

naštevamo dalje, kajti od-
ločilnega pomena je kljub
vsemu vpogled v ozadje
»velikih bitk« in »prebo-
jev«, ki čakajo delegate in
prek njih ves naš angažira-
ni javni interes.

Poglavitni problem, ki
nas tare, je iskanje formu-
le: kako iz silovitih težav,
iz premajhne in neuravno-
težene proizvodnje, ki ne
daje dovolj dohodka, kar
nam, prezadolženim, ne-
razvitim in tehnološko za-
ostajajočim prinaša nič ko-
liko zadržev: nizko življenj-
sko raven, obilno nezapo-
slenost, hude razvojne za-
stoje, stagnacijo in pone-
kod celo nazadovanje in
kar je podobnega.

Nekateri menijo, da lah-
ko vse te boleče zadrege
razreši edinole okrepljena
država z močnimi uprav-
ljaljskimi strukturami. Sa-
moupravljanju izrekajo –
ne sicer direktno, pa ven-
darle – nezaupnico. Pri
tem si prizadevajo za takš-
no normativno urejanje
stvari, ki bi jim omogočilo
uveljaviti to hotenje. Drugi
se, kajpak, zavzemajo za
samoupravljanje, v kate-
rem bosta dejanska nosil-
ca celotne odgovornosti za
pot iz črne brezne, v ka-
kršnem po gospodarski
plati smo, združeno delo in
delavski razred (delovni
kolektivi in v njih zaposle-
ni delavci) – in prizadeva-
jo si za uzakonitev te in
takšne prihodnje poti. Več
kot jasno je, da gre za te-
meljni konflikt, v katerem
se nenehno – odkrito ali
prikrto – spopadata dve
nasprotujoči si težnji, kar
je vseskozi težak in hkrati
zelo usoden boj.

In kar je poglavitno: ne
da se ga končati po hitrem
postopku. Nekateri nestro-
no kritizirajo, denimo, po-
samezne republiške dele-
gacije v zvezni skupščini
(tudi in posebej sloven-
sko), češ da s svojimi inter-
vencijami zavlačujejo
sprejetje zakonov, ki bi
morali čimprej začeti ve-
ljati in delovati. Odgovor
je jasen: ko gre za tako po-
membna usklajevanja, ni
mogoče in ne dopustno hi-
teti.

Vprašanja so namreč
usodna, tako za posamez-
ne narode kot za dele de-
lavskega razreda v jugoslo-
vanski skupnosti.

Izrazit primer tega so, na
primer, devizni zakoni,
kjer res ni vseeno, kaj se
bo zgodilo in kakšna bo
prihodnost. Lahko že kar
slutimo, kakšne bodo po-
sledice v primeru, če de-
lovne organizacije ne bodo
imele pravice do deviz, ki
jih zaslužijo z izvozom, pač
pa bo vse, kar zadeva devi-
ze (za nakup repromateri-
ala, za nakup opreme, za
odplačevanje tujih posojil
in tako naprej), odvisno od
zvezne administracije.

Tudi vse drugo... tudi
družbeni plan za prihodnja
leta je odvisen od tega, ka-
ko bodo po novem uravna-
ne pravice do gospodarje-
nja s sredstvi: bodo v ro-
kah tisočernih gospodarjev
– samoupravnih subjektov

ali v eni sami močni roki,
ki želi v imenu drugih
uravnavati državo?

Treba bo, seveda, najti
kompromis med obema
skrajnima težnjama, do če-
sar pa se – prav tako: se-
veda – ni mogoče zlahka
dokopati.

V vsem tem iskanju no-
vega »reda« je normativiz-
ma veliko več, kot bi ga
smelo biti. Preveč je zaka-
nov, norm – in premalo
dejanske možnosti, da bi
delo (združeno delo) samo
uravnavalo svojo pot. Za
zdaj ni pravega upanja, da
bi se tej normativistični
mrzljici mogli postaviti
učinkovito po robu. Neka-
teri bi namreč radi vse živ-
ljenjske struge urejali z za-
koni in normami; vse kaže,
da se tej fazi ni mogoče
upreti, pač pa je treba
skoznjo, v upanju, da bo
nekoč za nami in bomo
svoje delo ter svoja raz-
merja urejali z višjo, pono-
tranjeno stopnjo modrosti
in delovne zavzetosti. A ta-
ko daleč za zdaj, žal, še
nismo.

Res pa je, da so se začeli
delegati v skupščinah ob
vseh novih zakonskih
predpisih že precej bolj in-
tenzivno in na samem star-
tu spraševati, kakšne po-
sledice bi utegnil prinesiti
novi predpis, kolikšna
sredstva bo terjal, koliko
kadrov... Vprašanja, ki se
zastavljajo po tej poti, ne-
mara še niso dovolj vztraj-
na in učinkovita, toda za-
stavljajo se – in tudi to je
v tej nenehoma vroči raz-
pravi veliko vredno.

Kar nas ob vsem tem
»skupščinskem gradivu«
posebej zadeva, je želja, da
bi debata in usklajevalni
boj za najboljše možne po-
ti naše bližnje in srednje-
ročne gospodarsko-druž-
bene prihodnosti ne osta-
jala zadeva, s katero si da-
jejo oprava »poklicni«
delegati. Želimo si biti va-
njo dejavno (ter, seveda,
odločilno) vključeni tudi
sami, kot ljudje, kot druž-
beni subjekti, kot sestavni
del »fronte«, v kakršno je
– in naj bi bil še veliko
bolj intenzivno – vključen
ves sestav delegatskega ra-
zreda kot narodove social-
ne skupnosti.

Vročja jesen!?

Viktor Konjar

Oktober je mesec požarne varnosti

Varovanje pred požari

Število požarov se iz leta v leto večja. Samo v požarih
izgubimo na leto več kot odstotek narodnega dohodka:
to je bilo 400.000.000 dinarjev leta 1983, 970.000.000 leta
1984 in več kot 1.000.000.000 dinarjev leta 1985. Na pre-
bivalca pomeni to čez 650 dinarjev, na zapo-
slenega pa odpade v letu 1985 čez 1250 dinarjev. Cena za
ohranjanje in zagotavljanje takšnega davka, ki ga terjajo
požari, je mnogo večja, saj nas stane vzdrževanje te
ravni še nekajkrat več.

Vsak tisoči prebivalec v Sloveniji zaneti na leto pri-
bližno en požar. Požarno škodo moramo plačevati vsi
občani in delavci v združenem delu, zato smo vsi dolžni
posvetiti večjo pozornost varstvu pred požarom. Stati-
stični podatki nas opozarjajo na nenehno večanje šte-
vila požarov v stanovanjski dejavnosti in v zasebnem
gospodarstvu. Zasebni del lastništva zajema že dve tret-
jini požarov. Potruditi se torej moramo, da bomo pazljivi
tudi doma. Požarne nevarnosti grozijo v kuhinji,
gospodarskem poslopju, delavnici pa tudi na njivi,
travniku, v gozdu in na delovnem mestu.

Za preprečevanje požarov v bivalnem okolju moramo
vedno upoštevati nekaj osnovnih navodil. Ko priprav-
ljamo jedi na razgretem olju, ne zapuščajmo štedilnika.
Ne puščajmo priključenega likalnika. Če vgrajujemo
televizijski aparat v pohištvo, poskrbimo za zadostno
zračenje. Po vsakem letu poskrbimo za očiščenje notra-
njosti televizorja. Ne zanemarjamo priključkov elek-
tričnih premičnih vodnikov (kablov, vrvic, vtikačev).
Pri uporabi električnih seval in električnih grelnikov ne
puščajmo v njihovi bližini gorljivih snovi. Ne kadimo,
če smo močno zaspani in ne puščajmo cigaretnih ogor-
kov v pepelnikih, v katerih so papir ali druge gorljive
snovi. Predvsem ne odlagajmo na pepelnik prižganih
dolgih cigaret, ker lahko padajo na gorljivo površino in
jo vnamejo. Pepelnikov s cigaretnimi ogorki ne izpraz-
njujmo v gorljive smetnjake. Če smo strastni kadilci, si
kupimo negorljivo posteljnino. Ne kopčimo v stanova-
nju vnetljivih tekočin ali gorljivih plinov. Poučimo
otroke o nevarnosti ognja. Majhnim otrokom ne omogo-
čajmo dostopa do vžiga (vžigalice, vžigalniki), vnetljivih
tekočin in plina. Če uporabljamo pirotehnične izdelke
(petarde, rakete), jih nikoli ne prižigajmo v zaprtih pro-
storih ali v bližini lahko gorljivih snovi (skladišča vnet-
ljivih tekočin, plinov, seniki, gozdovi ob suši). Vedeti
moramo, da strela požiga praviloma le zgradbe, ki niso
varovane s strelodromom. Torej se zavarujemo s pravilno
zgrajenimi strelodromi, posebno če imamo zgradbo na
strelu izpostavljenem kraju!

V kmetijstvu so še vedno pogosti samovžigi krme in
stelje. Ne spravljamo preveč vlažne krme in stelje! Več-
krat preverjamo temperaturo teh snovi! Ob uporabi
nezavarovanega ognja v prostorih, v katerih so lahko
vnetljive snovi, se zavedajmo nevarnosti eksplozije ali
hitro razvijajočega se požara. Nezavarovani ogenj
(sveča, vžigalice, vžigalnik, oporečna ali prenosna elek-
trična razsvetljava) ne sodi v prostore, v katerih imamo
več litrov vnetljivih tekočin (barve, laki, razredčila,
topila, čistilni bencin, čisti alkohol) ali gorljivih plinov,
da eksplozivnih snovi ne omenjamo. Doma si priskr-
bimo primeren gasilni aparat ter se poučimo o njegovi
uporabi. Skrbimo, da bo takšen aparat pregledovan v
rokih, ki jih je določil njegov proizvajalec. Ker imamo v
hiši vodovod, si oskrbimo primerno gumijasto cev z
razpršilec, ki jo imejmo vedno pripravljeno na lah-
kem dostopnem in dobro vidnem kraju.

Zapomnimo si, da nas ob večjem požaru lahko le
gasilci rešijo velikanske škode. Zapomnimo si telefon-
sko številko, na katero bomo poklicali gasilce – to je 93.
Ko kličemo to številko, ne izgublajmo časa, in takoj
povejmo: kdo kliče, od kod kliče in kaj ter kje gori!
Vsako izgubljeno minuto se škoda, ki jo povzroči požar,
približno podvoji.

To je le nekaj osnovnih navodil. Njihovo dosledno
izvajanje lahko mnogo pomaga k izboljšanju samoza-
ščite na področju varstva pred požarom.

Alfonz Zafošnik

Premog za ogrevanje

Spet se ponavlja. Novinar-
ja Vidic po radiu in Ambro-
žič na TV razburjata kupce
premoga širom po Sloveniji
in širita paniko, s čim se bo-
mo greti pozimi, če ne bo
premoga. Ta panika je zajela
tudi borce, ki so pohiteli na
borčevsko organizacijo po
potrdila – priporočila, s ka-
terimi bi se pravočasno
oskrbeli s premogom. Verja-
mem, da niti ena letna kon-
ferenca ZB v KS po vsej
Sloveniji ni potekala brez
žolčnih debat posameznih
borcev.

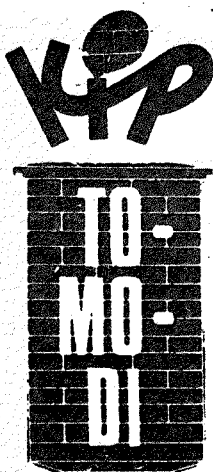
Tudi v Mariboru v KS An-
ton Aškerc ni bilo drugače.
Diskusija se je vlekla v ne-
dogled, dokler se ni oglasil
prvoborec in povedal tako-
le: »Tovarišice in tovariši
borci. Pri tem premogu me
moti dvojje. Prvič: Bojevali
smo se in se še bojujemo za
brezrazredno družbo. Če mi
borci dobimo priporočila za
premog, drugi pa ne, smo s
tem privilegiranci. Ali je to
potrebno? Drugič: Ali bi ho-
teli pozimi sedeti v temi in v

toplem ali pri električni luči
v mrzlem? Izbira ni težka!
Ali se tega zavedajo tudi vsi,
ki so za to plačani, z odgo-
vornostjo? Kdo so ti? Kom-
ite za energetiko, direktorji
premogovnikov, prodajalci,
prevozov itd., torej vsi, ki
vodijo ta premog od izkopa
do kupca. V trenutku, ko
dobava zaškriplje, je kdo od
našteti kriv, ker ni izpolnil
zaupane in za to plačane na-
loge. Ostane le vprašanje, ali
je to storil načrtno kot naš
sovražnik ali kot nesposob-
než. V obeh primerih ga je
potrebno nemudoma zame-
njati.

Ne privilegiranci, ki bomo
dobili premog za ogrevanje,
ampak privilegiranci, ki zah-
tevamo, da so na teh mestih
ljudje, ki bodo brez panike
in nepotrebnega čvkanja
izpolnili naloge.

Ostranimo vzroke, in ne
zadržujmo se na posledicah.
Tako je bilo med NOB in tu-
di danes ne sme biti dru-
gače.

S. E. Majd

Topleje in ceneje

topli montažni dimnik
z gibljivo kisloodporno
ognjestalno šamotno cevjo

MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALA: 218-347 TELEGRAM: KIP
Ljubljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

Izrael napoveduje PLO vojno do konca

Bližnji vzhod se je z izraelskim napadom v začetku minulega tedna, ko so letala z Davidovo zvezdo bombardirala sedež Palestinske osvobodilne organizacije v Tuniziji, ponovno znašel na prelomni točki. Dogodki, ki so sledili in so tako ali drugače v neposredni zvezi z izraelskim napadom, potrjujejo, da so za lep čas ustavljena skoraj vsa prizadevanja za miroljubno rešitev bližnjevzhodne krize. Po drugi strani najnovejše izjave izraelskega obrambnega ministra Rabina o začetku vojne proti palestinskemu vodstvu dokazujejo, da je Izrael v svoji ekspanzionistični politiki pripravljen iti do konca, ne oziraje se na vse obsodbe napredne svetovne javnosti.

Pri tem vlado v Tel Avivu prav nič ne moti najnovejša resolucija, ki jo je Varnostni svet Združenih narodov sprejel na maratonski seji in z njo najostreje obsodil Izrael zaradi nedavnega letalskega napada. Za resolucijo je glasovalo 14 držav članic Varnostnega sveta, ZDA pa so se, kot je bilo pričakovati, glasovanja vzdržale. Ameriški predstavnik na sedežu združenih narodov, je takšno ravnanje nič kaj prepričljivo podkrepil z izjavo, češ da ZDA priznava in trdno podpirajo načelo, da ima katera koli država, ki bi bila predmet stalnih terorističnih napadov, pravico, da pri obrambi pred nadaljnjimi terorističnimi napadi na ustrezen način uporabi silo. To je po njegovih besedah neodtujljiva pravica, ki jo ustanovna listina daje državam članicam Združenih narodov.

Zdi se, kot da je ameriški predstavnik v Združenih narodih s tem posredno potrditev, kar je pred dnevi ogorčeno ugotovil vodja PLO Jaser Arafat. Namreč, da so ZDA in Izrael želele z bombardiranjem v Tuniziji uresničiti dva cilja. Prvič odstraniti vodstvo PLO in drugič onemogočiti vsako nadaljevanje že sicer krhkih prizadevanj za mir na Bližnjem vzhodu. Vodja PLO je ponovno obtožil Belo hišo, da je le-ta Izraelcem

omogočila napad na Hamam Sat.

Po napadu 1976. leta, imenovanem »operacija Entebbe«, in bombardiranju iraškega jedrskega reaktorja leta 1981 je bila operacija v Tuniziji že tretji izraelski »vojaški izlet« na tuje, ki se je resnici na ljubo v strogem vojaškem pomenu končal sijajno. Akcija, ki je upravičeno povzročila ogorčenje in obsodbe skoraj vseh držav na svetu, je najverjetneje zadnje resno opozorilo državam na Bližnjem vzhodu, da je treba v primerih, ko gre za izraelski interes, kar najresneje računati nanj. Seveda na Izrael kot na ameriškega zandara in branitelja ameriških interesov na Bližnjem vzhodu.

Vse tri omenjene operacije, ki spominjajo na pravo zračno piratstvo, družijo skupne značilnosti. Izraelci jih načrtujejo v strogi tajnosti, in jih nato izvedejo bliskovito in za nameček v državi, kjer ne pričakujejo odpora. V primeru napada na Ugando, »akcija Entebbe«, se ugandsko letalstvo ni moglo upreti. Prav tako tudi pet let kasneje iraška protiletalska obramba ni bila sposobna storiti ničesar, da bi napad preprečila. Primer Tunizije je dokazuje, da so tudi tokrat Izraelci izbrali nemočnega nasprotnika.

Izraelska tajna služba Mosad je načrt za napad

načrtovala do nadvsečnosti. Izdelali so tudi večjo maketo sedeža PLO, izraelski lovci pa so večkrat v namišljenih napadih nadrobno izvedli akcijo. Izraelska obveščevalna ima očitno natančne podatke o številu, vrstah in bojni pripravljenosti nasprotnika, o opremljenosti letališč, radarskih zmogljivostih, valovnih dolžinah in vrstah protiletalske oborožitve. Kako so izraelska letala z vmesnim polnjenjem izvedla pet tisoč kilometrov dolg let in ali so jim pri tem pomagale ameriške enote, nameščene v Sredozemlju, ostaja še vedno odprto vprašanje. Toda očitno je, da so Američani za polet oziroma akcijo vedeli, pa čeprav je Bela hiša slednje poskusila zanikati. V Washingtonu so zdaj resno zaskrbljeni, kajti napad je terjal več kot sto nedolžnih žrtev, hkrati pa so ga Izraelci izvedli na ozemlju Tunizije, države, ki je na Bližnjem vzhodu in v arabskem svetu ena od ameriških zaveznic. Zadrega je toliko večja, kajti bombni atentat je bil prav med obiskom jordanskega suverena Huseina v Washingtonu in v času, ko ZDA vsaj navidezno nadaljujejo s prizadevanji za mirovna pogajanja Jordanije in Izraela.

Izraelci so napad v Tuniziji izvedli kot povračilo za uboj treh izraelskih turistov, ki naj bi jih na Larnaki pred kratkim ubili pripadniki PLO. Hkrati obtožujejo voditelja PLO Jaserja Arafata, da po eni strani zagovarja mirovna pogajanja, po drugi pa odkrito podpira protizraelske napade. Čeprav vodstvo PLO zavrača obtožbe, Izraelci vztrajajo, da je prav elitna skupina PLO, z imenom Moč-17, odgovorna za uboje in Larnaki. Prav tako ji pripisujejo odgovornost za številne desante vzdolž izraelske oba-

le. V prvih izjavah izraelskega generalštaba naj bi bil napad na Hamam Sat uperjen proti tajni skupini Moč-17 v Tuniziji. Naključje ali kaj drugega je hotelo, da se Arafat na dan napada ni mudil v predstavi-

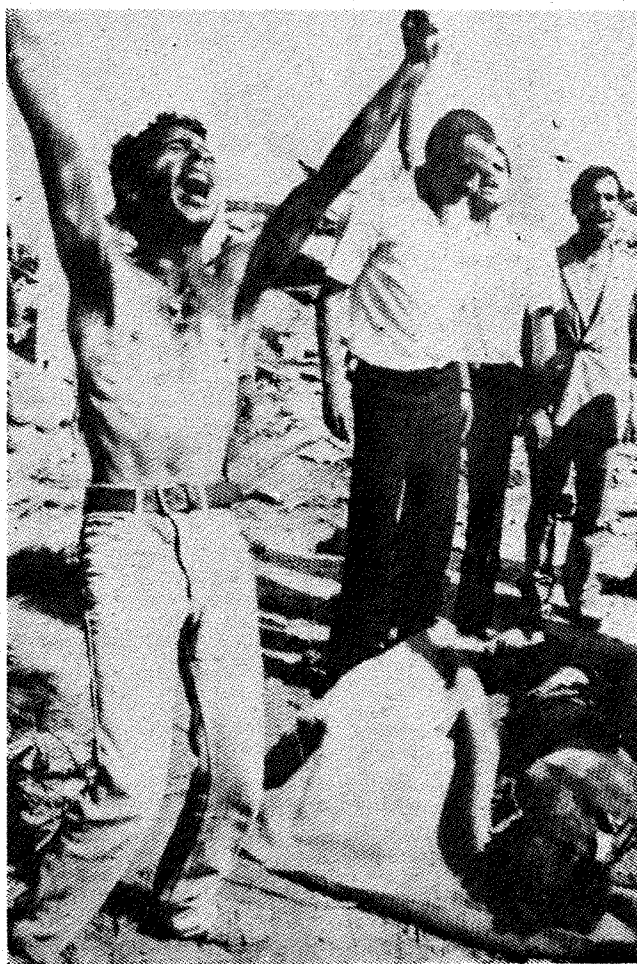
udarec izraelskemu ugledu, kajti živ Arafat pomeni še nadalje edinega pravega in zakonitega predstavnika palestinskega ljudstva. To še toliko bolj, kajti po daljši ohladitvi med Moskvo in PLO so pred časom

delegacija, ki naj pripravi obisk. Obisk so v Moskvi načrtovali kot logično posledico dejstva, da bo na novembrskem vrhunskem srečanju Reagana in Gorbačova precej pozornosti veljalo palestinskemu vprašanju in dogajanju na širšem območju Srednjega vzhoda.

Čeprav je izraelska akcija v Tuniziji skoraj zavrta bližnjevzhodni mirovni proces, pa se po neki notranji logiki političnih /ne/ prizadevanj in /ne/ hotenij vendarle pojavljajo neke nove diplomatske pobude, da le ne bi ves proces dogovarjanja o Bližnjem vzhodu zašel v pat pozicijo. Sem velja med drugim prišteti izjavo jordanskega kralja Huseina, češ da je treba storiti vse, da skrajneži po incidentu le ne bi slavili dokončne zmage; prav tako tudi besede izraelskega premierja Perezja, da bi morda le privabil v mednarodno konferenco o Bližnjem vzhodu. Kar je vredno pozornosti, je tisti del izjave, ki pravi, da bi utegnili na konferenci sodelovati tudi Sovjetska zveza, če bi z Izraelom po prejšnji obnovili diplomatske odnose.

Doseg takšnih premišljanj in izjavljanj je najverjetneje v največji meri odvisen od vloge, ki jo imajo posamezni dejavniki pri reševanju bližnjevzhodne krize, še zlasti pa od velesil. Bivši britanski minister za zunanje zadeve Owen je v londonski Observer zapisal, da bosta Gorbačov in Reagan na srečanju v Zenevi prav zaradi izraelskega napada na sedež PLO v Tuniziji morala izmenjati stališča obeh držav do bližnjevzhodnega kotla. Ali bosta o tem in še čem našla vsaj minimalno soglasje, bo jasno že čez dober mesec.

Miha Lamprecht

Neposredno po napadu na sedež vodstva PLO južno od Tunisa

štvu PLO, kjer med drugim vsakega prvega v mesecu podpisuje črke za izplačilo uslužbencev aparata PLO. Neuspeh vojaške akcije zatorej pomeni hud

nastale pomembne spremembe v stališčih Moskve do PLO. Arafata so namreč povabili, naj obišče Kremelj, v Sovjetski zvezi pa se že mudi palestinska

Neonacisti iščejo »priključek«

Nedavni dvodnevni kongres zahodnonemške neonacistične nacionalno-demokratske stranke v Neustadtu – protifašisti so ga ocenili kot vrhunsko provokacijo – je opozoril na pota, ki jih ubirajo neonacisti, da bi se izmuznili skozi zakonske člene in nemoteno rovarili. Predvsem pa, strpnost policije, ki dovoljuje celo neonacistične kongrese, pa naj bodo številčni ali ne, je razlog, da podružnice neonacistične stranke rastejo po ZR Nemčiji kot gobe po dežju.

Tako je na primer neonacistična Svobodnjaška nemška delavska stranka (FAP) znana že od leta 1979, vendar njena dejavnost ni bila takšna, da bi moralo nemško ustavno sodišče posredovati. Približno leto pa je stvar precej drugačna. Veliko ogorčenja je stranka povzročila na primer takrat, ko je v Dortmundu odprla svoj urad.

Okoliščine, v katerih je odprla to predstavništvo, so značilne za taktiko zahodnonemški neonacistov. Kovinarji IG Metall in obratni svet železarn iz Westfalije sta skicala za 23. julij popoldne protestno demonstracijo zoper otvoritev neonacistične pisarne. Več sto ljudi je demonstriralo zaradi te kratkovidnosti zahodnonemških oblasti, še posebno, ker so neonacisti odprli svoj urad v Hochburgu, predmestju Dortmunda, ki velja za trdnjavo delavskega gibanja v državi. Člani Svobodnjaške neonacistične stranke so stali pred vrati svojega urada in izzivali demonstrante s hitlerjanskim pozdravom.

Nacistična stranka je namreč prosila policijo za zaščito pred demonstranti, policija pa jim je svetovala, naj urad odprejo teden dni prej, kot je bilo dovoljeno. Železarji so torej demonstrirali ob napačnem času, neonacisti pa so se jim – zaščiteni s policijskim kordonom – smejali! V lokalnem časopisu je bilo kar precej obtožb o nečednem sodelovanju med neonacisti in dortmundsko policijo.

Policijska zaščita se nekako ujema z dogajanjem v novem času. Prvotno je bila Svobodnjaška nemška delavska stranka omejena na območje Stuttgarta. Nato so ustanovili njen urad in podružnico za pokrajino Severni Ren – Westfalija, nato pa še pisarne v še nekaterih pokrajinah. Ustanovitev podružnice na Spodnjem Saškem julija lani so preprečili politični nasprotniki neonacistov. Druge ustanovne skupščine neonacističnih organizacij so nato potekale v ilegali.

Pogled v njeno strukturo nam pove, zakaj se šele zdaj več sliši o tej »svobodnjaški« stranki. Njeno dejavnost so »popestrili« pripadniki decembra 1983. prepovedane neonacistične Akcijske fronte nacionalnih socialistov (ANS). Še posebno potem, ko je sodišče znova obsodilo njenega voditelja Michaela Kühnena, to je bilo konec januarja letos, je ta brezdomska frakcija začela iskati novo priložnost, da bi dobila »državljanstvo«.

Ena od takšnih priložnosti je bila

HNG – Organizacija za pomoč narodnim političnim jetnikom, kot so jo slikovito imenovali. Trdijo, da je to po številu članov najmočnejša neonacistična orga-

Najvidnejši zahodnonemški razgrajatelj Siegfried Borchardt iz Dortmunda. Zaradi njegovega simpatiziranja in povezovanja z neonacisti, mu pravijo že kar SS-Siggi. Zdaj je v zaporu, ker se je poskušal uveljavljati z nedovoljenimi sredstvi.

nizacija, ki prav gotovo skrbi tudi za udobje zaprtega Michaela Kühnena. Druga podobna priložnost za neonaciste je Vikinška mladina, organizacija z nekaj sto člani, najmočnejša neonacistična mladinska organizacija. Tretje politično gibanje, ki so ga razpršeni neonacisti zasigli, pa je FAP. V nekem intervjuju je Kühnen izjavil, da je ta stranka najprimernejša baza za nadaljevanje njegove politike.

Organizacijsko je težko ugotoviti, kaj v bistvu je Svobodnjaška stranka. Uradno jo vodijo kot združenje, kajti če bi se predstavljala kot stranka z nacističnim programom, bi jo moralo ustavno sodišče prepovedati. Stranka oziroma združenje tudi po politični plati še nima izrazite podobe. Njeni pripadniki se ne regrutirajo izključno iz članstva prepovedane Akcijske fronte narodnih socialistov, naraščaj prihaja tudi iz vrst nezadovoljnih članov na pol političnih gibanj, kot so Skinheads in radikalni nogometni navijači. Njihov najbolj znani predstavnik Siegfried Borchardt, imenovan kar SS-Siggi, je bil pred dortmundskim sodiščem 4. junija letos obsojen na zaporno kazen zaradi nekega izjemno grobega primera divjanja.

Razumljivo je, da je mogoče v vrstah FAP najti tudi tako imenovane stare kamerade, s katerimi pa se mlajši nezadovoljneži nikakor ne ujemajo. Ne strinjajo se z njihovo umirjenostjo, predvsem pa ne z njihovim paktiranjem z zmernejšimi skupinami. Edino, v čemer se strinjajo, so akcije proti tako imenovanim levim in rdečim v zahodnonemškem političnem življenju.

fl-

Narava živi... pa tudi umira — odvisno je od človeka

Kako načrtujemo varstvo okolja:

V dolgoročnem in srednjeročnem planu SR Slovenije

Problematika varstva okolja je v svoji zadnji posledici problematika preživetja človeka in družbe. Dosedanji razvoj je tudi v Sloveniji povzročil take negativne spremembe v kakovosti okolja, da je na nekaterih območjih naše republike že resno ogroženo zdravje ljudi. Večanje števila nesreč z vse hujšimi ekološkimi posledicami resno opozarja, da lahko naš dosedanji odnos do okolja terja tudi prve smrtno žrtve. To je okvir, v katerem poteka živahna obravnava planskih dokumentov SR Slovenije za dolgoročno obdobje med leti 1986 – 2000 in za srednjeročno obdobje med leti 1986 – 1990. V demokratični razpravi vsi subjekti naše družbe skupno oblikujejo prihodnji razvoj in osnovne naloge, s katerimi bo ta razvoj tudi dosežen.

Posebno pozornost so obravnavani cilji in naloge na področju varstva okolja. Ta prispevek je namenjen nekoliko nadrobnejšemu prikazu prav tega problemskega sklopa našega razvoja. Ker je problematika varstva okolja izjemno obsežna, saj brez ostrih razmejitev obsega tako aktualna vprašanja, kot so racionalno izrabljanje naravnih virov in skrb za njihovo varstvo pred iztrošenjem ali uničenjem, varstvo naravne in kulturne dediščine, problematiko onesnaževanja okolja in drugo, se omejimo samo na problematiko onesnaževanja okolja.

Večji del vodotokov je čezmerno onesnaženih. V zadnjem času zbuja posebno pozornost in zaskrbljenost dve vrsti problemov. Na eni strani se slabša kakovost gornjega dela vodotokov, ki so bili do nedavnega praktično še neonesnaženi (Soča, Krka, Sava Bohinjka in Dolinka ter še nekateri drugi.) Na drugi strani se manjša kakovost virov pitne vode – podtalnic in nekaterih večjih izvirih (posebej znan in v svoji človeški razsežnosti tudi tragičen je primer onesnaženja belokranjske Krupe z nevarnim PCB).

Čezmerno onesnaženo je ozračje večjega dela slovenskih mest in industrijskih središč. Tako stanje omogočajo tudi morfološke značilnosti slovenskega ozemlja. Velike tektonske kotline ter ozke rečne doline so idealne za pogost pojav temperaturnega obrata v hladnem razdobju leta. V takih obdobjih, ko se oblikujejo jezera hladnega zraka, so imisijske razmere bistveno slabše, kot bi bile ob danih emisijah in ob bistveno ugodnejših klimatskih razmerah. K delnemu izboljšanju stanja sicer res prispevajo uvajanje daljinskega ogrevanja stanovanj, uvajanje zemeljskega plina v energetske porabi, gradnja čistilnih naprav in drugo. Spodbujanje k večji porabi premoga pa opozarja na nevarnost ponovnega stopnjevanja onesnaženosti ozračja. Kako resna je ta nevarnost, nam povedo podatki, da že danes v Sloveniji onesnažen zrak načenja zdravje ljudi na najbolj ogroženih območjih, in da raziskave opozarjajo na resno umiranje gozdov.

Poseben problem, za ka-

terege celotno razrešitev se je dosedaj v Sloveniji še najmanj storilo, je problem ravnanja s posebnimi odpadki. Dosedaj uresničene rešitve so se nanašale bodisi na posamezne vrste teh snovi, bodisi so se uveljavile samo za posamezno regijo (tako na primer odlagališče posebnih odpadkov za industrijo mesta Maribor). Brez celostne rešitve se odpadki, ki vsebujejo nevarne snovi, kopičijo na tovarniških dvoriščih in pomenijo nenehno grožnjo okolju, jih odlagajo na komunalnih odlagališčih (kar je praviloma nesprejemljivo) ali pa »izginejo« neznano kje. Slednje lahko označimo že kot kriminalno dejanje.

Mreža rednega zbiranja in odvoza komunalnih odpadkov se širi, in je bilo leta 1982 vanjo vključenega 65 odstotkov prebivalstva. Poseben problem so praviloma premajhna in ekološko neustrezno urejena odlagališča komunalnih odpadkov. Po ocenah bo polovica odlagališč do naslednjega leta že zapolnjenih.

Kaj hočemo in kako to doseči?

Najprej nekaj besed o samih planskih dokumentih. Osnove sistema družbenega planiranja v Sloveniji določa Zakon o sistemu družbenega načrtovanja in o družbenem planu SR Slovenije. Zakon opredeljuje vsebinsko pomembno razliko med naravo dolgoročnega in srednjeročnega plana. Dolgoročni plan določa splošno orientacijo za razvoj vseh vidikov družbenega razvoja (gospodarskega, socialnega in prostorskega). Glede na dolgoročni plan so srednjeročni

Kje smo?

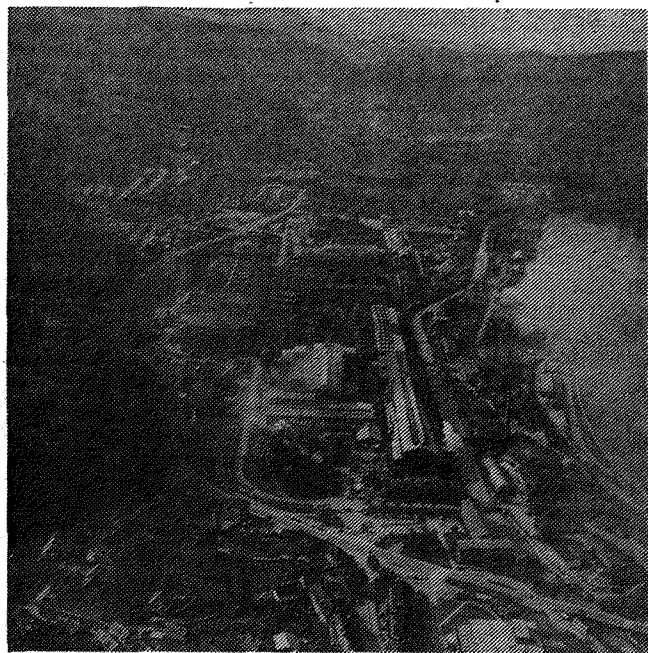
V Sloveniji je prevladujoč gorski relief usmeril razvoj na prostorsko omejena območja dolin večjih rek, kotlin, subpanonskega obrobja in obale. Na tem sorazmerno majhnem delu slovenskega ozemlja je večji del prebivalstva, proizvodnih zmogljivosti, prometnih povezav, zalog podtalnih voda in najpomembnejša območja kakovostnih kmetijskih zemljišč. Prav ta zgostitev je eden osnovnih vzrokov, da so v Sloveniji posledice ekoloških nesorazmerij bolj zgoščene in intenzivnejše, kot bi bile sicer ob doseženi stopnji družbenega razvoja. Tudi posledice morebitnih ekoloških katastrof bi bile lahko izjemne (za to imamo vrsto primerov iz nedavne preteklosti), saj so možni izvori teh nesreč v neposredni bližini življenjsko pomembnih resursov in zgostitev prebivalstva. Izjemno hiter družbeni in gospodarski razvoj v SR Sloveniji po koncu druge svetovne vojne je spremljal proces večanja in širjenja problematike onesnaževanja okolja. Z organizirano družbeno akcijo, ki se je začela nekako pred 10 do 15 leti, so bila ta negativna gibanja v splošnem zaustavljena. Kljub temu je stanje onesnaženosti okolja po posameznih problemskih področjih še naprej vsaj neprimerno, če že ne kritično, in pomeni resno oviro nadaljnjemu razvoju.

plani konkretni dogovori o nalogah, njihovih nosilcih, potrebnih sredstvih in rokih za njihovo izvedbo. Sestavine dolgoročnega plana republike, ki se nanašajo na dobrine splošnega pomena (kmetijska zemljišča, gozd, vodni viri, zrak) na omrežje naselij in njihova območja, na organizacijo dejavnosti in zasnovano namenske rabe prostora na teh območjih ter sestavine, ki se nanašajo na infrastrukturna omrežja, so obvezno izhodišče za pripravo dolgoročnih planov drugih nosilcev načrtovanja in za pripravo srednjeročnih planskih aktov. Posebej naj poudarimo, da so kot obvezno izhodišče opredeljene tudi naloge varstva kakovosti človekovega življenjskega okolja. S tem instrumentom je zagotovljen neposreden prenos posebej pomembnih nalog iz dolgoročnega plana v srednjeročni plan, in tako je zagotovljeno njihovo uresničevanje. Na ta način želimo zagotoviti na eni strani brezpogojno in celostno zaščito naravnih resursov ter na drugi strani obvladovanje tistih planskih sestavin, ki so po svoji naravi dolgoročne (npr. infrastrukturna omrežja).

Ob bok drugim načrtom družbenega razvoja je bil, v okviru dolgoročnega plana, postavljen tudi cilj doseganja in ohranjanja ustrezne kakovosti našega življenjskega okolja.

Ta cilj se ujema z dolgoročno strategijo prestrukturiranja celotnega slovenskega gospodarstva, ki se tekoče uresničuje prek tako imenovanih meril prestrukturiranja gospodarstva v sklopu srednjeročnih planskih dokumentov.

Proizvajati z manj surovinami in energije ter z minimalnimi emisijami so naloge, ki so medsebojno najtesneje povezane. Skratka. Boj za čisto okolje je tesno vpet v boj za uspešno gospodarjenje. V okviru opisanih strukturnih sprememb je v dolgoročnem

planu strategija obvladovanja problematike onesnaževanja okolja izdelana v dveh smereh. Na eni strani gre za sanacijo v dosedanjem razvoju nakopičenih problemov. Tega seveda ne bo mogoče doseči čez noč, saj so ta žarišča nastajala in se kopičila desetletja in so razpoložljiva sredstva omejena, je nujen izbor problemov in usmerjanje sredstev v reševanje problemov z največjo družbeno težo.

Na drugi strani gre za preprečevanje nastajanja no-

vih žarišč onesnaževanja okolja. Opozorim naj na pomembno sosledje. Ze srednjeročni plan 1981-1985 je vseboval prestrukturiranja gospodarstva. Ti so služili družbeni oceni vsake naložbe. Med njimi so bila vključena tudi ekološka merila, ki so imela celo izločilno naravo. To pomeni, da ni bilo mogoče začeti nobene naložbe, ki ne bi spoštovala, ob omejitvah iz sektorske zakonodaje, tudi teh posebej določenih meril. V okviru usmeritve iz dolgoročnega plana je tudi v srednjeročnem planu 1986-1990 zagotovljeno, da je vsaka naložba podvržena še posebej družbeni presoji, s katero se ugotovi, ali so izrabljene vse možnosti, da ne bi ob povečanju dohodka individualnih proizvodnih enot eksponencialno porasli družbeni stroški. Naj omenimo še to, da v lanskem letu izdani Zakon o graditvi objektov jasno postavlja zahteve glede na varstvo človekovega okolja. To pomeni, da je sistemsko obvladan celoten niz od zamisli oziroma usmeritve, prek dogovora o realizaciji konkretne naloge do dokončne graditve in rekonstrukcije objektov.

Dolgoročni plan opredeljuje, da je potrebno preprečiti slabšanje kakovosti še neonesnaženih in zmerno onesnaženih voda z ustreznim varovanjem in zavarovanjem vodnih virov in vodotokov ter odpraviti stanje IV. in III./IV. razreda kakovosti. Vsa žarišča onesnaževanja okolja so bila izrednotena glede opredelitve njihovega stvarnega družbenega pomena. Opredeljeni so bili odseki vodotokov, potrebni prednostne sanacije, omrežje čistilnih naprav s posebej navedeno prioriteto gradnje in vrsta tako imenovanih indirektnih ukrepov zmanjševanja onesnaževanja voda. Na drugi strani bo skrb za ohranjanje in zagotovitev pitne vode tudi v prihodnje zagotovljena z opredeljitvijo območij pomembnejših vodnih virov,

razpoložljivih sredstev gradnje čistilnih naprav usmerjena na najbolj onesnažene odseke vodotokov Notranjske Reke, Save v Zasavju, Savije, Mure na mejnem odseku Sotle pod Rogaško Slatino ter obalnega morja. Dogovorjen je tudi način ustreznega zavarovanja vseh pomembnejših območij podtalnice.

Kot osnovna naloga je v dolgoročnem planu opredeljena obveznost sanacije ozračja na območjih v III. in IV. razredu onesnaženosti ter hkratno preprečevanje slabšanja stanja na zmerno onesnaženih ali še neonesnaženih območjih. Podobno kot v primeru onesnaževanja voda je tudi tu opredeljena lista območij prednostne sanacije (Ljubljana, Medvode, Mežica, Zerjav, Ravne na Koroškem, Celje, Štore, Kidričevo, Trbovlje, Zagorje in Hrastnik) ter drugi ukrepi za zmanjševanje emisij.

V smislu obveznih izhodišč so kot taka opredeljena območja s prekomerno onesnaženim zrakom, za katerega so dolžne pripraviti pristojne občine in glavni onesnaževalci ustrezne sanacijske programe. Zasnovano je tudi omrežje analitsko nadzorne in alarmnega sistema, ki bo ob osnovni mreži merilnih postaj zagotavljal potrebne informacije za pripravo sanacijskih programov in ukrepanje ob izjemnih situacijah. Ker gre za izjemno kompleksne in zahtevne naloge in ker za njih v Sloveniji še ni zagotovljenih vseh potrebnih osnov, so v srednjeročnih planskih dokumentih opredeljene tiste naloge, ki bodo osnova za bolj učinkovito akcijo (izdelava sanacijskih programov, opredelitev območij onesnaženosti, vzdrževanje ter dopolnitev katastra emisije).

Problematika posebnih odpadkov bo v Slovenii razreševana z uveljavitvijo enotnega koncepta zbiranja, transporta, predelave in odlaganja teh snovi. Za dosego tega osnovnega cilja je v okviru pripravljenih osnov za sprejem srednjeročnih planskih dokumentov določeno leto 1987 kot tisto, ko bosta predložena koncept in strategija konkretnega reševanja tega problema. Kljub nekaterim težavam in navzočim nejasnostim glede povezovanja regijskega reševanja z republiško zasnovano, je potek dela za opredelitev take rešitve v osnovi že zasnovan.

Glede odlagališč komunalnih odpadkov je poudarjeno, da sedanje omrežje občinskih odlagališč komunalnih odpadkov nadomesti omrežja regionalnih odlagališč z zaledjem vsaj 50 000 prebivalcev.

Sklep

Planski dokumenti torej nakazujejo smeri in načine razreševanja problematike onesnaževanja okolja, seveda ne izolirano, ampak v sklopu usmeritve in nalog celotnega družbenega razvoja. To je seveda samo prvi in izjemno pomemben korak. Od naše resnične pripravljenosti ob vsaki razvojni odločitvi pa bo usodno odvisno, ali bomo jutri res pili čisto vodo, dihal neonesnažen zrak in uživali zdravo hrano.

Ferdo Černe

Priprave na volitve

Iz uvodnih besed k točki dnevnega reda o pripravah na volitve v letu 1986, ki jih je na zveznem borčevskem predsedstvu podal tovariš Petko Plazatič, sekretar pri predsedstvu ZO ZZB NOVJ:

»V skladu z družbenopolitičnimi aktivnostmi in stališči zvezne konference SZDL Jugoslavije o pripravah in izvajanju volitev za delegacije in delegate skupščin družbenopolitičnih skupnosti v letu 1986 bi rad poudaril in spomnil le na nekatera vprašanja in naloge ZZB NOV v pripravah in izvajanju teh volitev.

V programu zvezne konference ZZB NOVJ je med drugim izpostavljeno, da bomo imeli naslednje volitve delegacij in delegatov po 40-letnem obdobju našega socialističnega samoupravnega razvoja, v katerem je naš delavski razred, so delovni ljudje in državljani dosegli velikanske uspehe na vseh delovnih in življenjskih področjih. Poudarjeno je tudi, da pripravljamo volitve v težavnem položaju zaradi težav in slabosti v lastnem razvoju ter zaradi zaostrenega mednarodnega položaja. To nam nalaga, da se ob popolni enotnosti z okrepljeno odgovornostjo nudimo za hitrejše reševanje problemov in slabosti.

Dosežki, materialne, tehnične in kadrovske sile, ki jih imamo, pomenijo dobro osnovo za uspešno prema-

govanje sedanjih problemov in težav.

Delegatske volitve morajo ob drugem v prvi vrsti pokazati moč in sposobnost naše samoupravne družbe, da ob kritičnosti do lastnih slabosti odpira perspektive nadaljnjemu stabilnemu, samoupravnemu in demokratičnemu razvoju. V tem duhu se mora razvijata vsa predvolilna aktivnost, poudarja program zvezne konference SZDL.

Ob poznavanju dosežkov in težav ter problemov, skupaj z ukrepi za njihovo reševanje, ob poznavanju materialnih in kadrovskih sil ter naravnosti obeležja predvolilne aktivnosti je nujno, da delovni ljudje, vse družbenopolitične organizacije in njihovi organi, delegatski in drugi organi na vseh ravneh kritično in celostno ocenijo svoje dosedanje aktivnosti, kaj je bilo uresničeno in kaj ne v minulem obdobju v zvezi s ključnimi vprašanji našega družbenoekonomskega razvoja; da bodo spoznane lastne slabosti, jasneje in bolj natančno naložene naloge in smeri akcijske za uresničevanje sprejetih sklepov in stališč.

Dolžnost vseh organov,

organizacij in tudi ZZB NOV je, da v predvolilni aktivnosti za izbiro delegacij in delegatov kakor tudi na svojih volilnih sestankih (za izbiro organov ZZB NOV), ki jih bomo imeli v istem času, kar najbolj konkretno ocenijo svojo minulo aktivnost in določijo naloge za nadaljnje reševanje aktualnih vprašanj pa tudi problemov, s katerimi se sooča družba. Hkrati s takšnim delom v borčevski organizaciji morajo tudi vsi organi, organizacije, delegati in članstvo naše organizacije znotraj SZDL drugih organizacij in organov v vseh okoljih s svojim prizadevanjem pomembno spodbujati takšno družbenopolitično aktivnost, takšno delo ter obnašanje delovnih ljudi in državljanov, družbenopolitičnih organizacij in njihovih organov.

Člani ZZB NOV morajo za to posvečati vso skrb pripravam za sestanke in razprave, da bo na njih sodelovalo kar največ delovnih ljudi, da bodo v njih udeleženi vsi člani ZZB NOV, da bodo razprave odprte, konstruktivne in konkretne, da bodo na njih lahko določili jasne in konkretne naloge in bo podana prava ocena minulega dela delegatskih organov, delegatov in vodilnih kadrov.

Na osnovi takšne aktivnosti, načelne, odprte ter demokratske razprave in ocen, bo treba zasnovati merila in predloge članov ZZB

NOV ter drugih delovnih ljudi za kandidiranje in volitve delegacij in delegatov v skupščine družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti na vseh ravneh.

V okviru zagotavljanja ustrezne narodnostne in socialne sestave delegacij in delegatov, izvolitve ustrezne števila delegatov iz vrst mladine in žensk je nujno, da se ZZB NOV odločno zavzema, da za delegate in v delegacije volijo aktivne, sposobne, odločne in v moralnem pogledu dobre aktiviste. To morajo biti tisti

države, proti nacionalizmu ter vsem drugim oblikam sovražnega delovanja, za politiko bratstva in enotnosti ter enakopravnosti naših narodov in narodnosti.

Na osnovi teh in še drugih meril kadrovske politike si bo ZZB NOV prizadevalo še posebej za izvolitev takšnih kandidatov (kakršne smo našli) za odgovorne družbenopolitične funkcije na vseh ravneh.

Na predkandidacijskih in kandidacijskih zborih morajo organi in člani ZZB NOV v skladu z omenjenimi meri-

in organi ZZB NOV s stališča omenjenih meril posvetijo vso skrb izvolitvi svojih delegatov v posamezne sveste občinskih, republiških in pokrajinskih skupščin, v svete in organe samoupravnih interesnih skupnosti in druga delegatska telesa.

Izvolitev takšnih kadrov v delegacije, za delegate in na družbenopolitične funkcije je bistveni faktor za hitrejše in učinkovitejše reševanje problemov, preprečevanje in odstranjevanje negativnih pojavov ter slabosti, s katerimi smo soočeni in s katerimi se bomo še soočili pri našem nadaljnjem socialističnem samoupravnem razvoju.

V programu zvezne konference SZDL so dovolj jasno označene naloge organiziranih družbenih sil v pripravah in izvajanju delegatskih volitev, da so republiške in pokrajinske konference SZDL sprejele svoje programe in aktivnosti, da so republiški in pokrajinski odbori ZZB NOV določili lastne naloge, da so v začetih osnovah za priprave 10. kongresa ZZB NOV Jugoslavije zapisali tudi aktualna vprašanja in naloge ZZB NOV, ki so širšega družbenega pomena, a so hkrati poudarjena tudi v programu SZDL – ki ga podpiramo in sprejemamo. Zato ni potrebe, da bi predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV sprejemalo poseben program aktivnosti za delegatske volitve...

Niso se kar strinjali

Ob obravnavanju družbenega dogovora o temeljnih in merilih za zagotavljanje in delitev sredstev za osebne dohodke in druge prejemke nadomestil funkcionarjev zveznih organov in organov družbenopolitičnih organizacij v federaciji so delegati na seji predsedstva ZZB NOV sklenili, da ga ne bodo podpisali, in se tudi ne strinjajo z njim, dokler ne bo iz besedila izginilo določilo, po katerem naj bi vodilnim (zgoraj naštetim) delavcem in funkcionarjem na osnovi minulega dela še posebej ovrednotili opravljanje pomembnih družbenih nalog med vojno in po njej.

kradri, ki so se že potrdili v svoji dosednji dejavnosti in se bodo na samoupravnih osnovah bojevali za bolj uspešno izvajanje dogovorjene politike, stališč ter sklepov pri reševanju številnih vprašanj in problemov in se bodo odkrito in odločno bojevali proti različnim oblikam oportunitizma, za enot-

li zastaviti vso svojo aktivnost tudi za izvolitev večjega števila mlajših kadrov. Zagotavljanju izvolitve takšnih kadrov pa bo poleg drugega pomembno prispevalo kandidiranje več kandidatov v delegacije, zlasti pa za delegate in družbenopolitične funkcije.

Nujno je, da organizacije

Iz mednarodnega borčevskega sodelovanja

Nepozabno je tovarištvo, skovano v partizanskih vrstah

Pretekli teden se je mudila v Kopru večja skupina članov ANPI s svojci in prijatelji iz italijanske dežele Ligurije. Prispeli so iz Alessandrie in Val Borbera oziroma krajev Ricchetta Ligure in Campella, kjer se je med drugo svetovno vojno večkrat nastanil štab 6. ligurske operativne cone, katere poveljnik je bil znani revolucionar španski borec Anton Ukmar-Miro. Navedena skupina je vrnila obisk naši delegaciji ZZB iz Kopra, ki si je 25. avgusta ogledala kraj Ricchetta Ligure. V delegaciji sta bila tudi Mario Abram in Nela Ukmar, žena pokojnega Mira.

Izletnike iz Ligurije je vodil soborec in veliki prijatelj pokojnega Antona Ukmara tovariš Giambattista Lasagna, bivši namestnik poveljnika divizije Pipan-Cicche-ro. Njegov oče Umberto Lasagna-Canevari je bil načelnik 6. ligurske operativne cone. Med drugimi uglednimi izletniki, med katerimi so bili tudi bivši borci NOVJ, ki so se po razpadu Italije priključili 2. proletarski brigadi, se je izleta udeležil tudi soborec in prijatelj pokojnega Mira tovariš Michele Campanella-Gino, eden redkih organizatorjev prve partizanske skupine, ki je bila organizirana leta 1943 v Liguriji, iz katere je do konca vojne nastalo 5 divizij. Gino se je kot namestnik komandanta brigade Severino s 45 borci že 23. aprila 1943 utihotapil v Genovo, da so organizirali splošno vstajo. Po vojni je Gino dosegel čin generalmajorja v državni varnosti.

Skupina je v Kopru položila venec na grob svojega nepozabnega partizanskega poveljnika Antona Ukmara-Mira. Na kratki spominski slovesnosti so v spomin na Mira spregovorili Giambattista Lasagna, Mario Abram in Rastko Bradaškja. Naslednji dan si je skupina iz Ligurije ogledala Postojnsko jamo, nato pa obiskala Novo Gorico. V hotelu Sabotin so jo sprejeli in pozdravili predstavniki komisije za stike z zamejstvom pri občinskem odboru ZZB NOV Nova Gorica.

Udeležencem izleta je bilo žal, da niso utegnili obiskati tudi bolnišnice Franje. Obljubili pa so, da se bodo še vrnili v Slovenijo.

Ivo Gabrijelečić

Italijanski obisk pri predsedstvu ZZB NOVJ

Na povabilo in v povračilo lanskega obiska naše borčevske delegacije v Rimu je pred nekaj dnevi prispela v Beograd tričlanska delegacija italijanske borčevske organizacije ANPI pod vodstvom njenega predsednika Arriga Boldrinija. Obisk sodi v krog rednega medsebojnega letnega obeležanja borčevskih organizacij sosednjih držav o socialnozdravstvenih, organizacijskih in drugih vprašanjih ter skupnih naporih za prispevke k miru v svetu.

Sredi novembra srečanje v Vidmu

Letos bo nekako teden dni pred našim državnim praznikom v italijanskem Vidmu že deseto tradicionalno srečanje predstavnikov borčevskih organizacij treh obmejnih dežel.

Srečanja, ki so nastala iz potrebe po dogovarjanju borčevskih organizacij o skupnem delu, so hkrati tudi koraki k utrjevanju konkretnega sodelovanja med borčevskimi in protifašističnimi organizacijami na Hrvaškem, v Sloveniji, na avstrijskem Koroškem in Štajerskem ter v Furlaniji-Juljski krajini – predvsem v skupnem boju za mir in razorožitev v svetu, proti oživljanju fašizma in za prenašanje izročil NOB ter odpornosti na mladi rod.

Srečanje v Vidmu pripravlja konfederacija združenj borčevskih organizacij videmske pokrajine, ki ima namen na jubilejno srečanje povabiti tudi predstavnike vlad vseh sodelujočih dežel ter župana pobratenih mest Beljaka in Maribora.

Teme videmskega srečanja so: mir in razorožitev, denuklearizacija določenih območij v Evropi, 10. obletnica helsinške listine in deseta obletnica osimskih sporazumov, tridesetletnica avstrijske državne pogodbe, proučevanje sodobne zgodovine ter mirovne kulture in manjšinska zaščita. Sodelujoče organizacije bodo skupno pripravile tudi brošuro, v kateri bodo zbrani sklepni dokumenti dosedanjih srečanj.

B. Ž.

Danes seja predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

Na dnevnem redu današnje seje borčevskega republiškega predsedstva je osrednja tema uresničevanje SLO in DS v SR Sloveniji v obdobju 1981-1984. Poleg vprašanj s tega področja bodo obravnavali informacijo o gmotnem položaju udeležencev NOV ter poročilo o financiranju borčevsko-invalidskega varstva v lanskem in deloma v letošnjem letu.

Prešernovci so zborovali v Kranju

Na svojem drugem zboru, ki je bil 29. 8. 1985 v Kranju, so borci ZZB NOV brigade Franceta Prešerna pisali republiškega odbora ZZB NOV Slovenije pozdravno pismo, v katerem so tudi zapisali: »... pošiljamo pozdrave in sporočamo našo odločnost, da se bomo dosledno zavzemali za nadaljnji razvoj samoupravnega, neuvrščenega Socialističnega federativne republike Jugoslavije ter v mejah naših možnosti k temu prispevali svoj delež.

Zavzemali se bomo za utrjevanje ugleda naše države, ki smo si ga pridobili z našim bojem za svobodo in napredek pod vodstvom velikega voditelja tovariša Tita.

Protestiramo proti pojavom v naši družbi, s katerimi hočejo razvrednotiti naš narodnoosvobodilni boj, ter pojavom, ki nas zadržujejo, da ob 40. obletnici zmage nad fašizmom branimo našo NOB in revolucijo pred številnimi napadi, ki pod geslom »od-

krivanje prave resnice o NOB« pačijo njen smisel in naravo.

Podpiramo prizadevanje in zahtevamo, v interesu stabilizacije gospodarstva, našega ponovnega gospodarskega vzpona, da se dosledno na vseh nivojih izpolnjujejo samoupravno dogovorjene naloge. Ob tem pa poudarjamo potrebo, da smo udeleženci NOB ustvarjalni.

Tovariški pozdrav!

Borci 7. SNOUB
Franceta Prešerna

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČI

Mokrc – Delovno proslavili obletnico ustanovitve 2. SNOUB Ljubo Šercer

Zadnje septembrsko soboto je bilo v brigadnem taborišču Šercerjeve brigade na Mokrcu spet živahno. V počastitev obletnice ustanovitve brigade (6. oktobra) so se na Mokrcu zbrali: delavci Ilirije-Vedrog iz Ljubljane skupaj z generalnim direktorjem Adom (ta delovna organizacija je pokroviteljica brigadnega taborišča) pripadniki mladinske pohodne enote Šercerjeve brigade iz občine Ljubljana Vič-Rudnik, pripadniki mladinske pohodne enote 1. bataljona Šercerjeve brigade s Turjaka, člani medvojne aktivnosti OF Ljubljana Vič-Rudnik, borci Šercerjeve brigade in krajani podmoških vasi, da bi delovno proslavili dan ustanovitve brigade. Vedrogovci so krenili iz Iškega Vintgarja ter očistili in uredili pot (transverzalo) do brigadnega taborišča ter uredili barako. Brigadno taborišče so očistili in turedili pripadniki mladinske pohodne enote z Viča, taborišče 1. bataljona pa

pripadniki mladinske pohodne enote s Turjaka.

Po okrepljeni so se vsi udeleženci zbrali ob tabornem ognju, kjer je o ustanovitvi brigade ter njeni bojni poti spregovoril njen prvi poveljnik, narodni heroj Bojan Polak-Stjenka, pionirki iz osnovne šole Velike Lašče Sabina Lukančič in Katja Punkart sta recitirali »Odločitev«, mladinci pohodniki z Viča pa so zapeli nekaj partizanskih pesmi.

Ob živahnem kramljanju in obujanju spominov so se šercerjevci, vedrogovci, pohodniki in krajani dogovorili, da v letu 1986 tako akcijo še popestrijo z dokončno ureditvijo taborišča, prdvsem zgodovinske sobe v baraki in da v to akcijo vključijo čim večje število mladine, posebej še OŠ Ljubo Šercer na Igu in OŠ Primož Trubar v Velikih Laščah. Stroške akcije so poravnali: Ilirja-Vedrog, medvojni aktiv OF Ljubljana Vič-Rudnik, Kmetijska zadruga Velike Lašče in SOZD Mercator. Vsem se še enkrat najlepše zahvaljujemo.

Tone Pristov-Gusar

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČI

Visok jubilej Narodne armije

V začetku oktobra je kolektiv časopisa *Narodna armija* slovesno proslavil visok jubilej, in sicer štirideseto obletnico izhajanja. Prva številka tega časopisa je izšla 2. oktobra 1945 v Beogradu. Narodna armija nadaljuje tradicije Biltena Vrhovnega štaba NOV in POJ ter deloma vsega našega medvojne tiska. Od oktobra 1945 pa do danes je časopis izhajal najprej dvakrat, nato enkrat na teden, zdaj pa vsak četrtek prihaja v vse, tudi najbolj oddaljene kraje naše domovine, enote, ustanove JLA, štabe TO, šole in družbenopolitične organizacije.

V minulih štiridesetih letih je izšlo 2412 števk v skupni nakladi 160 milijonov izvodov. Z več kot 38 tisoč novinarskih strani in z dvakrat več fotografijami je bila Narodna armija zvest spremljevalec razvoja naših oboroženih sil in vse naše družbe. Pomembno mesto med objavljenimi prispevki je imelo Titovo vojaško delo, nato zapisi o zasnovi splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite, o strokovnem usposabljanju

pripadnikov JLA, partijski in politični dejavnosti v armadi ter družbi, posodobitvi oboroženih sil, neodvisni in neuvrščeni zunanji politiki

prav naše družbe in razvoja zasnove SLO ter DS nasploh. Objavljenih je bila vrsta člankov, komentarjev in študij o tej problematiki.

Jugoslavije in dejavnosti neuvrščenih držav, kulturni dejavnosti v JLA, negovanju izročil socialistične revolucije, življenjski ravni pripadnikov JLA in drugo.

Posebno pozornost je časopis namenjal dejavnostim na področju obrambnih pri-

Uredništvo Narodne armije se je trudilo čim bolj približati se praksi in življenju, zato so novinarji in zunanji sodelavci največ pisali o obrambnih pripravah v krajevnih skupnostih, občinah, delovnih in družbenopolitičnih organizacijah in po-

membnejših gospodarskih sistemih. S tega področja je bilo objavljenih skoraj 8 tisoč prispevkov. Pomembno mesto med prispevki pa je bilo namenjeno dejavnosti zvezi rezervnih vojaških starešin.

Zvesti bralci Narodne armije lahko ugotovijo, da je časopis dosledno in z veliko uspeha uresničeval svojo nalogo. S spremljanjem najpomembnejših dogodkov v JLA in naši družbi je bil časopis resničen kronist rasti in razvoja oboroženih sil in razlagalec obrambnih priprav naših delovnih ljudi in občanov. Časopis si je prizadeval, kolikor je to mogoče, za to zvrst javnega obveščanja, da bi prispeval h krepitvi bojne pripravljenosti in moralnopolitične enotnosti v armadnih vrstah, in da pomaga pri pojasnjevanju nekaterih nejasnosti.

Ko se je s pisano besedo bojevalo za uveljavitev tistih vrednot, za katere se je naša družba odločila v najhujših trenutkih naših narodov in narodnosti, je uredništvo dosledno uresničevalo Titova stališča. Takšna usmeritev je Narodni armiji zagotovila politično zrelost in ideološko trdnost.

B. K.

Nikoli tako množično in uspešno

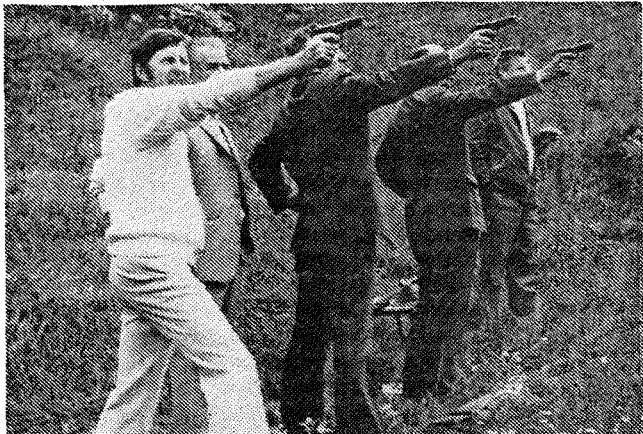
Medoobčinski svet ZRVS severnoprimske regije je bil letos gostitelj že devetega vsakoletnega športnega srečanja v Novi Gorici so se udeležile ekipe severnoprimske, obalno kraške, notranjskokraške regije, skupnosti občin Reka, mestne konference ZRVS Ljubljana, jugoslovanske vojne mornarice iz Pulja, garnizije JLA iz Ajdovščine in teritorialne obrambe severnoprimske pokrajine.

Strelci so se preusmerili v streljanju z avtomatsko puško in vojaško pištolo. Pri

predstavniki garnizije iz ajdovščine. Najboljše kegljače so imeli Rečani, drugi so bili predstavniki notranjskokraške, tretji pa predstavniki obalno-kraške regije.

V najbolj zahtevni tekmovalni panogi, to je taktično orientacijskem pohodu so slavili predstavniki garnizije iz Ajdovščine. Najboljše kegljače so imeli Rečani, drugi so bili predstavniki notranjskokraške regije, tretji pa predstavniki obalno-kraške regije.

V najbolj zahtevni tekmovalni panogi, to je taktično

Priročnik s številnimi možnostmi uporabe

Od kar smo se v naši republiki odločili za obrambno usposabljanje mladine, ki ne obiskuje srednjih šol oziroma srednjega usmerjenega izobraževanja, se organizatorji tega srečujejo s problemom učbenika, ki bi ga lahko uporabili. Ta problem so do zdaj reševali tako, da so pri obrambnem usposabljanju uporabljali učbenike za srednje šole. Toda praksa je pokazala, da to ni dobra rešitev. Mladim so ponekod dajali tudi zvezke, da bi si delali zapiske s predavanj, vendar se tudi to ni obneslo.

Od letos pa je ta problem zadovoljivo rešil priročnik *Obramba in zaščita*, ki ga je napisal Miroslav Ulčar. Svoje delo je razdelil na deset poglavij. V prvem obravnava zemljepisni in vojaškopolični položaj Jugoslavije, v drugem zasnovo in sistem SLO in DS, v tretjem splošno ljudsko obrambo in v četrtem družbeno samozaščito. V petem poglavju obravnava avtor pehotno orožje, minskoeksplozivna sredstva, sredstva za protioklepni boj in diverzije. V šestem

poglavju, ki ima naslov vsebina bojevanja, avtor obravnava vse druge vrste orožja in načine, kako se uporabljajo na bojišču. Sedmo poglavje je namenjeno jedrskemu, kemičnemu in biološkemu orožju in zaščiti pred njim. Postrojevanje, postroji in drže, oprazovanje, straža, oddelek v napadu, obrambi in zasedi pa so opisani v osmem poglavju. Deveto poglavje opisuje orientiranje in prehrano ter bivanje v naravi. V desetem poglavju se mladi seznanjajo s pripravi na streljanja s puškami.

Priročnik je bogato opremljen s slikovnim gradivom in pisan v razumljivem jeziku. To je še posebej pomembno, da z njim mladih ne odbija že prvi stik. Vsi organizatorji in izvajalci obrambnega usposabljanja zunajšolske mladine, ki so letos že uporabljali priročnik, so zelo zadovoljni z njim. Prav tako so zadovoljni z njim mladi, ker jim je ob branju tega priročnika postala marsikatera stvar bolj jasna, kot jim je bila prej.

Glede na to kako je priročnik pisan, bo verjetno uporaben tudi drugje, ne samo pri obrambnem usposabljanju

brazevanja s prilagojenimi in skrajšanimi programi. Skratka priročnik je zasnovan, napisan in likovno obli-

Slikovni prikaz reševanja ranjenca

nju zunajšolske mladine. Po njem bodo prav gotovo radi segli učenci višjih razredov osnovnih šol kot tudi učenci srednjega usmerjenega izo-

kovan tako, da bo imel širok krog bralcev, ki se zanimajo za obrambno usposabljanje in našo zasnovo SLO in DS.

B.K.

Nesprejemljiv odnos

Komisija za obveščanje pri OK ZRVS Radovljica je na septembrski seji med drugim sprejela program nalog do konca leta 1985.

Gre za priprave na vojaško strokovna predavanja za rezervne starešine, izvedbo strelskih tekmovanj, orientacijsko taktične pohode in za programsko vsebinsko zasnovo biltena ob 12. pohodu Po poti heroja Kebeta, v sklopu vsakoletnih tekmovanj Po poteh partizanske Jelo-vice ob obletnici dražgoške bitke. Medtem ko za večino naštetih nalog ne bo ovir, pa se je komisija znašla v dilemi glede biltena. Pri slednjem so člani komisije pa tudi predsedstvo OK ZRVS resno računali na sodelovanje in delno pomoč tudi ustrezne komisije RK ZRVS Slovenije. Po ustnem dogovoru z njihovim predstavnikom ob letošnjem pohodu je predsednik radovljiške komisije Ciril Rozman že 28. februarja 1985 poslal na naslov RK ZRVS Slovenije pisni osnutek programske zasnove in oblike biltena s prošnjo, naj bi čimprej poslali svoje mnenje in morebitne predloge tako o vsebini in obsegu kot tudi o sofinanciranju publikacije. Z njo bi namreč nadomestili vsakoletno zamudo, nepregledno in tudi drago razmnoževanje za udeležence pohoda iz vse Slovenije in JLA. Kljub temu da ni bilo ne pismenega ne telefonskega

odgovora na ponudbo radovljiškega predsednika komisije, je ta 5. marca ponovno poslal istemu naslovu v Ljubljano dopolnjeno informacijo o možnostih tiskanja, opreme in sodelovanja avtorjev ter predlog rokavnika za posredovanje gradiva Knjigovozniki in tiskarni Radovljica. Ta je z izjemno ugodnimi pogoji pripravljena natisniti in opremiti bilten. Ponovno je Ciril Rozman prosil za odgovor, ki ga je pričakoval vsaj do 1. maja letos, da bi lahko pravočasno začel tiskati. Dogovoril se je z avtorjema zapiskov o dražgoški bitki (Ivanom Janom) in osvobodilnem boju Kroke (inž. Janezom Šmitkom), ki sta oba izrazila pripravljenost sodelovati brezplačno! Od RK ZRVS Slovenije je bilo pričakovati vsaj mnenje o razpisnih pogojih in pravilih tekmovanj, če že ne o celotnem gradivu. Tovarišem (poklicno zaposlenim) na RK ZRVS pa je, kot vse kaže, ves trud članov komisije (volonterjev) in predsednika ter njegovega časa in poti, ki jih je za to nalogo prostovoljno opravil, kaj malo mar? Še do danes se nikomur iz Ljubljane ni zdelo potrebno, da bi pismeno ali po telefonu odgovoril na dve pismi?!

Člani komisije se seveda ne morejo pomiriti s takšnim načinom dela in odnosom v organizaciji ZRVS (to ni prvič) do občinskih organov ZRVS kjer naloge opravljajo zanesenjaki, ki pa jih bo ob vsem tem, čemur smo pričali, verjetno vedno manj?

JR

streljanju z avtomatsko puško so bili najboljši predstavniki notranjsko-kraške regije, pred tekmovalci z Reke, tretji pa so bili severnoprimske teritorialci. S pištolo so zmagali Rečani, pred strelci garnizije iz Ajdovščine in notranjskokraške regije.

Pri metu bombe v cilj so zmagali predstavniki vojne mornarice iz Pulja, drugi so bili rezervni vojaški starešine iz Ljubljane in tretji

orientacijskem pohodu so slavili predstavniki severnoprimske regije, pred garnizijo Ajdovščina in ekipo notranjsko-kraške regije.

V skupnem seštevku so največ točk zbrali predstavniki ZRVS iz skupnosti občin Reka, drugi so bili predstavniki notranjsko kraške regije in tretji predstavniki vojne mornarice iz Pulja. Prihodnje srečanje bo prihodnje leto v Ljubljani.

Mile Gojković

**Hotel
Slon**
B kat.

61000 Ljubljana, Titova 10

Telefon: (061) 246-01, 246-16
Telegram: Slon Ljubljana
Telex: 31254 YU Slon

Obiščite nas, zadovoljni boste

Preboj v zmago

Sredi septembra so blizu Češnjice v Tuhinjski dolini odkrili obeležje, ki sta ga v spomin na hude boje spomlad petinštiridesetega postavila odbora Šlandrove in Zidanškove brigade. Udeležence proslave je, preden so si ogledali prizorišče bojev na Menini planini, v takratni čas – kot govornik – popeljal Franc Sever-Franta.

Da bi onemogočili vstop zavezniških in naših enot na tla tretjega rajha, je Hitler v začetku 1945. leta imel namen zgraditi na štajerskih tleh utrjeno obrambo pred alpsko cono. Zato je dal povelje, naj Štajersko očistijo in partizanske enote na tem območju uničijo. Rossener, šef gestapa in SS enot v okupirani Sloveniji, je bil natančen v uresničevanju povelja. S svojimi SS polki in žandarmerijo je v hudih zimskih razmerah zasledoval partizanske enote na Štajerskem. Z veliko močjo je neprekinjeno pritiskal na Šlandrovo in Zidanškovo brigado, ki sta se po vrnitvi z Dolenjske, s svojim poveljujočim operativnim štabom, izčrpani, številčno oslabiljeni in utrujeni zadrževali na tem in moravskem območju.

Glavno poveljstvo NOV in PO Slovenije je pravočasno izvedelo za nemški namen. Izdalo je ukaz, naj se 4. operativna cona z vsemi enotami s Štajerske preseli čez Savo na Dolenjsko. Priprave za prehod Save so se zavlekle, v tem času pa se je že približevala organizirana nemška ofenziva s poklicno vojaško enoto štirinajste SS divizije.

Naše enote so se umikale od reke Save proti mozirskim planinam. Operativni štab s 6. in 11. brigado je moral kriti umik in se še naprej pripravljati na prehod čez Savo. V takšnem razporedu se je operativni štab z brigadami znašel na tuhinjskih pobočjih Menine v času, ko so Nemci v Zasavju še čistili in hkrati s približno 10.000 vojakih zasedli Tuhinjsko in Zgornjo Savinjsko dolino prek Črničva do Kamnika.

Takrat nismo vedeli, koliko jih je kakšne namene imajo pravzaprav in kakšna

je to vojska. Danes vemo, da je bila to močna XIV. SS divizija mladih ruskih prostovoljcev, ki so se zaradi sodelovanja z Nemci ali izdaje lastnega naroda priključili umikajoči se nemški armadi. Nemci so s tem izgubljili mladeniči ustanovili maščevalno enoto in jo poslali na slovenska tla, kjer so povzročili veliko zla. Od zavvednih Tuhinjev, terenskih delavcev in obveščevalcev smo dan, dva pred bitko na Menini prejeli natančne podatke o tem, da smo obkroženi z velikim številom pravega SS vojaštva, kar se do tedaj na Štajerskem ni zgodilo. Utrdili so se na vseh grebenih, križiščih, ob poteh, cerkvah, po vrhovih in vaseh in te položaje so imeli nenehno zasedene. Izvedeli smo, da smo v strnjem nemškem območju na Menini, s tem pa seveda v zelo nevarni in resni pasti. Toda niso nas pestili samo esesovci. Bojevali smo se tudi z dva metra globokim zmrznjenim snegom, telesno in duševno izčrpani od prejšnjih bitk, naporov in pohodov. Prazni želodci so nam omejevali moči. Ponošena in raztrgana obutev in oblčila so nam jemala toploto in dragocene kalorije. Bili smo sami, odrezani od sveta, nismo mogli pričakovati nobene pomoči. Le z radijsko postajo smo še nekaj ur vzdrževali stike s poveljstvom, ko nam je nekajkrat ukazalo, naj se za vsako ceno prebijemo z Menine. Videti smo bili zelo ubogi, primanjkovalo nam je tudi streliva. Borih 10 – 15 nabojev na borca ni zadostovalo niti za enourni spopad. Kljub vsem nadlogam pa se je v nas zbudilo junaštvo, ki sodi v vrh doživetih junaštev NOB.

Vsakdo se je zavedal in zato gre veliko priznanje ko-

munistom, političnim delavcem in starešinam, da le s premagovanjem težav v nas samih lahko klubujemo vsemu hudemu, premagamo Nemce in se izmuznemo iz tega tveganega položaja.

V noči med 12. in 13. marcem smo se imeli namen prebiti pod slapom zahodno od Motnika čez Tuhinjsko dolino proti Šipku. Okrog polnoči se je z grebenov z vseh strani ob številnih svetlečih se raketah usula nad našo kolono toča krogel. Poskus, da bi Nemce na položajih presenetili, je propadel, zato smo se umaknili proti Vivodniku na Menino. Zvečer smo krenili po vrhovih Menine proti Črničvu z namenom, da bi se v jutranjih urah prebili proti Podvolovlju in Koroški. Zaradi zrnatega udarajočega se snega in utrujenosti, nas je jutro zateklo na planoti grebena pred Črničcem. Megla se je dvignila, na golem grebenu so nas opazili z vseh zasedenih nemških položajev. Iz okopov na Črničvu so s peklenjskim ognjem udarili po naši predhodnici iz cerkva Nove Štife in Miklavža pa po borbah v koloni. Morali smo se vrniti proti vrhovom Menine. Med napornim umikom smo se s člani operativnega štaba in komandanti brigad dogovorili, da moramo v osnovi spremeniti našo taktiko preboja iz obroča.

Dva pomembna dejavnika sta vplivala na našo odločitev, da Nemce počakamo na pripravljenih položajih na vrhu Menine. Borci so bili telesno in duševno popolnoma izčrpani, z molkom pa so nekateri začeli dvomiti o uspehu našega preboja. Odločili smo se prikriti se v starem taborišču Vetrnik – Višavnic in se pripraviti na spopad.

V boju moramo vzdržati do mraka in se nato skozi neurejene sovražnikove vrste prebiti v eno od dolin. Srečna okoliščina je bila, da se nam je pridružil bataljon Vojske državne varnosti, ki nas je številčno, moralno, z orožjem in strelivom okrepil ter prinesel dragocene informacije o dogajanju okoli

Menine. Te okoliščine in verjetno tudi zmeda v nemških vrstah zaradi naših premikov so bile odločilne za preboj. Od tega trenutka se je spopad na Menini začel obračati v našo korist in vojaška sreča nas ni več zapustila. Dne 15. marca je bila v žalostnem, meglenem dopoldnevu naša edina želja, da bi nas Nemci odkrili in iz doline krenili v napad. To se je uresničilo med 11. in 12. uro, ko so s treh strani napadli položaje Zidanškove brigade na desnem krilu našega obrambnega položaja, na vrhovih Vivodnika. Nato se je postopoma razvnel srdit boj na vseh položajih in dosegel vrhunec pozno popoldne na položajih Vetrni-

ka. Nemci so zavzeli naš najvišji položaj z mrtvo posadko težke strojnice in štirimi borci, ki so več kot 5 ur pod granatami minometov, ročnih bomb in artilerije odbijali nemške juriše in vzdržali tudi v trenutkih, ko so jim esesovci iz rok pulili puške. Dva naša poskusa, da z jurišem povrnemo položaj, nista uspela. Nemci v belih haljah so se nekajkrat prebili do puškinih cevi naših borcev, tudi na drugih položajih, a so bili vedno zavrnjeni. Naši mitraljezi so žareče cevi hladili v snegu. Snežene, dva metra globoke kotanje od gorišč stopljenega snega, kjer smo se v minuli noči gledi in spali, so bile v tej bitki nenadomestljivi, utre-

ni položaji. Na vse strani so letele trske in veje od razcefranih dreves. Nad našimi glavami so kot ponoreli sršeni frčale krogel, drobci min, ročnih bomb ter tromblonov in sejali med nas smrt. V tej bitki so borci in starešine pokazali junaštvo, ki mu ni primerjave na tleh Štajerske, če upoštevamo takratne razmere na Menini. V boju so borci na robu izčrpanosti in duševnih kriz, ob nenehni juriši sovražnika, prizadevanju po rešitvi iz sklenjenega nemškega obroča, z nadčloveško močjo in zavestjo zrušili meje med mogočnim in nemogočnim, med življenjem in smrtjo.

Ne vem, kaj bi še moral povedati. Morda bi moral

Sinetu, ki je stekel na sosednji položaj po rezervno cev za strojnico in se ni več vrnil, kajti zadela ga je krogla esesovskega ostrostrelca. Ali o junaku komandirju Mihi Ramšaku, ki je z nešteti mi juriši svoje čete odbijal esesovce.

Omeniti moram tudi našo partizansko domačijo, v kateri je marsikateri partizan do tedaj našel topli dom. V noči pred napadom so morali vzeti poslednjo kravico, in to ob navzočnosti lačnih otrok, da bi zaužili vsaj nekaj toplenga in se v boju obdržali. Govoriti bi bilo potrebno tudi o fantih, ki smo jih poslali v preiskavo položaja za naš preboj in so našli prsto luknjo v sovražnikovih vrstah in nato vodili kolono brez strela iz obroča. Posebno epizodo pomeni spuščanje kolone do skrajnih meja izčrpanih borcev, v velikih skrbeh, kaj jih še čaka v Tuhinjski dolini, po ledeni, strmi in z ogromnimi spolzkimi kamni ter grčavi mi debli zasuti drči. In na koncu o sreči, veselju in radosti, nepopisni radosti vseh nas, ko smo se prepričali, da so nemški položaji izpraznjeni, da so njihove posadke v snegu na vrhu Menine, da po njih z vso močjo tolče njihova artilerija, razporejena v Češnjicah, in da niti ne slutijo, da smo zunaj obroča, na svobodi.

O vsakem od teh dejanj in še nizu drugih bi lahko napisali roman. Vsi ti dogodki, drame in tragedije skupaj pomenijo legendo o junaštvu borcev štajerskih brigad in bataljona Vojske državne varnosti na Menini v marcu 1945. leta. V spopadu je imel sovražnik razbite štiri čete, okrog 100 mrtvih in več kot 100 ranjenih. Mi pa smo izgubili 8 borcev, 29 je bilo ranjenih, 20 pa smo jih pogrešali. Ta boj in velika taktična ukana sta lahko uspela zahvaljujoč se tudi krajanom Tuhinjske doline, ki so po zavednosti, organiziranem delu v našem odporu v povezavi z našo vojsko, dolino z odgovornimi in velikimi dejanji postavili na spoštljivo mesto v našem NOB in novejši zgodovini.

Anton Šturmu v slovo

V 77. letu življenja je na svojem domu v Kobaridu umrl Anton Šturm, predvojni komunist, revolucionar, prvoborec in prizadeven družbenopolitični delavec. Pogreb je bil 3. oktobra 1985 na pokopališču v Kobaridu.

Anton Šturm je bil sin številne kmečke družine z Livka pri Kobaridu, kjer je bil rojen 19. septembra 1908. do leta 1930 je živel na domu potem pa je pobegnil v Jugoslavijo. Zaposlil se je v tovarni Remec Co v Duplici pri Kamniku, kjer pa je dobil stalno mesto šele leta 1935. Toda že septembra naslednjega leta je bil zaradi komunistične dejavnosti odpuščen. Posrečilo se mu je dobiti novo zaposlitev v tovarni Titan v Kamniku, kjer je ostal do 22. junija 1941, ko je odšel v ilegalo.

Julija 1939 je bil sprejet v KPS in novembra 1940 je bil že izvoljen za sekretarja okrožnega komiteja za Kamnik, maja 1941 pa za sekretarja vojaškorevolucionarnega komiteja. v letih 1939-1941 je bil sekretar celice KPS v tovarni Titan Kamnik in je sodeloval pri pripravi na vstajo. Že 27. julija 1941 je odšel v partizane in

postal politični komisar Kamniškega bataljona.

V februarju 1942 je bil poslan na ilegalno in organizacijsko delo za NOB na Primorsko ter je sodeloval na območju Tolminkskega in Brd. Dne 15. avgusta 1942 so ga zaradi izdajstva aretirali. Do 5. septembra je bil v zaporih in internaciji v Kalabriji. Oktobra 1943 je sodeloval pri organiziranju 1. prekomorske brigade v Carbonari v južni Italiji. Tu je postal politični komisar 2. slovenskega bataljona, novembra 1943 pa je odšel na Korčulo, Hvar in Vis. Prve dni januarja 1944 je skupaj s 1. in 2. prekomorsko brigado odšel v Drvar. Tam so ga doleteli za politični tečaj v 1. proletarskem korpusu, in ko ga je uspešno opravil, je bil postavljen za političnega komisarja 2. bataljona v 1. inženirski brigadi pri vrhovnem štabu NOV Jugoslavije.

Po desantu na Drvar se je Šturm vključil v 3. krajiško proletarsko brigado kot politični komisar bataljona in v tej enoti je bil do osvoboditve Beograda (oktobra 1944). Ko so novembra 1944 oblikovali v Beogradu italijansko brigado v sklopu 1.

proletarske divizije, so ga imenovali za pomočnika političnega komisarja brigade, v kateri je bil potem na vsej bojni poti, in sicer do njene odhoda v Italijo konec junija 1945.

Tudi po osvoboditvi je Šturm deloval na odgovornih mestih v gospodarskem življenju Slovenije. Že 1. julija 1945 je bil izvoljen za tajnika republiškega odbora sindikata kovinarjev Slovenije. Po končani sindikalni

šoli v Beogradu leta 1946 je deloval v centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije, in sicer septembra 1948, ko se je zaradi bolezni v družini vrnil v Slovenijo.

Od leta 1948 do 1951 je bil direktor Metalne v Mariboru in Impola v Slovenski Bistrici. Nato je ponovno deloval v republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije, v letih 1955-1957 je bil predsednik okrajnega sindikalnega sveta Koper.

Od januarja 1957 do oktobra 1960 je bil zaposlen v Splošni plovbi Piran. Tu se je leta 1960 upokojil in se preselil na Kobarid.

Bil je tudi poslanec v zvezni skupščini, podpredsednik republiške skupščine skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja, član sveta republike in nosilec partizanske spomenice 1941 ter več drugih odlikovanj in družbenih priznanj.

Od vsega začetka (1961) je bil Šturm član odbora skupnosti borcev 1. prekomorske brigade, ki deluje pri občinskem odboru ZZB NOV v Novi Gorici. Sodeloval je pri nastajanju številnih knjig o prekomorskih brigadah ter pri uresničevanju programa omenjenega odbora.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Albert Klun

Da ne pojde v pozabo

V vasi Zasavica so v oktobru 1941 ustrelili 800 avstrijskih Židov

V teh oktobrskih dneh se spominjamo še ene žalostne obletnice. Nemci so namreč ustrelili osemsto avstrijskih Židov, ki bi morali oditi v Palestino, vendar so jih prehiteli: namestili so jih v taborišče v Šabcu.

V to taborišče smrti so poleg Židov stlačili tudi Rome, zbrane v Srbiji. V začetku oktobra so Nemci zbrane Žide pripeljali iz taborišča v mačvansko vasičo Zasavico, jim pridružili še Rome in jih postrelili. Vseh skupaj je bilo okoli 1250.

Najprej so morali pred puške Židje. Obnašali so se zelo pogumno, tik pred strelji so se pozdravili med seboj, se poljubili in prijeli za roke ter prezirljivo gle-

dali krvnike. Vsi kot eden. Nato so bili na vrsti Romi.

Zločin je bil delo okrepeljene 342 nemške pehotne divizije, ki ji je poveljeval dr. Valter Hinghofer. Divizijo so prav za to opravilo pripeljali iz Francije, njene zločine pa lahko primerjajo z najbolj brezdušnimi na naših tleh v drugi svetovni vojni.

Zaradi »junaštva« pri streljanju Židov in Romov v vasi Zasavici, nedolžnih ljudi, je Adolf Hitler odlikoval 27 višjih oficirjev te divizije. Odlikovanja je oficirjem s posebno odredbo izročil generalajtnant Franc Beme.

Zločina v Zasavici ljudje ne bodo nikoli pozabili.

inž. A. Benčević

Jeklena mreža kurirskih vezi

P 13 – na Vipavskem in na Krasu

Pred tedni smo pisali o odkritju spominskega obeležja relejni kurirski postaji P 5, ki je bila ustanovljena v novembru dvainštiridesetega v Predgrizah pod Brinovicim grčem pri Črnem vrhu, od koder se je po kapitulaciji Italije preselila na Predmejo, kjer je (s presledkom treh mesecev v začetku štiriinštiridesetega) delovala do konca vojne. Napovedali smo, da bomo v eni naslednjih števil našega tednika pisali tudi o drugi relejni kurirski postaji, ki so ji prav tako odkrili spominsko obeležje: njena šifra se je glasila – P 13.

Ustanovljena je bila sredi novembra 1942. v kraju Zavino blizu vipavske vasi Brje. Ustanovila sta jo komandant Gregorčičevega bataljona Martin Greif in komisar Ivan Turšič na pobudo PK KPS za Primorsko in na ukaz štaba Soškega odreda. Za kurirje sta ji določila pet borcev 1. Vipavske čete, in sicer: Cirila Pavlina-Sabotina, Jožeta Špacapana-Miloša, Oskarja Špacana-Hrabra/Samota, Vladimira Špacapana-Staška (vsi štirje so bili doma iz Ozeljana) ter Viktorja Harpa-Zapada iz Maribora. Za komandirja je bil imenovan Ciril Pavlin. Postaja je dobila šifro št. 4. in je pod to oznako delovala do marca 1943.

Dne 19. decembra 1942. sta padla kurirja Oskar Špacapan-Hraber in Jože Špacapan-Miloš med veliko italijansko ofenzivo v teh krajih. Bila sta prvi žrtvi med kurirji karavelskega omrežja na Primorskem. Karavla se je po tistem preselila in se zadrževala v okolici Šmarj, Spodnje Branice in vasiče Brje.

Dne 10. marca 1943 so Italijani znova organizirali veliko ofenzivo po Vipavski dolini in vohljali za kurirji in pokrajinskimi komitejem KPS na Vogrskem. Zaradi poostrenega nadzora italijanske policije in vojske se je PK KPS preselil v Tolminski Lom, reorganizirane pa so bile tudi kurirske zveze. V drugi polovici marca 1943 sta bili ustanovljeni novi kurirski postaji v Špacapanih pri Renčah in na Olariji med Tomačevico in Gabrovico pri Komnu.

Kurirski postaji v Tomačevici pri Komnu so bili sprva dodeljeni le trije borci kraške čete.

Dne 23. maja 1943 je na postajo prišel kontrolor južnoprimorske relejne linije Albin Plešnar-Medvedov in jo reorganiziral. Postajo, ki je dobila šifro P XIII., je krovsko okrepil z novimi kurirji, ki so prihajali postopoma, in to: Milko Špacapan-Smiljan, Stanko Kralj-Skala, Franc Šibelja-Jožko, Franc Martinuč-Dušan Silni, Darko Silič-Zoran, Zorko Nemec-Bolko in Vladimir Trbižan-Brigadni Ivan. Dolžnost komandirja je prevzel Stanko Kralj, ki je postajo uspešno vodil do kapitulacije Italije.

V obdobju od marca 1943 do kapitulacije Italije se je postaja P XIII. zadrževala na terenu med kraji Mali dol, Tomačevica, Pliskovica, Veliki dol, Volčji grad in Gabrovica. Razen zvez, ki so jih vzdrževali s kurirji sosednjih postaj, z okrožnim komitejem KPS in odborom OF ter mladino in kraškim okrožjem.

Kras je pislo poraščen z gozdovi. Kurirji so imeli slabo kritje ob hajkah, zato so se morali stalno seliti iz kra-

ja v kraj. Živeli so pod šotori in si hrano pripravljali sami. V obdobju od aprila 1943 do kapitulacije Italije so bili na

kurirskimi postajami na tem delu Primorske. Vendar pa sta vodstvo 3. operativne cone in PK KPS za Primorsko takoj po ofenzivi, ko se je sovražnik umaknil v večje centre in postojanke, ponovno postavila kurirske postaje in redne zveze na vsem območju Primorske.

Jože Čerin-Peter Savski, ki je bil odgovoren v 3. operativni coni, je odbral deset borcev in jih odpeljal čez

tem delu Krasa edini oboroženi borci NOV. Ker so se pojavljali zdaj tu zdaj tam, so povzročali precej skrbi italijanski policiji, ki jih je nenehno zasledovala, vendar brez uspeha.

Kurirji so bili na kapitulacijo Italije dobro pripravljeni. V sodelovanju s člani okrožnega komiteja KPS za kraško okrožje so razoroževali okoliške karabinjerske in vojaške posadke, spremljali domačine v partizansko vojsko ter aretirali fašistične priganjače in oblastnike, ki so več kot dve desetletji terorizirali Primorje. Nove borce, ki so prihajali iz italijanske vojske, taborišč in zaporov, so vključevali v čete, iz katerih je bil 12. septembra ustanovljen Kraški bataljon in 23. septembra brigada Srečka Kosovele. Ob razorožitvi italijanskih postojank v Dutovljah, Komnu, Koprivi, Štanjelu in Trstelu nad Škrbino so zasegli večjo količino lahkega in težkega orožja z naboji in granatami. Od vsepovsod so prihajali novi borci prostovoljci. Kurirji so organizirali tri zborne mesta: v Gabrovici, Kobjeglavi in Mihajlji pri Škrbini. Prostovoljce so sproti pošiljali na goriško fronto.

Komandir postaje P 13 Stanko Kralj je bil imenovan za komandanta 1. kraškega bataljona. Tudi kurirji so dobili vodilne položaje v novih partizanskih enotah. Tako je postaja kurirjev začasno prenehala delovati.

Po preboju goriške fronte in siloviti sovražni protiofenzivi, ki je zajela predvsem območje srednje Primorske, torej Kras, Vipavsko dolino, Banjsko planoto in celotno območje Trnovskega gozda, so bile prekinjene vse redne zveze med

Predmejo v Vipavsko dolino z namenom, da ponovno organizira kurirsko postajo P 13 nekje na Krasu in postavi redno zvezo med Trstom, kjer je bil takrat sekretar PK

KPS Branko Babič-Vlado, in vodstvom NOG za Primorsko na Vojskem. Petero kurirjev je pustil v kraju Pavlov škol nad Vrtovinom v Vipavski dolini. Drugo skupino petih kurirjev pa je odpeljal v Pedrovo pri Brniku. Tako je po reorganizaciji ponovno stekla redna zveza iz osrednje postaje P 7 v Gorenji Trebuši prek P 5 na Predmeji, na P 13 in odhodom prek civilnih kurirk (V Velikem in Malem Repnu z bazo v Trstu).

Dne 1. januarja 1944, se je postaja P 13 preselila iz Pedrova v okolico Komna (Gabrovica-Kobjeglava), nato pa sredi leta 1944. v Spodnjo Brnico, kjer je potem ostala in delovala do konca vojne. Postaja P 13 je bila vzorno organizirana. Do kapitulacije Italije je posadka štela od 5 do 6 kurirjev, potem pa od 8 do 12.

Kurirji relejne postaje P 13 so bili v glavnem sami domačini s Krasa in Vipavskega. Bili so zelo priljubljeni pri ljudeh, zato so povsod uživali gostoljubje. Hranili so se po hišah in vaseh, kjer so taborili. Domačini so zanje skrbeli in jim dajali vse, kar so zmogli. Skrbeli so, da so bili vedno nahranjeni in primerno oblečeni.

V vsem obdobju njenega obstoja od novembra 1942 pa do osvoboditve se je na postaji izvršilo kar 57 kurirjev izmed katerih jih je 6 padlo. Padli so: Jožef Špacapan-Miloš, Oskar Špacapan-Hraber/Samo, Jože Podgajšek-Srnjak, Stanislav Ravbar, Slavko Mitič in Jožef Jelen. Njim v spomin smo ob dnevu vstaje slovenskega naroda in ob 40-letnici svobode odkrili spominsko obeležje v Gabrovici.

Franc Rejec-Kuhar

Partizanski znaki in medalje/108

3. brigada VDV

Osnutek za medaljo je predlagal Jože Štok-Korotan, ki je bil leta 1944 namestnik komandanta brigade, oblikoval pa jo je inženir Jurij Kolenc iz Trbovelj. Medalje je izdelal Anton Orehek v

medaljo spremlja tudi posebno potrdilo.

Tretja brigada VDV je bila ustanovljena 25. avgusta 1944 v Radmirju v Gornji Savinjski dolini, dokončno oblikovana septembra istega leta, ko je imela v štirih bataljonih (1. Revirski, 2. Kozjanski, 3. Pohorski in 4. Koroški) 447 borcev. Ob koncu vojne je imela 1275 borcev, padlo je okoli 130 njenih pripadnikov. Leta 1954 je bila na proslavi na Ostrožnem oblikovana z redom bratstva in enotnosti 1. stopnje. Brigada se je bojevala proti izdajalcem, gestapovcem, razstrgancem in drugim sovražnikom, sodelovala pa tudi v mnogih bojnih akcijah napadih na utrjene sovražne postojanke in drugo. Posebej se je izkazala pri obrambi Gornje Savinjske doline med nemško ofenzivo jeseni 1944, iz sovražnikovih obročev se je prebijala na Menini planini in Mozirski planini, na Graški gori in na Paškem kozjaku. Uspešna je bila pri napadih na nemške postojanke v Bučah, Zagorju, Hrastniku, Črni na Koroškem in drugod. Dne 7. maja 1945 se je pri Slovenskih Konjicah bojevala na nož z umikajočimi se Nemci, ustaši in vlasovci. Vključena je bila v Knoj.

Janez J. Švajncar

Spominska medalja borcev 3. brigade VDV – Narodne obrambe

Ljubljani, tudi sam pripadnik brigade. Izdelanih je bilo 520 medalj, vse so oštevilčene. Prva podelitev je bila 2. junija 1985 v Trbovljah na slavnostnem zboru borcev 3. brigade VDV ob 40-letnici osvoboditve. Na tej proslavi je bilo podeljenih 470 medalj. Do medalje so upravičeni živeči borci. Vsako

SKOJ in ZSMS na območju bivšega mežiškega okrožja od septembra 1944 do konca vojne

(predposlednje nadaljevanje)

Jeseni 1944 je SNOS razpustil vsa dotedanja okrožja na Štajerskem. Dne 27. septembra 1944 je bilo ustanovljeno novo okrožje Dravograd, ki je obsegalo okraje: Črna – Mežica, Guštanj – Prevalje, Dravograd in Slovenj Gradec (pozneje je bil okrožju priključen še okraj Šoštanj). Okraja Črna – Mežica sta se v začetku decembra združila v enoten okraj Prevalje, vendar sta se februarja 1945 spet razdružila in do konca vojne delovala kot samostojna okraja. S tem je bilo celotno bivše okrožje Mežica izvezeto in oblastnega komiteja KPS za Koroško in vrnjeno oblastnemu komiteju KPS za Štajersko. Sekretar novo ustanovljenega okrožja je postal Maks Gašparič – Šandor, od marca 1945 Ivan Šorn – Bojan, od aprila do konca vojne pa Tone Rader – Jasko. Sekretarji OK KPS so bili hkrati tudi sekretarji OO OF.

Do nastanka dravograjškega okrožja so na tem območju obstajali različni odbori množičnih organizacij predvsem na podeželju, v mestih pa jih v glavnem ni bilo. Da bi stanje izboljšal, je novi sekretar OK KPS sklical in vodil večdnevne okrajne konference OF, na

katerh je prikazal potrebe po hitrejšem političnem dvigu kadrov, da bi lahko opravili vse trenutne politične in organizacijske naloge. Na njih so bili tudi izvoljeni okrajni odbori OF.

Med nemško decembrsko ofenzivo so se zatekli k okrožnemu komiteju KPS in OF Dravograd tudi člani oblastnega komiteja KPS in PO OF za Štajersko. To je bilo za okrožno vodstvo hudo obdobje, saj so Nemci v obdobju 14 dni ubili 15 aktivistov in kurirjev, 7 pa so jih ujeli. Okrožni komitej je tedaj zahteval od okrajev, naj mobilizirajo vse moške, rojene v letih od 1899 do 1927. V začetku januarja 1945 je začel okrožni sekretar prirejati po okrajih desetdnevne tečaje za vzgojo partijskih kadrov.

Okrožni komitej je sklenil voditi neizprosno boj proti skrivačem in delovanju bivšega oficirja jugoslovanske vojske in sekretarja mežiškega okrožja plavogardista Jožeta Gutovnika – Age, ki je izdajal brošuro SOF (»Smrt osvobodilni fronti«) in bil med uredniki časopisa Karavanken Bote. Februarja 1945 je začel OK KPS pobirati prostovoljne prispevke za vojsko, posojilo svobode, 10-odstotni narodni davek od čistega letnega dohodka.

Vneto je sodeloval z vojaškimi enotami ki so prišle na območje okraja, prav tako tudi okrajni komitej, dajali so enotam vso pomoč pri idejni vzgoji borcev ter v prehrani. OK KPS je zahteval od vsakega aktivista, naj se izobražuje, sistematično pridobiva politično vzgojo. Člani OK so bili kot partijski svetovalci vsak mesec razporejeni na delo v enega izmed podrejenih okrajev, kjer so morali ustanovljati nove partijske celice. Okrožnemu partijskemu komiteju pa so pri delu mnogo pomagali skojevski in mladinski aktivisti. Bolj se je bližal konec vojne, bolj se je čutila potreba po aktivizaciji kadrov. Na šesti seji komiteja 23. marca 1945, na kateri je bil tudi Sergej Kraigher, sekretar Ob KOM KPS za Štajersko, so se domenili, kateri aktivist bo šel v kateri dolinski center. Na seji so ugotovili tudi, da je ljudstvo v vsem okrožju, razen v okraju Dravograd, na podeželju v 80 odstotkih za OF in novo Jugoslavijo, predvsem mali kmečki proletariat in srednji kmetje ter obrtniki, medtem ko so bili še mnogi tovarniški delavci v večini oportunisti ali priveski okupatorja.

Dne 8. aprila 1945 je bila nad kmetijo Lesnik na Zgor- nji Selah pod Uršljo goro (Plešivec) znamenita okrož-

na konferenca 150 aktivistov OF, ki jo je vodil sekretar oblastnega komiteja KPS in PO OF za Štajersko Sergej Kraigher. Aktivisti so bili seznanjeni s sklepi krimsk konferenice in z usodo Nemčije, razpravljali so o sporazumu Tito – Šubašič in o enotni vladi DFJ ter o strukturi narodne oblasti, NOO itd.

Ob koncu vojne je bilo v vsem okrožju 57 odborov OF, 27 celic KPS ter 6 komitejev s skupno 165 organiziranimi komunisti, pa tudi 57 aktivistov SKOJ z 278 člani. Kot sekretarka OK SKOJ je od oktobra 1944 do 3. februarja 1945 delovala Nada Protnik (sedaj por. Šumrada). Članice OK SKOJ so bile Ida Vodopivec, Marija Rajšter – Majda in Maja. Od 3. februarja do marca 1945 je bila sekretarka OK SKOJ Pepca Kotnik (sedaj Živec), v OK SKOJ pa je bila takrat na novo pritegnjena Alojzija Kotnik Cvetka. Od marca do 15. maja 1945 pa je bila sekretarka OK SKOJ Pepca Kordiš (Lovše), po rodu Doljenka, ki je prišla na Štajersko s 14. divizijo. Mesec dni pred koncem vojne je bila v OK pritegnjena še Ivica Razgoršek – Vislava (por. Štefič). Vmes je bila krajšo dobo sekretarka OK SKOJ Pepca Merkač – Vera.

Marjan Linasi

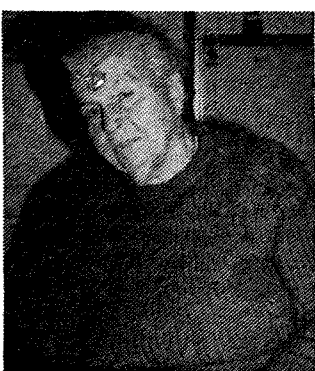
Pol življenja je učila

V TV-15 le malo beremo o upokojenih učiteljicah. Zato sem tudi obiskal 79-letno upokojeno učiteljico Maro Šegulovo, ki živi v Moravčah. Menda ga ni krajana v Moravški dolini in občini Domžale, ki ne bi poznal te pedagoginje, prosvetne delavke, aktivistke Osvobodilne fronte, Rdečega križa in tajnice Društva Upokojencev Moravče.

Mara Šegula se je rodila v Čajničih v Bosni, potem pa se je preselila v Ljubljano. Skoraj vse ženske v družini so bile učiteljice. Mara je maturirala na učiteljski v Ljubljani leta 1926 in z devetnajstimi leti so jo poslali v prvo službo v kraj Kuzdablan v Prekmurju. Zaradi zavednosti in napredne miselnosti so jo včasih premeščali. Leta 1936 je bila po svoji želji premeščena na osnovno šolo v Mursko Soboto. Tu je imela možnost kulturnega udejstvovanja, kajti prosvetno delo je bilo razgibano. Toda že spomladi 1940. leta je bila zaradi aktivnosti kazensko premeščena v Kočevsko Reko. S seboj je vzela enoletno hčerko. Tu so bili takrat zagrizeni Kočevarji-petokolonaši, sovražniki Slo-

vencev. V kraju je bila dvojezična osemrazredna šola. Nižje razrede je poučevala v nemškem jeziku Nemka, v višjih razredih pa slovenski jezik Mara. Kot zavedna Slovenka je Mara delala za OF. Zato so jo leta 1943 aretirali na šoli v Dobropolju in jo odpeljali v zapor v Ribnico. Približno šest mesecev strašnega zavora je preživela, zastražena z italijansko stražo. Po šestih mesecih so jo izpustili in odšla je v Ljubljano k mami. Kmalu po prihodu domov se je zaposlila kot strežnica, da je tako preživela sebe in otroka. Sicer pa svojega poklica ni opravljala, ker je okupator imel Maro zapisano za simpatizirko OF.

Januarja 1945. leta je bila ponovno aretirana in zaprta v prisilni delavnici v Ljubljani, nato pa odpeljana na prisilno delo pri kopanju jarkov v bližino Kampolj na Dolenjskem. Tukaj je tudi pričakala svobodo. Po vrnitvi domov v Ljubljano 9. maja je živela s hčerko pri mami, dokler ni dobila zaposlitve kot učiteljica v Trzinu pri Domžalah. Šola je bila porušena. Otroke je poučevala kar v gostilni. Dobro se spominja tistih časov. Tu-

Mara Šegula

di tega, kako je režirala Finžgarjevo Verigo, ki so jo igrali kar na skednju. Novembra 1947. leta je bila premeščena na osnovno šolo v Moravčah. Tukaj je Mara poučevala vse razrede in deset let nemščino. Režirala je več iger, ki so bile vedno dobro obiskane, organizirala je razstave ročnih del otrok in odraslih, vodila je gospodinj-ske tečaje, delovala kot tajnica AFŽ. Prav zaradi Mare imajo Moravčani ohranjen celotni arhiv, ki je imel v povojnih letih v Moravčah pomembno vlogo. Pomemben je bil njen prispevek v organizaciji RK, kjer je bila tajnica kar 25 let. Organizirala in sodelovala je pri vseh akcijah RK na Moravškem.

Že od 1962. leta Mara uživa zasluženi pokoj, toda še vedno je aktivna kot tajnica Društva upokojencev

v Moravčah. Doma poučuje otroke nemški jezik, ple-te, kvačka in veliko bere. Narisala je precej vzorcev svojim bivšim učencem in drugim občanom. Pravi, da ji nikoli ne zmanjka dela. Za delo je prejela več povelj in priznanj, med njimi red zaslug za narod s srebrno zvezdo SFRJ. Ob njeni sedemdesetletnici pa ji je občinska skupščina Domžale podelila najvišje priznanje za zasluge na kulturno-prosvetnem in družbenem področju in priznanje za uspešno in dolgoletno delo tajnice pri upokojenskem društvu.

Na vsa priznanja je Mara ponosna in obljublja, da bo po svojih močeh še pomagala pri napredku naše skupnosti. Le zdravje in leta nagajajo. Sama je v stanovanju, do katerega je speljanih 56 stopnic. Kar 37 let službe je nabrala skupaj, pa štiriindvajsetkrat se je morala seliti iz kraja v kraj nazadnje je ostala v Moravčah. Najbolje se počuti, ko gre za nekaj časa na oddih v Kranjsko goro. Vse življenje je živela zmerno, veliko je hodila, se vozila in žvela z ljudmi. Knjige, šivanje, pletenje so jo pomirjali. Tak mir želi Mara tudi vsem. Še veliko zdravih in srečnih let ji želimo.

Jože Novak

Na obisku pri dveh boric

Lepo urejena hiša na koncu vasi Gotovlje. Tudi jesensko sonce prijetno greje. Pred hišo sedi sivolas mož. Glavo ima podprto v dlani. Nekaj premišlja. Kakšne misli se predejo po glavi, ni mogoče uganiti. Mogoče misli na umrlo ženo, ki mu je bila mnogo let zvesta sopotnica. Ženska, ki se med vojno ni ustrašila groženj do zob oboroženih Nemcev. Mogoče misli na brata Tončka, ki je iz družine prvi odšel v partizane. Ranjenega so ujeli, ga mučili, ubili.

Jože Antloga

Moški pred hišo je JOŽE ANTLOGA. Neustrašnega borca 14. divizije so leta zlo-mila. Noge, ki so med vojno nosile orjaško telo, so odpovedale. Če je slabo vreme, poseda v kuhinji, ko posije sonce pa je na stolu pred hišo.

- Dober dan, Jože! Počasi dvigne glavo, oči zamežikajo, potem se nekam trpko nasmeha.

- A, ti si. Dober dan. Ti si še srecen, ko hodiš sem in tja. Mene pa ne ubogajo noge. Zato sem doma, vedno doma. Včasih ne mislim na nič, včasih pa spominam kar vro. Mislim na lepa leta s pokojno ženo, tudi na davno umrle starše mislim pa na sinova in vnuka pa na vojni čas.

Prižgo se oči. Vojni čas. Trije Antlogovi so nosili partizanske puške: Franček, Jože in najmlajši Tone, ki je padel. Kakor da iz pogleda vro besede: V borbo štirinajsta, juriš...! Koliko sta Jože in Franček v desetletjih po vojni prepela. Oba z donečim drugim basom. Franček je vihtel zidarsko žlico, Jože pa oblič. Danes pa... Franček je še kar pri moči, še se zavihti na kolo, Jože pa je doma, zatopljen v spomine.

- Ali te pogosto obiskujejo nekdanji borci?

- Pustiva to. Na starost je človek pozabljen. Let še toliko medalj ne izbriše. Pa kaj bi hodili. Če že kdo kdaj pride, odide in sem spet sam. Bo že, puške še nisem vrغل v koruzo, to pa ne...

Na drugem koncu vasi sedi pred hišo nekdanji borec Slandrove brigade, TONE GORSEK. Dvakratna kap je pustila posledice. Prirojen humor pa v njem ni ugasnil. - Ko smo se tolkli na Dobrovljah, Mozirju, Nazarjah, Ljubnem, sem po nerodnosti izgubil nekakšno legitimacijo. Najprej so me razglasili za pogrešanega, nato padlega, mi pa smo se krepčili na Dolenjskem. Hm, pa sem še danes živ. Če je treba, če sem razpoložen, potihlo zapojem. V naši rodbini je bila kultura doma. Peli smo, igrali. Tudi po trdem delu na kmetiji. Tako je pač. Vsakega obiska sem vesel, pa so bolj redki. Sicer pa so domači zelo dobri z menoj, in to mi je v veliko tolažbo...

Naj bo tako ali drugače, nekaj zagotovo drži: boleznir redčijo vrste borcev, ljudi, ki pred štirimi desetletji niso mislili na svoje življenje, bili so boj za osvoboditev domovine.

Drago Kumer

Še na mnoga leta, tovariš Silni!

Jože Boldan-Silni se je rodil 30. avgusta 1915 v vasi Višnje pri Ambrusu v Suhi krajini. Majhno kmečko posestvo ni moglo zagotoviti življenjske eksistence številnim članom družine Boldanovih. Zato so morali iskati vsako priložnost za zaposlitev ali izučitev kakšne obrti. Tako se je tudi tovariš Jože izučil za mesarskega pomočnika. Ker ob italijanski okupaciji ni mogel opravljati svoje obrti, se je zaposlil na Rudniku premoga v Kočevju. Že jeseni 1941 je postal aktivist Osvobodilne fronte. Novembra 1941 so ga fašisti zaprli. Maja 1942 je iz zapora pobegnil in vstopil v Zapadno-dolenjski odred, nato pa

Jože Boldan-Silni

v 1. udarni bataljon Tone Tomšič. Ob ustanovitvi 1. slovenske proletarske udarne brigade Tone Tomšič je postal borec 2. bataljona te brigade. Zaradi svoje hrabrosti in bogatih izkušenj je

hitro napredoval od mitraljezca do komandiraja čete in komandanta bataljona. Januarja 1944 se je udeležil legendarnega pohoda 14. divizije na Stajersko kot komandant bataljona. Aprila 1944 je bil premeščen v Šerčerjevo brigado za namestnika komandanta, nato pa za komandanta brigade. V bojih je bil sedemkrat ranjen. Za narodnega heroja je bil razglašen 21. julija 1953.

Po osvoboditvi Beograda je bil dodeljen v Vrhovni štab NOV in PO Jugoslavije. Na tem položaju je bil do 1951. leta, ko je šel v Artilerijsko oficirsko šolo v Zagreb. Po šoli je bil imenovan za načelnika artilerije divi-

je v Karlovcu. Leta 1953 je šel na nadaljnje vojaško izobraževanje v pehotno oficirsko šolo, nato pa je služboval do upokojitve v Varaždinu. Dosegel je čin polkovnika.

Praznovanja njegove sedemdesetnice se je udeležilo veliko njegovih bojnih tovarišev, predsedstva občinske skupščine in iz družbenopolitičnih organizacij občine Kočevje. Med svojimi sovratniki-narodnimi heroji Francem Tavčarjem-Rokom, Jožetom Ožboltom, Andrejem Cetinskim-Levom in generalom Miho Butarom-Aleksom ter drugimi borci je obudil spomine na slavne dni NOB in ljudske revolucije.

Skupščina občine Kočevje
Občinski odbor ZZB NOV
Kočevje

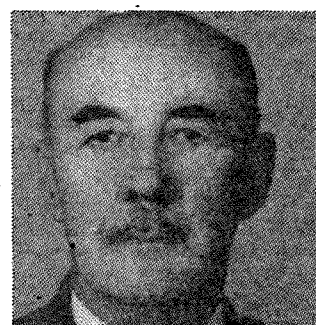
Revolucionarju Jožetu Smrekarju-Jernejku v spomin

Pred kratkim smo se v ožjem družinskem in prijateljskem krogu poslovili od zavednega revolucionarja, dolgoletnega komuniste in prvoborca NOV Jožeta Smrekarja - Jernejka. Z njim smo izgubili človeka, čigar težka in razgibana življenska pot je bila ves čas povezana z revolucionarnim bojem slovenskega naroda že pred drugo svetovno vojno in še zlasti v NOV.

Jože Smrekar - Jernejko se je rodil 6. maja 1894 v Stični na Dolenjskem v revni delavski družini. Kmalu je moral s strebuhom za kruhom. Delo je našel na železnici, kjer je bil sprva kurjač na parni lokomotivi, pozneje pa se je usposobil za strojevodjo; kot strojevodja je bil tudi upokojen.

Že zelo zgodaj je spoznal številne krivice, katerim so bili izpostavljeni tudi delavci na železnici. Zato se je kmalu pridružil naprednim gibanjem in postal kumunist. Ni bilo naključje, da se je udeležil tudi znane železničarske stavke in demonstracij železničarjev na Zalo-

ški cesti leta 1920 v Ljubljani. Tudi v naslednjih letih vse do nacifašističnega napada na Jugoslavijo je kot komunist deloval v prvih vrstah revolucionarnih delavcev.

Jože Smrekar

Leta 1941 ni bil Jože Smrekar-Jernejko po svoji strokovni liniji povezan z OF samo pri železničarjih, marveč je bil posebej povezan tudi s Centralno tehniko CK KPS. Kot strojevodja na državni železnici je bil eden izmed tistih zaupnih ljudi, ki so povezovali srce narodnoosvobodilnega boja - Ljubljano - z njenim širšim

partizanskim zaledjem. Prevažal je najrazličnejši tehnični material in revolucionarno literaturo v novomeško in kočevsko smer. Ta povezava je bila v takratnih vojnih razmerah izredno pomembna, saj je povezovala OF na terenu z njenim središčem v Ljubljani. Z Jernejkovo lokomotivo so po ilegani poti potovali tudi najvidnejši slovenski revolucionarji, med njimi Edvard Kardelj-Krištof, Boris Kidrič-Peter in drugi.

Lokomotivo Jožeta Smrekarja-Jernejka sta zaradi njegove zanesljivosti imela OF in Centralna tehnika CK KPS za svoje prevozno sredstvo. Jernejko je prepeljal tudi veliko različne tehnične ter druge opreme za partizane na Dolenjskem. Osebnost pa je prenašal pisemsko pošto, navodila, obvestila in zaupna poročila CK KPS iz Ljubljane na teren in nazaj. Najzaupnejše materiale Glavnega štaba NOV in POS je večinoma prenašal prav strojevodja Smrekar. Tudi njegovo stanovanje v Ljubljani na Resljevi cesti je

bilo pomembna javka za aktiviste OF. Njegovo delo ilegalca je ostalo skrito okupatorjem in njegovim pomagačem, domačim izdajalcem vse do konca vojne.

Malo pred kapitulacijo Italije je Jernejko prepeljal iz Ljubljane štiri vagonne sanitetnega materiala za partizane. Hotel se jim je pridružiti kot borec, ker pa je bil v Ljubljani kot nekompromitiran bolj potreben, je še nadalje delal v Ljubljani, na železnici vse do sredine leta 1944, ko ga je aretirala nemški okupator, ki pa mu ni mogel ničesar dokazati. Ker pa sta bili Smrekarjevi hčerki Katja in Meta v partizanih, je okupator njega in ženo Katarino interniral v Nemčijo, kjer je ostal vse do osvoboditve. Tudi v internaciji ni Jernejko nikoli klonil, ostal je zvest svojim revolucionarnim načelom, za katere se je bojeval vse življenje. Z Jožetom Smrekarjem-Jernejkom smo izgubili klenega revolucionarja, železničarja in komuniste. Naj živi njegov spomin!

Štefan Škrabar

Eden izmed ukradenih otrok

Knjiga Ukradeni otroci, ki jo je napisal zdaj že pokojni profesor Stane Terčak, je zgovorna priča, kako so vojni čas preživljali otroci ustreljenih ali pa v taborišča odgnanih staršev.

Ko sem pred tedni prelistaval to knjigo, sem med listi našel sliko Draga Hribarja. Dolgo let je bil novinar pri Novem tedniku, zdaj je menda pri Delu. Spominjam se, če je bilo na terenu kaj »vročega«, smo rekli: Pa naj pride Drago Hribar in napiše...

Njegovi članki so bili vedno ostri, kritični, kratki in jedrnat. Enako njegove satire.

V nekaj člankih se je razpisal tudi o »ukradenih otrocih«. To je bilo v času, ko so se ukradeni otroci potegovali za priznanje let. Mnogo teh otrok je trkalo na vrata pristojnih organizacij. Malo jih je uspelo. No, v tem »boju« je Drago Hribar - ki je bil med vojnoprav tako ukradeni otrok in je izgubil starša - čisto prav ostro zastavil pero. Mnogi so mu za to humano prizadevanje od srca hvaležni.

Ukradeni otroci imajo vsako leto zborovanje. To so enkratna srečanja, pa čeprav so mnogi izmed njih že babice in dedki. Nekateri pa vendarle tožijo, da ne dobijo obvestila, čisto pa ga dobijo prepozno.

Kdor ta zborovanja opazuje, vidi, začuti, kako ti dedki in babice ponovno postanejo otroci, človek se zagleda v zastave, ki vihrojo nad mnogimi že osivelimi glavami, njihove barve nemo izgovarjajo besede: SPOŠTOVANJE, MODROST, VESELJE, ZVESTOBA, GOREČNOST, DA BI SLUŽIL DOMOVINI.

Tovariš Drago Hribar, zdaj verjetno že petdesetnik, napiši še kaj o ukradenih otrocih, nadaljuj plemenite, zgodovinsko resnične besede pokojnega Staneta Terčaka.

D. K.

Nepozabni tovariši v naših spominih

Nedojemljiva je bila zame novica o smrti tovarša Staneta Semiča-Dakija. Obudila mi je spomine na vojno, na najina srečanja, predvsem pa na junaštvo.

Prvič sem ga srečal 1940. leta v gostilni Pod skalco. Vodja naše trojke mi je povedal, da je prišel iz Španije prek francoskih taborišč borec Daki. Mi naj bi mu preskrbeli hrano in obleko. Kar verjeti nisem mogel, da je bil tako mlad fant že španski borec. Do decembra sem ga potem videl še nekajkrat.

Kasneje, ko sem bil že v Gorjanskem bataljonu, smo pripravljali napad na Ratež, kjer so se močno utrdili belogardisti, tesno povezani z Italijani. Naš komandant Ilija Badovinec mi je tik pred akcijo povedal, da je Daki prav blizu nas. Ponosen sem bil na to, da se že poznava. Toda še pred koncem boja smo zvedeli, da je Daki hudo ranjen v pljuča. Še nekaj ranjenci smo ga po boju odpeljali v prvo bolnišnico, ki jo je zgradil tovariš Vudler v Penderjevki. Čez približno tri tedne je bilo potrebno bolnišnico preseliti v Sošice. Tudi tam so napadli ustaši. Daki je še ves bolan ušel čez kmečko straniščno luknjo, dobil mitraljez in rešil še druge ranjence.

Spet smo bili skupaj pri napadu na Žužemberk. Na partizskem tečaju nas je učil, kako moramo jurišati. Njegove besede in dejanja so nam odkrivala humanost in junaštvo.

Ludvik Šest

Prvi protifašistični spomenik na svetu

Sem iz generacije po prvi svetovni vojni. Z velikimi ideali smo se vrgli v boj proti fašizmu. Postali smo pravi narodni revolucionarji. Leta 1918 sem bil član dijaškega krožka Prosveta v Trstu. Takoj ob koncu prve svetovne vojne je oživela revolucionarno usmerjena mladina in ustanavljala svoje mladinske organizacije. Zelo živahna in delavna je bila mladina v mladinskih socialističnih krožkih in komunističnih ljudskih odrih, toda nič manj ni bila živahna manjšinska mladina, ki je ustanavljala mladinska društva širom po deželi. V tem času junija 1921. leta sem ustanovil krožek Omladina Trst.

Ob pojavu fašizma so socialistične in komunistične mladinske organizacije utihle s svojim delom v javnosti, zaradi velikega pritiska fašizma. Narodna mladina pa je nadaljevala svojo pot in leta 1922 ustanovila Zvezo mladinskih društev v Trstu s prvim predsednikom Vojkom Fergulo. Včlanili so se v krožek Omladina Trst in Mladinsko društvo Prosveta Trst s svojimi podružnicami, ki so postale samostojna društva. V letih od 1922 do 1927 sem bil v različnih mladinskih društvih v Trstu, in to pri Sv. Jakobu, Rojanu in Sv. Ivanu. Iz Kolesarskega društva Balkan v Trstu smo sestavili Športno društvo Adria v Trstu. Tu so bila včlanjena vsa športna društva in samostojni športni odseki mladinskih društev. Tako smo širili zavest Slovencev in Hrvatov po vseh krajih ter smo pridobivali vedno večji ugled pri ljudstvu.

Avgusta 1927. leta je fašizem razpusil vse narodno manjšinske organizacije in društva. Toda nadaljevali smo z izleti, se razvrstili v skupine in se po barvah rut okrog vratu razlikovali po prejšnjih društvih.

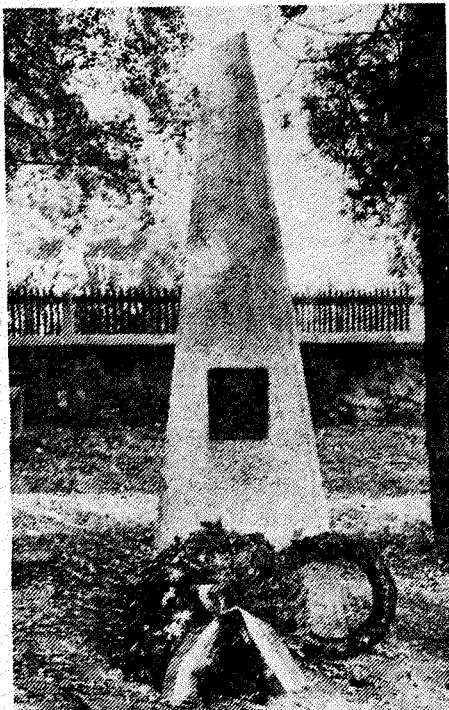
Oktobra 1927. leta smo se zbrali na stanovanju Zvonimira Miloša v Trstu v dreveredu XX. september na številki 87 in se dokončno dogovorili, da ustanovimo skrivno organizacijo Borba. Franja Marušiča in mene so zadržali, naj sestaviva pravila. Na tem sestanku smo bili Drago Žerjal, Lojze Spanger, Franjo Marušič in Zvonimir Miloš.

Naslednji teden je bil spet sestanek, na katerem so bila sprejeta pravila: vsak protifašist je lahko član ne glede na svetovni nazor; vsak član mora pred sprejemom v Borbo izvršiti vsaj eno kaznivo dejanje proti fašizmu; nadalje mora biti bojevit, zapen, vdan in samski. Vodstvo Borbe deluje in odloča kolektivno ter ima svoj glavni odbor, ki je sestavljen iz načelnikov srenj. Vsaka srenja ima celice in vodi jih vodja. Vsaka celica ima trojke, ki delujejo strogo zaupno. Delovno področje Borbe je celotna tržaška in istrska provinca. Organizirajo akcije za uničevanje potujočih otroških vrtcev in osnovnih šolskih ustanov, ter v predsedkih pripravljajo sabotažne akcije.

Po dveh letih obstoja je imela Borba v rokah trden položaj in njeno skrivno delovanje je spravljal fašizem na Primorskem v veliko zadrego. Po ukazih glavnega odbora je sedma srenja organizirala zasede ob plebiscitnih volitvah 24. marca 1929, da bi preprečila ljudem odhod na volišča. Fašisti so vodili ljudi in člani Borbe so morali uporabiti orožje. Nehote je bil v tej zmedeni zadet Ivan Tuhtan, ki je umrl, in še eden je bil laže

ranjen v roko. Nastal je lov na krivce z množičnimi aretacijami.

Posebno sodišče za zaščito države iz Rima je organiziralo proces v Pulju, in sicer od 14. do 16. oktobra 1929. Obsojeni so bili: Vladimir Gortan na smrt z ustrelitvijo v hrbet ter Vekoslav Ladavac, Živko Gordan, Dušan Ladavac in Viktor Bačac na 30 let težke ječe. To je

Spomenik bazzovščim žrtvam v Prešernovem gaju v Kranju, fotografiran oktobra 1985. Od opisa se spomenik precej razlikuje, saj ni več krogel in verig. Zob časa pa je načel tudi bronasto tablo z imeni žrtev, ki je skoraj nečitljiva. (Foto: B. K.)

bil prvi udarec organizaciji Borba. Vladimir Gortan je bil usmrčen naslednjega dne, to je ob 6. uri dne 17. oktobra 1929 na območju Pulja.

Kljub temu udarcu je Borba neomajno nadaljevala svoje delo. Toda naslednje leto je zaradi goriške izjave spet zašla v težave. Ilegalno literaturo je Borba prejela od goriške Organizacije in člani na javki so vedeli za kurirje. Po imenih so jih naznanili policiji.

V aprilu in maju 1930 so bile množične aretacije članov skrivnih organizacij goriške Organizacije in tržaške Borbe. Z obtožnico Posebnega sodišča za zaščito države iz Rima je bil uveden strahovalni proces proti 23 članom goriške Organizacije, 61 članom tržaške Borbe in še trem zunanjim osebam. Posebno sodišče za zaščito države v Rimu je proces razdelilo na dva dela. Prvi del procesa je bil od 1. do 5. septembra 1930 in drugi del procesa po petnajstih mesecih dne 5. decembra 1931.

Prvi del procesa je bil v Trstu. Zagovarjati so se morali štirje člani goriške Organizacije in 14 članov tržaške Borbe. Fašisti so združili ti dve skupni organizaciji samo zato, ker je bila goriška Organizacija predvsem vojniska, medtem ko je tržaška Borba izvajala pravi protifašistični boj. Zaradi javnosti so vključili obe dejavnosti v enen proces. Celotni proces je bil le igra nezakonitosti po Mussolinijevem

naročilu in režija v rokah njegovih hlapcev. V obsodbi dne 5. septembra 1930 so strahovalno obsodili 4 obtožence z ustrelitvijo v hrbet in druge obtožence na 137 in pol let hude ječe. Obsojeni na smrt so bili dne 6. septembra ob 5.44 ustreljeni v hrbet Ferdo Bidovec (22), Franjo Marušič (24), Zvonimir Miloš (27) in Lojze Valenčič (33) na bazoviški gmajni pri Bazovici. Tako je Bazovica prešla kot simbol v krvi ljudstva in jih ima za svoje narodne junake.

Po prvi svetovni vojni so začele množice emigrirati s Primorske. Tako so v Jugoslaviji nastajala emigrantska društva z mlado generacijo, polno mržnje proti fašizmu. V tem času, to je v septembru 1929 je nastalo tudi ile-

1929, ki so bile prekinjene zaradi posega žandarmerije pred Narodnim domom v Kranju. Komaj leto kasneje je društvo spet organiziralo demonstracije in ves Kranj je bil preplavljen z lepaki in letaki v noči dne 6. septembra 1930 v protest proti usmrtni 4 junakov na bazoviški gmajni pri Bazovici. Protifašistične demonstracije so razgibale ves Kranj.

Čez slaba dva meseca na dan mrtvih leta 1930 je društvo postavilo prvi začasni leseni spomenik v obliki piramide s trnjem v sredini na zadnjem delu pokopališča v Kranju. Ob tej priložnosti so emigranti iz Kranja, Ljubljane in iz Jesenic tam organizirali veliko spominsko slovesnost za žrtve fašizma.

Z muko je župnik Škrbec komaj dovolil postavitev ilegalnega spomenika le na neblagoslovljenem delu pokopališča, kjer so imeli prostor za samomorilce, brezverce in ruske emigrante. Kljub temu pa je bila emigrantom ta lokacija za spomenik dragocena.

Čez leto dni, ob obletnici usmrtnih bazoviških junakov dne 6. septembra 1931, pa so emigranti že izdelali pravi spomenik, zidan, kot stoji še danes. Pri gradnji spomenika so z navdušenjem pomagali vsi člani društva. Po načrtih Draga Žerjale je delo vodil zidar Viktor Žižmond, izvajalec je bil Jakob Kuralt, njegov sodelavec pa Ivan Kovačič, starejši. Vlito ploščo s petimi imeni ustrelenih junakov iz dveh procesov so izdelali graverji društva Češka beseda iz Kranja, ki so bili prijatelji primorskih emigrantov. Spomenik je visok 2,5 metra in 2 metra širok, izdelan v cementu in ima obliko piramide z odsekanim vrhom kot znakom okrnjene domovine, spodaj je

okrog in okrog na štirih stebričkih debela veriga, ki simbolizira vkljeni narod, na stebričkih pa so krogle v simbol streljanja. Spomenik je bil postavljen članom organizacije Borba in protifašistom Vladimiru Gortanu in puljskega procesa ter Ferdu Bidovcu, Franju Marušiču, Zvonimiru Milošu in Lojzu Valenčiču iz tržaškega procesa. Borci Bidovec, Marušič in Valenčič so bili slovenske narodnosti, Gortan in Miloš pa hrvatske narodnosti.

Ta spomenik je prvi protifašistični spomenik na svetu, ki je bil postavljen na pokopališču v Kranju. Po vojni so to pokopališče spremenili v Prešernov gaj in spomenik je ostal na istem mestu, kljub raznim režimom od Živkovića pa vsi naslednji do nacistične okupacije, ter kljuboval času in bil zgled boju proti kriteriju fašizmu in nacizmu.

Po aretacijah večjega števila mladincev leta 1930 in po tragičnem koncu procesa septembra istega leta se je aktivnost mladine znatno zmanjšala. Po letu 1932 pa so se v Trstu in Gorici razvijale razne oblike delovanja zavedne mladine, ki so bile izrazito narodnoosvobodilne in protifašistične narave. V Trstu in predmestjih so mladi sodelavci v pevskih zborskih prepevalih, prirejali so skrivne kulturne nastope, športna tekmovanja iz izlete po naših vaseh širom po Primorskem. Sicer so posamezne skupine dijakov in študentov, skupina Štempiharjev, šentjakobska mladina in skupina mladih Magnamonti.

Dne 15. decembra 1935 je bil objavljen Pakt o enotni akciji Komunistične partije Italije in Narodno-revolucionarnega gibanja Slovencev in Hrvatov Julijske krajine. V istem času je nastal splošni pojav propagande z ljudsko fronto in posebno dejavnosti so bili komunisti, ki so

imeli to nalogo v svojem programu. Ljudje so razumeli to vrsto propagande ter so z veseljem širili to zamišl proti fašizmu in nacizmu.

Emigranti v Sloveniji so ob desetletnici bazoviške tregedije organizirali prek emigrantskega prosvetnega društva Tabor v Podutiku pri Ljubljani spominsko slovesnost s kulturnim programom dne 6. septembra 1940. Govornik je bil dr. Lavo Čermelj. Na proslavi je bila velika množica, posebno Primorcev. Zaradi ovadbe je fašizem v Rimu zahteval prek svojega poslanika v Beogradu razpust vseh emigrantskih primorskih društev v Jugoslaviji. Hlapčevska beogradska vlada je klavirno klonila in novembra 1940. leta razpustila vsa emigrantska društva v Jugoslaviji.

Med narodnoosvobodilnim bojem je narodnoosvobodilna vojska imenovala po teh junakih Gortanovo in Bazoviško brigado. Veliko let je bil edini spomenik junakom v Prešernovem gaju v Kranju. Takoj po vojni je bil postavljen spomenik bazoviškim junakom na bazoviški gmajni pri Bazovici in spomenik na pokopališču v Trstu pri Sv. Ani. Poleg teh je še plošča na kraju mučenja teh junakov v Semedeli pri Kopru. Hrvatsko ljudstvo je postavilo Vladimiru Gortanu spomenik na kraju ustrelitve v Pulju in kasneje še spomenik v Gortanovi vasi v Beranu pri Pazinu. Pri odkritju je govoril tovariš Tito. O njihovem takratnem boju govorijo tudi njihova imena na raznih trgih in ulicah po različnih mestih, kot so Bazoviška ali Gortanova ulica ali trg. Tudi šole so v Istri z imenom Vladimira Gortana in osnovna šola v Rajonu pri Trstu nosi ime Bazoviški junaki.

Ustanovitelj in takratni član glavnega odbora Borbe v Trstu, Drago Žerjal

Slovinci v konfinaciji na otoku Ventotene

Italijanski fašistični režim je preganjal vse napredno. Najbolj so se spravili na slovensko mladino s področij, ki jih je Italija zasedla na Primorskem, kjer je tudi prepovedala slovenski jezik v šolah. S protifašisti so kar polnili zapor, konfinacije in internacije. Otok Ventotene, nasproti Gaete, je dobro poznan med Slovenci, saj je skozenj šlo veliko zavednih domoljubov. Preden so zgradili zapore na tem otoku, so konfinirance pošiljali na otok Ponzo. Od 1941 do 1943. leta sem bil tudi jaz tam konfiniran. Spominjam se precejšnjega števila ljudi, ki so bili takrat tam. Vesel pa bi bil, če bi kdo dopolnil seznam s svojimi podatki. Tako bi malo bolj osvetlili tudi ta del naše preteklosti, ki doslej ni imel ravno veliko pozornosti, a je je vreden, kajti ne moremo kar tako izbrisati trpljenja in ponižanj, ki smo jih takrat tam prestajali.

Zapor je bil sestavljen iz štirih ali petih velikih sob in več manjših celic za voditelje strank, ki so bili pod stalnim nadzorstvom in vedno v spremstvu fašističnega policista. V sobah nas je bilo po okrog 30, a smo bili vedno strogo nadzorovani. Nikoli

se nista smela pogovarjati med seboj več kot dva tovariša. Na otoku smo imeli omejen prostor, v katerem smo se lahko gibali, in tudi tu nismo nikoli smeli biti več kot v dveh.

Ko smo prišli na otok prvi španski borci, v decembru 1941, so fašisti zahtevali, naj pri jutranjem in pri večernem pregledu pozdravljamo fašistično. Seveda smo se odločno uprli. Tik pred padcem fašizma nas je bilo okrog 30 Slovencev. Po mojem spominu nas je živih še 9.

V tistem času so bili na otoku tudi skoraj vsi vodje KPI v Luigi Longom na čelu.

Španski borci smo prihajali na otok potem, ko so nas po izročitvi iz francoskih taborišč v rojstne pokrajine obsodili na konfinacijo. Drugi Slovenci so prihajali na otok v začetku 1942. leta, po procesu Pinku Tomažiču v Trstu. Nekaj je bilo tudi preseljenih iz Ponce. Med nami je bilo tudi nekaj Istranov, Dalmatincev, 3 Albanci. Posebno se spominjam mlade Dalmatinke, najmlajše med nami, ki je bolehal za tuberkulozo. Nekega jutra so ji z injekcijo vbrizgali v stegno zrak, da se ji je za-

čela noga gnajiti in je morala v bolnišnico.

Otok Ventotene smo različno zapuščali. Nekateri so bili uradno premeščeni v notranjost Italije, drugi smo čakali, kdaj bo tudi za nas prišel dan, ko bomo končno svobodni. Dne 18. julija 1943 je padel fašizem, dva dni prej pa je neko angleško letalo potopilo parnik, ki je vsak dan vozil iz Gaete hrano na otoke in seveda tudi na Ventotene. Čudno se nam je zdelo obnašanje stražarjev po trije na enega zapornika, ki so nenadoma odložile orožje. Nenadoma nas niso več nadzorovali in vsak dan dvakrat preštevati. Na naša vprašanja so nam odgovarjali s pojasnili, da je fašizem padel in da so vse delali le »per il pane«. Potem so nam nekaj časa vozili hrano z dvema ribiškima čolnoma. Čeprav v bistvu že svobodni, nismo mogli kar takoj zapustiti naše ječe.

Doživeli smo še to, da so Mussolinija, ki je bil aretiran in vkrcan na neko mornariško italijansko ladjo, pripeljali do našega otoka. Iz previdnosti so ostali malo zunaj. Skrbelo nas je, ker še vedno nismo mogli prav verjeti, da je konec našega trpljenja. Vsi smo se zgnili

na pomol, kamor sta v posebnem čolnu priveslala dva oficirja, ki sta iskala kvestorja. Ta se je sicer oglašil iz množice vseh nas, a je razložil, da za Mussolinija na otoku ne bi bilo varno, ker da imajo sedaj oblast v rokah konfiniranci. Kot je znano, so ga potem odpeljali na otok Ponza. Tam tudi ni bilo varno zanj, zato so ga po 18 dneh premestili na Gran Sasso, kjer so ga nemški padalci rešili in ga postavili na vodstvo kratkotrajne Republike Salo.

Za vrnitev domov z otoka sta nam preostala torej le tista dva ribiška čolna, s katerima so nas potem vozili do Gaete. Bilo nas je veliko. Meni je uspelo priti tja proti koncu avgusta. Od tod se je pa moja pot v Nabrežino spet vlekla, kajti Nemci so že zasedli glavna mesta in še posebej stražili železniške postaje. Tako sem se proti domu vozil z vlakom le po manjših krajih, mesta sem pa obšel peš. Ko sem prišel končno domov k materi in dvema sestram, je po meni že spraševal karabinjer. Zato sem se tam skrival le dva dni in potem stopil med partizane na Krasu.

Leopold Caharija

Na večerji z Josipom Vidmarjem:

Nesvoboden ne morem živeti

Najbrž si niti organizatorji niti gost večera ali drugi obiskovalci niso predstavljali srečanja v Slonu kot izrazito domač klepet ob lahki večerji. To je pravzaprav le okvir, včasih bolj in drugič spet manj posrečenih večerij v kristalni dvorani, kamor vabi (skupaj s hotelskimi organizatorji) Bojan Štih sogovornike po lastni izbiri, ob sodelovanju občinstva.

Zadnji gost, ki je privabil v kristalno dvorano še posebno dosti obiskovalcev, je bil starosta slovenskih estotov, akademik Josip Vidmar.

Vprašanja so bila vnaprej skrbno pripravljena in posredovana gostu večera; pogovor je tekkel brez pikrosti, zato pa z nekaterimi slikovitimi primerami in že znanimi Vidmarjevimi pogledi na narod, svobodo, umetnost...

Stoletje, ki ga je skoraj od začetka do konca prehodil tudi sam, je označil za stoletje realizacije idej 19. stoletja in v tej luči, je menil, je to

stoletje revolucij ter realizacij sprememb sveta nerazpoloženo do kulture, čeravno nobeno stoletje ni bilo posebno naklonjeno kulturi in umetnosti. Vedno so bili oboji strasti in ljubezni do umetnosti, ki pa so si končno izbojevali pot do sveta med čerami neobčutljivosti množičnih vrenj.

Na Štihovo vprašanje o tem, ali se zgodovina giblje ali kar naprej caplja in v njej ponavljamo le prvi stavek o boju za svobodo, je Josip Vidmar premišljal o različnih filozofijah, med drugim tudi o budizmu, in ugotavljal, da so vsi ti izmi s prehajanjem v rabo k ljudstvu na nižji stopnji razvoja izgubljali svoje prefinjene globine, pri čemer je pritrdil spraševalcu, da se to »zgubljanje na poti« dogaja tudi z marksizmom.

Vračajoč se k domačim temam sta sogovornika segla po vprašanju o slovenstvu, temi, s katero se je prav gost večera v življenju veliko ukvarjal. Tudi tokrat je (kakor

že lani na Plenumu kulturnih delavcev OF) opozoril na maloštevilnost našega naroda, vendar je takoj dodal, da si stapljanja v splošnem jugoslovanstvu, štokavščini, vendar ne more misliti; če bi pa vendarle tako kazalo, je osnovna narodna naloga – ne popuščati. Sicer pa je Josip Vidmar o slovenskem narodu dejal tudi tole: »Zmeraj je bil podložniški, po svoji veliki večini celo tlačanski narod. V sebi ni znal vzgojiti smisla za svojo enotnost in moč, ki iz nje izvira, in tudi ni znal ustvariti formacije, ki bi imela jasne, kompletne zahteve o tem narodu.« Le OF, je poudaril Josip Vidmar, je to misel prenesla med vse Slovence, da so jo sprejeli za svojo in se do neke mere posvetili njeni uspešnosti. S pogledom življenjske izkušnje je temu razmišljanju dodal, da čuti, da eksistentna volja slovenskega naroda dremlje. Takšno stanje pa moža svobodne misli jezi in revoltira. O svoji strasti do

svobode je rekel: »Po volji usode sem nekako ustvarjen tako, da nesvoboden ne morem živeti in da sem pripravljen na marsikakšno žrtv za to, da bi čim bolj svobodno lahko živel.« Svoboda in svobodna misel pa ni v tem, da mislim, kar hočem, ampak da mislim samo tisto, ker je res, je nadaljeval svojo misel Vidmar, to pa je tudi precep, v katerem se premišljujejo človek stokrat znajde.

Sogovornika sta še ostajala pri vprašanju o svobodi in Josip Vidmar je ugotavljal, da je večina nekdanjih aktivistov Osvobodilne fronte prepričana, da smo Slovenci

že osvobojeni, kar pa še zdaleč ni do konca res, če imamo v mislih duhovno svobodo. S tem v zvezi je dodal, da pri nas bratstva in enotnosti ni, skrbeti pa moramo, da bo z naše strani bratstvo možno ter od drugih zahtevati, da to razumejo in upoštevajo.

Načela Osvobodilne fronte slovenskega naroda so še vedno uporabna, je poudaril na večerji v Slonu Josip Vidmar in ponovil nujno po duhovni podpori našim manjšinam.

Zapišimo na koncu še Vidmarjevo misel ob izteku pogovora z Bojanom Štihom: »Prišel sem do spozna-

nja, da mimo vseh zablod človeštvo vendarle teži k pametni ureditvi sveta.« Bodočnost in pot k tej pametni ureditvi pa vidi Josip Vidmar v marksizmu. Optimizem moža izkušnji!

Iz pravzaprav kar dolgega sedenja in pogovora v Slonu je bilo nekako ob stran potisnjeno bolj poglobljeno pogovarjanje o estetiki, o lepoti, do katere se mu ni porodilo nagnjenje, kot je sam dejal, iz kakega protesta, temveč predvsem iz apriornega nagnjenja k lepemu, v moralnem smislu pa k temu, da bi v življenju postal pravi človek po svojem okusu.

B. Ž. J.

Josip Vidmar

Ob 90-letnici predsednika OF

V tem prostorsko omejenem zapisu lahko le na kratko orišemo poglavitne postaje na poti književnika in politika, narodnega voditelja Josipa Vidmarja, rojenega 14. oktobra 1895 v Ljubljani, petega izmed sedmero otrok v družini trgovca in obrtnika Josipa Vidmarja. Odločilno je vplivala nanj umetnost naklonjena mati Josipina, rojena Jusič. Po osnovni šoli in klasični gimnaziji v tem času se je seznanil z I. Albrehtom, Cankarjem, Kraigherjem in Župančičem/ se je 1914 vpisal na Višjo tehniško šolo v Pragi. V prvi svetovni vojni je kot vojak avstroogrške vojske prešel na rusko stran pri Dnjepru. Po vojni se je vrnil v Ljubljano, nadaljeval študij na eksportni akademiji in na filozofski fakulteti na Dunaju, kjer je študiral literarno zgodovino, v Pragi, Krakovu, Zagrebu, Bonnu in Parizu. Leta 1928 je diplomiral na Filozofski fakulteti v Ljubljani iz slovenske in primerjalne literarne zgodovine s teorijo.

Do leta 1934 je živel kot poklicni književnik, tedaj je postal dramaturg ljubljanske Drame. Po svojem nazoru ni pripadal nobeni politični stranki, bil je neodvisen v svobodni kulturni. Leta 1940 je začel sodelovati z Borisom Kidričem zaradi osnovanja društva prijateljev Sovjetske zveze, katerega je predsedoval.

Dne 27. aprila 1941, tri tedne po napadu Nemcev na Jugoslavijo, je bil v njegovem stanovanju na Večni poti v Ljubljani znameniti ustanovni sestanek Osvobodilne fronte/ tedaj še imenovane Protiimperialistična fronta/. Maja 1941 je odšel Vidmar kot član izvršnega odbora OF na osvobodeno ozemlje in bil izvoljen za predsednika Izvršnega odbora OF, kasneje pa na ko-

čevskem zboru za predsednika SNOS. Januarje 1944 je v Semiču otvoril Prvi kongres kulturnih delavcev na osvobojenem ozemlju z govorom, v katerem je poudaril, da je narodnosvobodilni boj tesno povezan z duhom našega nacionalnega, posebej še kulturnega boja skozi stoletja.

Kot delegat IOOF je odpoval na zasedanje AVNOJ v Jajce, kjer je v imenu slovenske delegacije predlagal Titu podelitev maršalskega naslova.

Po osvoboditvi je zavezan najvišje politične funkcije: bil je predsednik predzveznega prezidija FLRJ, predsednik Doma narodov ljudske skupščine, poslanec republiške in zvezne skupščine, član predsedstva zveznega odbora SZDL, član sveta federacije in član predsedstva SRS. Bil je tudi predsednik Zveze jugoslovanskih pisateljev. Po vojni je bil nekaj let redni profesor za teorijo drame na Akademiji za igralsko umetnost. Leta 1949 je postal član SAZU, po smrti Frana Ramovša predsednik SAZU in častni doktor ljubljanske univerze. Po odložitvi funkcije predsednika SAZU so ga izvolili za častnega predsednika SAZU.

Čeprav je bil vseskozi kulturnik in umetnik, je dal leta 1941 prednost politiki in osvobodilnemu boju, a na kulturo in umetnost tudi sredi boja ni nikdar pozabil. V osvobodilnem gibanju je nastopal kot neodvisen kulturni delavec in poudarjal njegovo kulturno vsebino, kot je zapisano v literarni zgodovini. Kot književnik je kulturno utemeljenost osvobodilnega boja poudarjal v člankih, pismih, govorih, brošurah, pri sourejanju listov in zbornikov, pri ustanavljanju partizanskih umetniških ustanov/parti-

zansko gledališče itd./ Njegovo medvojno pisanje pomeni dosledno nadaljevanje predvojne, ki ga označujejo razprave in polemika v obrambo slovenstva, proti unitarizmu. Politični boj, ki mu je moral med vojno priznati prednost pred literaturo, mu je pomenil boj za moralno izčiščenje in dozorevanje človeka v narodu in naroda na svetovnem odru. /S. Janež/. Svoje partizanske zapise, pisma, govore in referate je deloma iz tiska, deloma iz rokopisov zbral v knjigi Srečanje z zgodovino /1963/. Portretna študija Lik maršala Tita je izšla v osmih izdajah in tudi v srbskem in italijanskem jeziku. V partizanih ni bil samo vrhovna kulturna avtoriteta, s partizanskimi umetniki je gojil intimne tovariške odnose, ki so spodbudno vplivali na njihovo ustvarjanje. Znan je njegov skoraj očetovski odnos do Mirana Jarca, Jožeta Brejca /Javorška/, Mateja Bora in spočetka tudi do Vitomila Zupana v njegovi »partizanski fazi« /kasneje se z njegovo literaturo ni strinjal/, prijateljski in soustvarjalni odnos do mnogih partizanskih igralcev, glasbenikov, pevcov in likovnih umetnikov. Kljub izjemno odgovornim političnim funkcijam je našel sredi boja vedno dovolj časa za kulturo in umetnost.

Kot večina slovenskih književnikov se je tudi Vidmar začel ukvarjati s pisanjem v dijaških letih, v višji gimnaziji je pesnikoval, snoval drame in prevajal Goetheja, svoje prvece je objavil v dijaškem listu Biseri. Prva spisa Kako si je človek podjarmil naravo ter Budha in njegov nauk je priobčil leta 1911 v Naši bodočnosti. Od leta 1920 se je začel resno in poklicno ukvarjati s književnostjo. Leta 1922 je urejal revijo Trije labodje s skladateljem Kogojem, v letih 1925-27 je izdal in urejal svojo revijo Kritika. To je prva revija na Slovenskem, ki je bila posvečena zgolj kritiki. Revijo je pisal Vidmar skoraj sam. Leta

1933 je ustanovil s Ferdom Kozakom in Stankom Lebdom neodvisno slovensko revijo Sodobnost, ki je združila okrog sebe vidnejše marksistične kritike in publiciste. Prve leposlovne poskuse je kmalu opustil in se posvetil izključno kritiki in esejistiki, za katero je bil preddestiniran. Kot oster kritik in prodoren esejist je sodeloval pri Ljubljanskem zvonu, Modri Ptici, Sodobnosti in drugje. Uredil je Gradnikove Svetle Samote, Župančičeva dela, po osvoboditvi pa antologijo proze Iz partizanskih let /1947/, ki ji je napisal predgovor. Napisal je vrsto uvodov in spremnih besed knjižnim izdajam /Prešeren, Prežihov Voranc itd./

Zaslovel je kot pisec esejev o ruskih pisateljih /Tolstoj, Gorki, Dostojevski, Čehov, Gogolj, Gribojedov itd./ in o velikih evropskih avtorjih /Stendhal, Molière, Shakespeare, Galsworthy, Goethe, Thomas Mann/. Ti eseji so po prepričanju Stanka Janeža zgled slovenskega esejističnega sloga. Kot kritik je načrtno obravnaval domače pisatelje. Zagovarjal je avtonomnost umetnosti in odklanjal koristnost književnosti. Bil je zagovornik visoke, netendenčne, osebnostne izpovedne umetnosti.

V umetninah si je prizadeval ugotoviti njih estetsko in nprstveno pomembnost, izvirnost vsebine in oblike in pristnost umetniškega izpovedovanja. Tehtna in za vednost o njih dragocena so njegova estetska vrednotenja del Prešerna, Levstika, Cankarja, Župančiča, Preglja, Gradnika in Prežihovega Voranca. S pridom je uporabljal primerjalne vidike in skušal z njihovim delom določiti pravo mesto v razvoju domače in svetovne književnosti.

V Slovenskem biografskem leksikonu Franc Zadravec razčlenjuje podobo Vidmarja kot kritika in esejista. Iz te razčlenbe izverno za Vidmarjevo prepričanje, da le svobodno gledanje na

pojave in stvari omogoči umetniško spoznanje in pravo umetnino. Hipotezo, da samo nadzorska umetnost lahko nemoteno opravlja posebno moralno vlogo in služi človekovemu apriornemu vzponu k višjemu, razumnejšemu bivanju, je teoretsko utrjeval v svoji predvojni reviji Kritika. Njegovo mnenje je bilo, da ima umetnost svoj poseben nazor ali nazor umetnosti, ta pa edini zagotavlja neposrednost, pristnost, živost življenjske resnice v umetnosti. Nasprotovalec je vsakršni kulturnofilozofski smeri, ki je ogrožala svobodoumni temelj umetnosti.

Po letu 1945 je menil, da je osvoboditev slovenskega naroda in marksistična družbena ureditev spremeni naloge slovenskega pisatelja. Vztrajal pa je, da mora literatura ostati pri neprogramskem človeku, pri osebnih usodah in da nima pravice niti ne more človeka domišljati. Zato je odklanjal socrealizem pa tudi eksistencialistično, realistično in drugačno idealistično miselnost, kolikor si je prilaščala literaturo. Sodobne literarne, likovne in glasbene modernizme je vrednotil po njihovi estetski in humanistični moči oziroma po tem, koliko se od človeka oddaljujejo v okvirih svojih idealističnih in nihilističnih filozofij.

Vidmar je velik del svoje kritičnega pisanja posvetil potrjevanju slovenskega naroda v jugoslovanski državi in nasproti večjim narodom. Že leta 1925 je podiral mit, da je velik narod prej poklican za višje naloge kot mali. Z delitvijo vlog – velikemu posvetne civilizacijske naloge, malemu narodu kultura, je utrjeval vero v obstoj in smisel svojega naroda.

Izjemno pomembno je tudi prevodno delo našega jubilarca. Prevajal je sodobna in klasična leposlovna dela iz ruščine, srbohrvaščine, češčine, francoščine in angleščine, med njimi tudi drame. Veliko prevodov je bilo natisnjenih v knjigah,

gledališki prevodi so bili uprizorjeni, veliko pa jih je ostalo v rokopisih. Prevedel je nad sedemdeset knjig vrhunske svetovne literature in okrog petdeset dram. Že samo njegov prevajalski opus pomeni zaključeno življenjsko delo.

Za svoje književno delo je prejel najvišja priznanja: Sterijino, Prešernovo nagrado, nagrado Branko Gavella, Župančičevo, Njegoševo nagrado, nagrado AVNOJ in red francoske vlade za prevode Molièra.

Vidmarjeva knjižna dela: Kulturni problem slovenstva (1932), Oton Župančič (Kritična portretna študija-1934), Literarne kritike (1951), Dr. France Prešeren (1954), Meditacije (Izbrani dramaturški zapiski – 1954), Književne kritike (Beograd – 1955), Dramaturški listki (1962), Drobni eseji (1963), Srečanje z zgodovino (1963), Polemike (1963), Literarni eseji (Sarajevo – 1963), Za in proti (Beograd – 1963), Misli (Zbral in uredil Jože Javoršek-1964), Literarni eseji (1966), Dnevnik (1968), Ivan Cankar (1969), Odgovori (Uredil Jože Javoršek – 1970), Slovenske razprave (1970), K našemu trenutku (1973), O Ivanu Cankarju (1976), Oton Župančič (1978), Obrazi (1979) Presoje (1980), Eseji o lepoti (Trst – 1981) Izbrano delo (Ljubljana 1970. Izbral in uredil Jože Javoršek), Izbrano delo v petih knjigah (Maribor 1975).

V teh nakazanih obrisih življenja in dela Josipa Vidmarja je razbrati veličino njegovega življenja in dela, ki ga je posvetil boju slovenskega naroda za osvoboditev in svobodni razvoj, za pravo in jasno misel v slovenski kulturi in umetnosti. Lahko smo srečni, da ga imamo med nami, pri teh letih še neuklonljivega in vitalnega, saj nam ima še mnogokaj povedati in napisati. Želimo mu predvsem trdnega zdravja in mu ob visokem jubileju pristrčno čestitamo!

Dušan Mevlja

Dopolnitev k članku Spomine uskladiti

V 33. št. TV – 15, z dne 22. avgusta 1985, je bil na 12. strani objavljen članek Spomine uskladiti avtorja Edvarda Laha. V njem je navedena dejavnost Rolandovega bataljona. Z navedbami Edvarda Laha se strinjamo, vendar ne v celoti. Ker sem svoje spomine zbral že pred izidom tega članka, ga delno dopolnjujem.

Rolandov bataljon je bil ob nastanku skupina izbranih minercev 3. brigade VDV s poveljujočim kadrom – to je komandantom Francem Rolandom in komisarjem Jožetom Sirkom-Stojanom. To je bila četa dvanajstih borcev, z nalogo, da na Koroškem izvaja diverzantske akcije (rušenje mostov in železniških prog). Četa je bila samostojna, za svoje delo pa je odgovarjala štabu 3. brigade VDV.

V marcu 1945 se je naš 2. bataljon 3. brigade VDV srečal z drugimi bataljoni na območju Velenja. Štab 3. brigade VDV me je določil za komisarja minerske čete za Meziško dolino. Borci te čete s komandantom Francem Rolandom so bili že zbrani. To so bili pretežno Korošci iz okolice Mežice, Prevalj in Raven, ki so bili že izkušeni v miniranju prog. Tudi jaz sem bil minerec že v Šlandrovi brigadi in v 3. brigadi na območju Kozjanskega. Natančnih datumov se ne spominjam.

Naša četica je takoj po formiranju odšla na pot, zame v neznano, saj na tem območju do takrat še nisem bil. V začetku pohoda so nas vodili kurirji TV postaj prek velenjske doline na Razazbor in St. Vid ter pod obronke Uršle gore. Višje v hribih je bil še sneg, tako da je bil pohod otežen. Naša naloga je bila, da kar najhitreje pride-mo na območje, kjer smo imeli nalogo rušiti železniško progo in druge komunikacije. S seboj smo nosili dovolj eksploziva in drugega materiala. Prišli smo v kraj Leše nad Prevaljami. Tu so bili doma komandir Franc Roland, v bližini pa tudi drugi borci. Povezali smo se tudi s terenskimi aktivisti. Načrtovane akcije smo opravili. Tako smo minirali progo pri Holmcu, kjer se je prevrnil vlak, in pri Guštanju, sedanjih Rav-nah. Ob diverzantskih akcijah smo izvedli tudi mobilizacijo, tako da se je četa povečala na okrog 50 borcev. S tem pa so se pojavile težave z oborožitvijo borcev in preskrbo s hrano.

Poročila o skorajšnjem koncu vojne so bila čedalje ugodnejša, v resnici se je bližal konec vojne. Dne 7. maja smo imeli prehranjevalno akcijo nekje v Kotljah, kjer smo dobili vola za zakol. Dne 8. maja smo se zadrževali na neki kmetiji pod Uršljo goro. Tam je kuhar že kuhal vola, ki smo ga dobili prejšnji dan. Isti dan je prišel terenski aktivist, ki je sporočil, da je kapitulirala Nemčija in da moramo takoj v dolino. Od veselja nad kapitulacijo so borci začeli streljati v zrak, po prvem navduše-nju pa smo se odpravili v dolino. Tako smo že v mnaku 8. maja prišli pred Prevalje, kjer so nam sporočili, da so prevajski orožniki že odšli. Naša četa je že 8. maja zvečer na Prevaljah zasedla vse urade, železniško postajo in pošto. Z zasedbami smo zastražili cesto proti Guštanju in Mežici. Sam sem ostal na pošti, kjer smo za nadzor telefonskih linij zadržali mlado dekle. Pošta je imela tudi radijski sprejemnik.

Telefonistka je tisto noč večkrat govorila po telefonu z nemškimi posadkami v Dravogradu, Guštanju in Mežici, kajti Nemci so bili vsepovsod. Sporočeno jim je bilo, da je Prevalje zasedla močna partizanska enota. Nemške posadke so bile zaskrbljene. Okoli polnoči je bila kapitulacija Nemčije objavljena tudi po radiu.

Poveljstvo naše čete je začelo ukrepati. Z nemško posadko na Ravnah se nismo mogli pogovoriti o vdaji, stiki z Mežico pa so bili prekinjeni proti jutru 9. maja. Sklepali smo, da so Nemci odšli, zato smo sklenili takoj oditi v Mežico. Terenci in borci so našli pokvarjen tovornjak in ga usposobili za vožnjo. Pokvarjen je bil zato, da ga niso mogli uporabiti Nemci. Polovica čete se je s tovornjakom odpeljala v Mežico, druga polovica čete in novi mobiliziranci pa so ostali na Prevaljah za zavarovanje.

V Mežici so nas lepo sprejeli, vendar smo kljub veselju Mežičanov in borcev poskrbeli za varnost. Postavili smo straže pred rudnikom in drugimi javnimi objekti ter se povezali s terenci. Zelo dobro se spominjam rudarskega inženirja Čeha, ki nam je bil v veliko pomoč v nadaljnjih dogodkih, ki so doleteli peščico partizanov v Mežici.

S komandirjem Rolandom sva se dogovorila, da se bo vrnil na Prevalje, kjer bo poskrbel za red. Sam sem v borci ostal v Mežici. Že 9. maja so prišle v Mežico manjše nemške enote in orožniki, ki smo jih brez težav razorožili. Dobro se spominjam orožnika z družino, ki je bil doma v Zalcu

in je imel prepustnico za nemoten prehod čez mejo. Prepustnico mu je izdala teren-ska organizacija OF Zalec, ker je sodeloval z Osvobodilno fronto.

Za izvajanje razorožitve nismo imeli nikakršnih navodil. Prav tako nismo mogli dobiti zveze z našo brigado in drugimi partizanskimi enotami. Pri nadaljnjih dogodkih nam je pomagala terenska organizacija. Dne 10. maja je prišla iz smeri Črne kolona esesovcev, ki se niso hoteli vdati, niti oddati orožja. Stanje je bilo napeto, saj se jim naša peščica borcev ne bi mogla upirati. Kljub temu smo jim zagrozili, da je cesta proti Poljani blokirana, vendar ni-mo ničesar dosegli. Spustili smo jih mo-rali naprej. Toda esesovci niso odšli proti Poljani, temveč so že v Mežici zavili po cesti, po kateri so se pred njimi umikali že drugi Nemci.

Dogodki so se začeli bliskovito odvijati. Že dopoldne se je Mežici približevala motorizirana kolona redne nemške armade. V blindiranem avtu je bil vodja kolone, ki je trdil, da ni komandant armade, da pa komandant armade šele prihaja. Na vsak način je hotel izsiliti prost prehod čez mejo. Pri pogajanjih z njim mi je bil v veliko pomoč inženir Čeh, ki je dobro govoril nemško. Dosegli smo, da se je kolona ustavi-la. To je bila Leahrova armada, ki je šla okoli 80.000 mož in se je vlekla od St. Vida nad Šoštanjem skozi Črno vse do Mežice.

Hace v svojih spominih piše, da so Nemci podpisali vdajo s 14. divizijo v Topolšici. Lahko, vendar se jaz spominjam drugače. Ko je kolona stala nekaj ur, je prišel višji nemški oficir. Njegovega čina se ne spomi-njam. Ta je v Mežici podpisal vdajo in izročitev orožja. V pogodbi je bilo navedeno, da oficirjem ostanejo pištole, da jim pustimo komoro, kuhinjo in sanitetne vozove in da bo armada lahko nemoteno prešla me-jo. Nemški vojaki so morali oddati orožje, osebne avtomobile in tovornjake s šoferji. Nemci so vse te pogoje izpolnili in armada se je začela umikati po isti poti kot njihovi predhodniki. Umik Nemcev je bil počasen in se je precej zavlekel. Iz zaplenjenega orožja smo uredili orožarno v prosvetnem domu, kamor so ga spravljali in uredili mobiliziranci. Z več tisoč osebnimi in to-vornimi avtomobili pa je bila zapolnjena celotna Mežica. Še enkrat moram poudari-ti, da vse do tedaj v Mežici ni bilo drugih partizanskih enot, temveč le moja četa. Vem, da smo v tej zadnji fazi osvoboditve ogromno prispevali k osvoboditvi Mežice, čeprav smo bili le majhna enota minerske čete.

Z bežičimi pa se je otepala tudi Rolan-dova skupina na Poljani, ki je tudi zajela ogromen vojaški plen. Vendar so jih 13. maja s Prevalj pregnali ustaši, ki jih je bilo po takratni oceni prek 180.000, od teh okoli 30.000 civilistov. Ta ustaška drhal se ni vda-la, pač pa je opustošila Prevalje, na Poljani pa bila zadnji boj. Šele po boju na Poljani, ki je bil 15. maja, so prišle v Mežico prve partizanske enote.

JOŽE SIRK

Odmev na neko izjavo

Na zadnjem srečanju aktivistov šaleško-mislinskega okrožja smo se v Šentilju pri Velenju srečali tudi z veliko legalnimi so-delavci OF tega področja. Ob tej priložnosti se je do nekaj navzočih članov okrožne-ga odbora OF Mislinje-Vitanje (v drugi polovici leta 1944) obrnil Ivan Lužnik-Je-seničnikov, doma s Paškega Pohorja. V svojem imenu in imenu še 5 bratov in se-ster, ki so bili leta 1944 stari od 4 do 16 let, je prosil, naj kaj naredimo za obvarovanje ugleda njihovega pokojnega očeta in tudi njih samih. V drugem delu knjige Pekoči sneg je namreč pisec Milan Guček na str. 235–238 na osnovi ustne izjave Karoline Rošer iz Pake zapisal, da je pokojni oče Ivan Lužnik namignil nemški patrulji, da so trije »banditi« krenili od njegove domačije in da bodo verjetno pri Ovcjakovi bajti, če ne pa pri prvi domačiji nad njo, to je pri Rošerjevih. Posledica tega več kot jas-nega namiga Ivana Lužnika sta bila dva mrtva in ujeti borec Šerčerjeve brigade. Iz vsebine zapisa Milana Gučka sledi, da je Karolina Rošer svojo izjavo utemeljila s pripovedjo člana okupatorjeve patrulje, ki da ji je povedal, da jih je na »pogon« za tremi partizani usmeril Ivan Lužnik-Je-seničnik.

Na domačiji Ivana Lužnika-Jeseničnika smo se aktivisti mislinjsko-vitanjskega okraja od julija 1944 večkrat oglašali. Na domačijah, kjer smo se zadrževali, smo redno preverjali njihovo zanesljivost, ven-dar ob bližnjih sosedov (Firer in Slapernik-Belinc) nismo dobili nobenega namiga o možnem Lužnikovem izdajstvu. Sinu in otrokom Ivana Lužnika smo zato predlagali zasebno tožbo zaradi žaljive obdolžitve, vendar je Temeljno sodišče, enota v Slo-venjskih Konjicah sklenilo 11. 1. 1985 tož-bo zavrniti zaradi absolutnega zastaranja

kazenskega pregona. Ob dejstvu, da s pravnimi sredstvi ni mogoče dognati resni-ce, pa si vendarle postavljamo nekaj vprašanj, o katerih bi morala premisliti zlasti Karolina Rošer:

1. Karolina Rošer je imela dovolj možno-sti, da bi sodeč po njeni izjavi, na najmanj sumljivega Lužnika opozorila že med NOB. Na tem območju je namreč deloval okrajni odbor OF, večkrat so se tu gibale enote 14. divizije in ne nazadnje tudi enote VDV. Ali ni videla resne nevarnosti, ko nikogar vse do leta 1980, ko je bil Ivan Lužnik na smrtni postelji oziroma že v gro-bu, ni opozorila na človeka, ki daje jasne namige za uspešne hajke na partizane? Morda ima za bregom druge račune iz pre-teklosti ali sedanjosti? Morebiti želi z za-poznelo izjavo spraviti v pozabo dejstvo, da so jo še v poletju 1944 aktivisti krajev-nega odbora OF v Dolici označili za poli-tično nezanesljivo.

2. Karolina Rošer, to pa velja tudi za pis-ca knjige, bi morala premisliti o povsem nenavadnem obnašanju Nemca, ki je proti vsem pravilom okupatorjevega obnašanja širokoustno pripovedoval Karolini Rošer, kako in po čigavih napotilih so uspešno končali akcijo na tri partizane. Železno pravilo je bilo, da Nemci o tem niso govo-rili in ostaja povsem nejasno, zakaj je bila Karolina Rošer izjema.

3. Iz nešteti doživetih primerov vemo, da so bili družinski člani hiš, kjer so nam dajali streho, spontano najmanj dopolnilni, če že ne glavni stražarji. V času, ko so trije borci Šerčerjeve brigade izmučeni zaspali, Karolina Rošer, na to nepisano pravilo straže, očitno ni niti pomislila.

Naj na kraju ugotovimo, da je pokojni Ivan Lužnik sodeloval z OF, njegova do-mačija je bila zatočišče aktivistov OF, nje-mu na očeh smo se na tem območju gibali tudi podnevi, organizirali partizanske mi-tinge, na katerih je bil navzoč, mu posre-dovali literaturo OF in pri njem dobivali obveševalne informacije ter hrano. »Več kot jasn namig Ivana Lužnika, kam naj krenejo Nemci, da bi uničili 3 partizane«, ostane v krogu Karoline Rošer-Nemec in zapisovalec izjave, podpisani pa si upamo trditi, da je izjava Karoline Rošer po vseh dejstvih, ki jih o Ivanu Lužniku poznamo, sporna in diši po globljem ozadju.

Kalvarije Šerčerjeve brigade in vsebine obeh knjig Pekoči sneg, ki je živo zapisa-na, seveda ne more zmanjšati izjava Karo-line Rošer. Tisto, kar smo zapisali o njeni izjavi, smo storili zato, da bi iz kakršnihko-li razlogov resnično Pekočemu snegu ne dodajali še pekoče vesti.

Člani okrajnega odbora OF

Mislinje-Vitanje:
IVO PLEVNİK-HRUŠKA,
JOŽE GLOBČNIK-SREČKO
ANTON ROŠER-SLAVKO
JOŽE ROŠER-MAKS

Podatki udeleženca

V TV-15, številka 35, z dne 5. septembra 1985, je izšel članek Marjana Masterla Bilo je v Logu, v Poljanski dolini. V njem piše, da v Škofji Loki zbirajo gradivo za izdajo knjige o partizanskih spominskih zname-njih. Mislim, da morajo biti ti podatki na-tančni, v članku pa ni povsem tako.

Omejil se bom na akcijo prenosa tiskar-ne Trilof iz okolice Medvod na območje Davče. Sam sem bil udeleženec tega po-hoda.

Za pomoč oblastnemu komiteju KPS za Gorenjsko in zaščitnemu bataljonu pri pre-nosu tiskarne je bil dodeljen del transport-ne čete 4. relejnega sektorja, in ne Gorenj-skega odreda. Takrat sem bil komisar te čete in v tej akciji sem vodil del svojih borcev. V skupini sta bila neki Cvetko iz oblastnega komiteja in komandir zaščitne čete. Spominjam se, da smo se pred preho-dom doline v Logu sprli, kajti jaz sem ho-tel, da bi tako natovorjeni prešli most in reko, ko bi se zmrznilo. S tem se druga dva nista strinjala. Tako smo dolino prešli ob 18. uri, in ne ob 16. uri, kot navaja pisec članka. Borci transportne čete so bili na začetju kolone v zaščitnici. Prav zadnja dva sva bila z mitraljezcem Marjanom, in sva se ob prihodu Nemcev znašla ravno na cesti. Seveda sva z ognjem sprejela nemški motor s prikolico, oklepnik in prvi tovor-njak z Nemci. Marjan je po nekaj oddanih rafalih padel na cesti, zadet v glavo, jaz pa sem se počasi umikal proti Sori. Kolona se je že vzpenjala proti Volbenku (po čistini). Ker so bili borci transportne čete na zače-lju kolone, jih je tudi največ padlo, sedem samo iz transportne čete. Število vseh padlih je prikazano na spomeniku v Logu, ni pa njihovih imen. Kolikor se spominjam, je bil Marjan nekje iz okolice Medvod, eden pa je bil iz Podhoma pri Bledu.

Ni mi vseh beseda »nosachi« za borce, ki so v tej akciji morali krepko otežiti nahrbt-nike. Spopad je trajal le kakih 10 minut, nato so Nemci zbežali proti Škofji Loki. To je tudi dokaz, da akcija ni bila izdana, in da je bilo srečanje povsem naključno. Ne poz-

nam pa pravih imen padlih. Mogoče vesta več Lojze Lotrič, takratni komandir tran-sportne čete, živi v Podlonki, ali pa njegov namestnik Janko Šmid-Prosinc, živi na Češnjici, tudi v Selški dolini.

JANEZ KAVČIČ-ORLOV

Vabila

Odbor skupnosti borcev 18. SNOUB Ba-zoviške – sekcije Ljubljana vabi vse borce ljubljanskega območja in drugih krajev Pri-morske na zbor skupnosti, ki bo 18. oktobra 1985, ob 17. uri v Domu JLA v Ljubljani, soba 131, 2. nadstropje.

Prosimo vse borce, naj se zbora zanesljivo udeležijo.

Odbor skupnosti
18. SNOUB
Bazoviške
sekcija Ljubljana

★

Skupščina občine Krško bo 19. oktobra 1985 v Kostanjevici na Krki slovesno podeli-la domicilno listino 1. dolenjskemu bata-ljonu.

Ker je bil 1. dolenjski bataljon tudi matič-na enota Gorjanskega bataljona, združuje-mo s to slovesnostjo tudi srečanje borcev Gorjanskega bataljona.

Vabimo vse borce Gorjanskega bataljona naj se udeležijo slovesnosti.

Zbor bo 19. oktobra ob 10. uri pred Kul-turnim domom v Kostanjevici na Krki.

Predsednik skupnosti
borcev Gorjanskega bataljona

★

Odbor skupnosti borcev 1. dolenjskega partizanskega bataljona organizira skupno s pododbom za gorjansko območje tega od-bora in ob sodelovanju KS Kostanjevica na Krki ter drugimi družbenopolitičnimi orga-nizacijami tega kraja in občine Krško v so-boto, 19. oktobra, 5. srečanje in 3. občni zbor skupnosti borcev tega bataljona.

Vabimo vse preživele borce tega bataljo-na. Vsem borcem, za katere imamo naslove, smo sicer poslali pravočasno pisna vabila. Toplo in tovariško pa so vabljeni tudi vsi drugi borci, ki tega vabila niso prejeli, ker nimamo natančnih podatkov. Srečanje in občni zbor bosta potekala po ustaljeni prak-si. Med 9.30 in 10.30 bo sprejemanje borcev v kulturnem domu, ko bodo prejeli borci tudi spominsko medaljo, če je do tedaj še niso prejeli. Ob 10.30 bo zbor bataljona pred kulturnim domom. Ob 10.45 bo predaja ra-porta komandantov mladinskih pohodnih enot in pionirskega odreda iz Kostanjevice predsedniku odbora skupnosti borcev bata-ljona tovarišu Dušanu Švari-Duletu. Ob 11. uri bo občni zbor skupnosti borcev bataljo-na v kulturnem domu. Medtem pa bomo podelili svojim padlim borcem bataljona s tega območja spominsko medaljo bataljona, spominski trak bataljona nekaterim orga-nizacijam združenega dela, ki so prispevala odboru finančna sredstva za zbiranje gradi-va in pripravno besedila za monografijo bata-ljona. Po občnem zboru skupnosti borcev bataljona bo v kulturnem domu slavnostna seja KS Kostanjevica na Krki ob krajevnem prazniku. Ob tej priložnosti bo bataljonu podeljena tudi domicilna listina občine Krško.

Odbor skupnosti borcev
1. dolenjskega
partizanskega bataljona

★

Ob proslavi v Starem selu pri Kobaridu, ki bo 13. oktobra 1985 ob 10. uri, vabimo na tovariško srečanje aktiviste, ki so sodelovali med vojno na območju zapadnoprimorske-ga okrožja.

Domicilni odbor za
zapadnoprimorsko okrožje

Obvestili

Občinski odbor ZB NOV Tolmin, skup-nost borcev Briško-beneškega odreda, akti-visti zahodnoprimorskega okrožja in krajev-ne organizacije ZB in DPO Tolminske vabi-jo na osrednjo proslavo 40. obletnice osvo-boditve severnega Posočja, ki bo v nedeljo, 13. 10. 1985, ob 10. uri v Starem selu pri Kobaridu. Odkrit bo spomenik narodnemu heroju Marku Redelohiju in spominsko obeležje napada briškobeneškega bataljona na letišče Belvedere pri Vidmu (Udine).

Na tovariško srečanje vabimo tudi vse pri-padnike enot, ki so se bojevale na tem ob-močju, predvsem pa borce Gregorčičeve, Gradnikove in Bazoviške brigade ter borce kobariškega vojnega področja.

Odbor za postavitev
spomenika

★

V soboto, 12. oktobra, se bomo zbrali nek-danji borci 18. divizije na tovariškem sreča-nju, ki se bo začelo s krajšim zborom, na katerem bomo izvolili nov odbor borcev 18. divizije, nato pa preživel prijeten dan.

Srečanje bo v Ljubljani v Domu JLA, Trg OF 13, ob 11. uri.

Odbor 18. divizije

Zahvala

Ob mojem življenjskem jubileju – 70-letni-ci – sem prejel mnogo čestitk in želja za osebno srečo in zdravje. Vsem se najskre-neje zahvaljujem.

Jože Boldan-Silni

V tednu otroka

Mir otrokom sveta

»Mir otrokom sveta!« Tako so naslovili svoje sestavke naši dopisniki iz osnovne šole Borisa Kidriča v Ajdovščini. Njihove misli so v tem tednu, v tednu otroka, namenjene vsem otrokom sveta, še posebej pa tistim, ki namesto materine uspanke poslušajo pokanje granat, ki se prebujajo s krvavo zarjo vojne ali pa si sploh ne upajo zaspiti, tistim, ki si želijo košček kruha, požirek vode, igračo ... pa vsega tega nimajo, ki so morda ostali brez matere, očeta. Tu so iskrene misli naših otrok. Nanizali smo jih v eno samo izpoved – v željo po miru, ki naj zavlada svetu.

»Če ne bi bilo več vojne, orožja ...« trudim se dokončati to misel, a ne morem. Solze mi silijo v oči. Da, zavlada bi mir. Mir je tisto, kar si želi trpeč otrok, ki privzdiguje drobne in izsušene ročice, ki prosi vsaj drobno skorjico kruha. Lakota mu sije iz oči, nemočno telo mu podrhteva, a roke še vedno prosijo. Prosijo in si želijo. Mir in hrano.

Jaz pa lahko le poslušam in gledam, da vsako sekundo umre zaradi nedo- hranjenosti otrok. Lahko le gledam, kako umirajo. Dan za dnem. Umirajo starčki, matere, možje, žene in otroci. Da, umirajo nemočni in nedolžni otroci. Zakaj? Ker ni kruha in miru. Zanje ni kruha, mi pa ga imamo dovolj; se preveč. Velikokrat ga razmetujemo. Razmetujemo tisti kruh, za katerega bi nam lačni otroci poljubili tla pred nogami. Zanje ni miru, mi pa se ne zavedamo, da živimo že štirideset let v svobodi. Svoboda. Največje upanje stradal- čega otroka.

Izumljamo rakete, atomsko orožje, hočemo izumiti še več. To je naša največja želja. A nihče se ne ozre na željo umirajočega otroka: »Hočem samo mir in kruh. Nič več. Samo to!« Njegova želja je kot neslišna želja ptice, zaprte v kletki. Nihče ji ne pomaga vzlete- ti v mir, v svobodo, v živ- ljenje. Včasih le pride po- moč, a dostikrat prepozno. Tudi mi se bomo najbrž prepozno zavedali, da lah-

mir. Lahko je le peščica ti- stih, ki želijo zvladati sve- tu. In ti lahko veliko stori- jo. Lahko uničujejo, poži- gajo in morijo. Pri vsem tem pa jim ostane srce tr- do kot kamen. Ne slišijo in

ne čutijo. Kamnito srce ne sliši obupanega joka malih sirot, ki nočejo nikomur storiti nič žalega. S svojim nedolžnim srcem želijo sa- mo mir ...

Solza se mi utrne. Pa no- čem jokati. Želim mir, mir za vse otroke sveta!

NATAŠA PETRIČ, 7. c

Grd je ta svet. Premalo topline, človečnosti, pre- več je gorja. Vojne. Ljudje trpijo, umirajo. Živim v svobodi, a nisem srečna in ne bom, dokler ne bo pov- sod vzcvetela roža svobe- de in miru. Ne, ne maram tega sveta! Verjamem, da je nekje daleč drug, prijaz- nejši svet, brez vojn in vse- ga zla. A pot do tega sveta je strma, ovinkasta, pelje skozi številna pogajanja, sporazume, miroljubne re- šitve sporov. Sploh pa se

stev vlagali v vojne name- ne, v oboroževanje. Velesi- li kopičita orožje, tekmuje- ta v tem, katera bo bolj in sodobnejše oborožena. Ne sprevidita, da uničujeta sa- mi sebe.

Vojne divjajo po vsem svetu. Brezsmiselne vojne. Začeli so zaradi malenko- sti in zdaj se bojujejo le še za zmago. Kaj jim bo po- menila zmaga v opustoše- ni domovini? Kaj jim bo pomenilo, da zdaj zatirajo druge, poražene? Včasih razmišljam, kdo si želi voj- no. Ljudje so proti. Politi- ki poudarjajo, da so proti vojni.

Mladi nočemo vojne.

Upam, da bomo mislili ta- ko tudi potem, ko bomo odrasli. Želim si srečno otroštvo. Iščemo svoj otok

cvetja, otok svobode in mi- ru. Ljudje, odrasli, odprite nam pot do tega sveta! Prenehajte z vojnama! Lju- dje! Me ne slišite? Ali le nočete slišati klica nas vseh, ki si želimo lepši, prijaznejši svet.

TANJA ŠKOMAN, 8. c

Naša zemlja je lepa, če jo gledamo iz veselja...

Na eni strani vile, boga- stvo, vsega preveč, trebuhi rastejo od preobilja. Drug- je pa lakota, napihnjeni trebuščki otrok in vseh ljudi, ki nimajo kaj jesti. Oči prosijo. Vsaj malo, košček kruha.

Rodil se je otrok. Majh- ne prosiče oči so danes za- čele gledati v svet. In vse v tem svetu je tako kruto! Ta otrok je že del mrliča. Nje- govo telo ni telo, ampak truplo. Koža je uvela kot bi bila že leta in leta na svetu. Kaplica za kapljico prihaja v njegova usta, a le s težavo požira. Živi le za- to, da bo preživela svoj pr- vi in zadnji dan na tem krutem planetu.

Oboroževanje in tekmo- vanje držav z atomskim orožjem, ki ga imajo zdaj

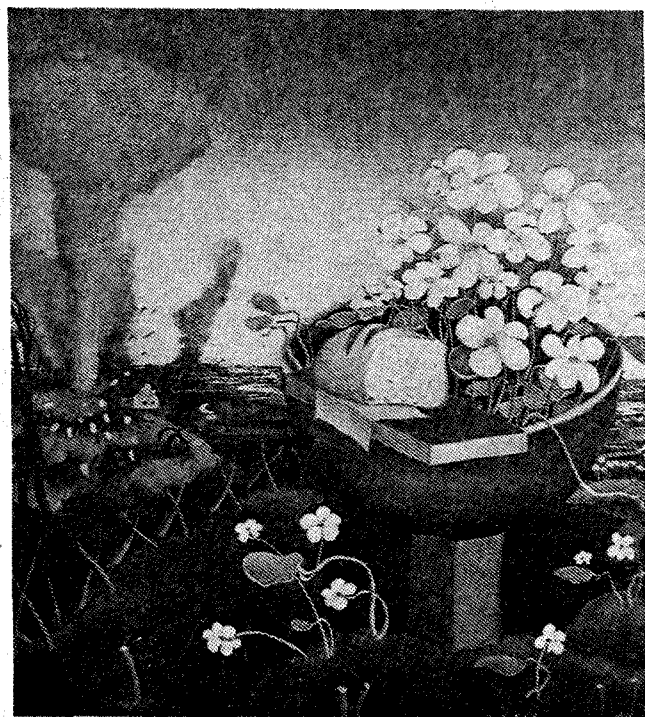
že toliko, da bi lahko dva- najstkrat uničili svet, so tudi pripomogli k hudi la- koti. Ko bi vsak človek na svetu odtrgal sebi le koš- ček kruha in kapljico mle- ka, ne bi bilo lakote. Ko bi se vsa atomska energija spremenila v kruh, potem ... potem bi bil svet lep.

GORAN PENIŠIČ, 7. c

Takšen pogled me pre- trese! Večkrat namreč se- dim pred televizorjem rav- no takrat, ko je na sporedu dnevnik. Pretrese me po- gled na objokanega ali ce- lo mrtvega otroka sredi vojnih grozot. Odrasli pra- vijo, kako imajo radi otro- ke. A med vojno nastrada- jo največkrat prav otroci. Nimajo hrane, pijače, obu- tve, obleke. Nekateri umi- rajo od lakote in žeje, dru- gi na še bolj krut način; za- radi bomb, pušk in druge- ga morilskega orožja. Ne- kateri otroci ostanejo siro- te brez staršev. Kaj mislite, kdo je kriv vsega tega? Meni se zdi, da so krivi sta- rejši državljani in verjetno imajo tudi sami otroke. Če bi ti ljudje resnično želeli, da otroci ne bi trpeli, bi se lahko med seboj malo po- govorili o krizi, ki jih teži. Tako bi poskušali na mi- ren način rešiti probleme, ne pa, da kar začno z napa- di. Potem na svetu ne bi bilo vojn. Kako bi bilo to lepo! Otroci bi skupaj s starši živeli v miru in sreči.

Mi otroci, ki živimo v svobodi, želimo mir vsem otrokom sveta!

MOJCA ČUK, 4. r

mo. Toda, ali je bilo vedno tako pri nas in ali je tako vsem otrokom sveta? Vča- sih gledam na televizij- skem ekranu otroke, ki ni- majo takšnega otroštva kot jaz. V afriških in azi- skih državah je veliko otrok lačnih in sestrada- nih. V begunskih taboriš- čih je veliko osmljenih otrok, ker so njihovi starši umrli v vojni. Včasih se mi zdi, da države, ki se voj- skujejo, ne vedo, zakaj to delajo. V vseh vojnah pa najbolj trpijo popolnoma nedolžni otroci. Vojne pu- stošijo dežele in prinašajo lakoto. Zato želim mir vsem otrokom sveta, da bodo njihovi starši name- sto vojskovanja pridelovali hrano, otroci pa se bodo lahko igrali brez strahu, da jim bo nad glavo zažvižga- la bomba.

Vsem otrokom sveta že- lim takšno otroštvo, kakrš- no imam jaz.

BARBARA LIKAR, 4. r.

Na svetu živi veliko otrok. Veliko jih živi v izo- bilju in svobodi, še več pa je takšnih, ki tega ne poz- najo.

Nam je lepo, ker smo svobodni in občutimo mir. Ne vem, kako težko je ti- stim otrokom, ki trpijo. Zaradi vojne se ne morejo igrati z vrstniki. Njihovi želodčki so prazni in strah jih spremlja vsak dan. Bo-

jijo se vsakega naslednjega dne. Nič ne vedo, kaj jim bo prinesel.

Če bi otroci vladali sve- tu, ne bi bilo vojn in po- manjkanja!

HELENA LEMUT, 4. č.

Druga svetovna vojna je zahtevala veliko žrtev. V taboriščih in v bojih je umrlo tudi veliko nedolž- nih otrok. Po vojni je člo- veštvo sklenilo, da mora na svetu zvladati mir. Vr- stile so se mirovne konfe- rence in mirovna pogaja- nja. Zavzemali so se za boljše življenjske razmere tudi manj razvitih nara- dov. Vsi otroci naj bi živeli srečno in brezskrbno, ker se lahko samo v takšnih pogojih učijo in odrasejo v sposobne ljudi. Na svetu ne bi smelo biti več lakote!

Kljub vsem tem prizade- vanjem pa me vsak dan pretresejo novice, kako umirajo otroci in drugi lju- dje zaradi lakote v Afriki. Čeprav prihaja pomoč iz vseh krajev sveta, je hrana še vedno premalo. Tudi mir ni še prevladal na zem- lji. V vojnah vsak dan umre veliko ljudi. Vojne med Irakom in Iranom no-

ko s tem strašnim atom- skim orožjem, ki smo ga izdelali doslej, že dvana- jstkrat uničimo svet. In ven- dar si moramo prizadevati za mir; prav vsi!

Le zakaj so potem na svetu vojne? se sprašuje- mo. Saj hočemo mir in svobodo. Za vse hočemo

mi zdi, da smo zgrešili pot. Da, v napačno smer gremo.

V dvajsetem stoletju, v stoletju velikega razvoja tehnike, v dobi računalni- ka, robota in drugih na- prav strada velik del člove- štva. Izračuni so pokazali, da bi lahko nahranili vse lačne, če ne bi toliko sred-

Mi, otroci miru, imamo nenehno veliko želja. Vča- sih, ko se nam ne izpolni najmanjša želja, se že kuja-

če biti konca. Tudi v Liba- nonu je med žrtvami veli- ko otrok.

Želim, da geslo Mir vsem otrokom sveta ne bi bila samo želja, ampak bi kmalu postalo resničnost!

GREGOR ČOTAR, 4. a.

Skromna po obsegu, dragocena po vsebini

Srečanju, ki so ga pripravili ob izidu 8. zvezka knjižnice Zdravstvenega vestnika («Mineva štirideset let» – zbirka feljtonov in črtic, v katerih naši partizanski zdravniki opisujejo svoja osebna doživetja »iz vojnih dni«), bi le stežka smeli reči – tiskovna konferenca. Tako je sicer pisalo v vabilu, toda srečanje samo je preraslo svoj vnaprejšnji namen. Zbrani avtorji in uredniki te dragocene knjižice so namreč spontano in z veliko čustveno zavzetostjo obujali spomine na nepozabni čas in na velika dejanja slovenskih zdravnikov, ki so se bili zares množično odzvali pozivu v boj, storili v njem vse in več, kot je bilo v njihovi moči, ter mnogi med njimi izpričali svojo zavzetost za sočloveka tudi s tem, da so darovali življenje.

Petnajstero avtorjev na ta ali oni način opisuje svoja doživetja v vojni, na način,

ki si ne prizadeva, da bi veljal za literaturo, a je vendarle nemalokrat – v svoji nepopovnljivi navzočnosti in iskrenosti – prav to: lepa, vse pozornosti vredna literarna dragotina.

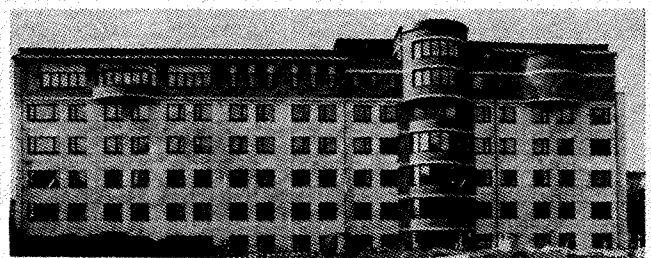
Zvedeli smo med drugim, da je precej tega, čemur bi lahko reli »literatura izpod zdravniških peres, že napisano, al žal še neobjavljeno (pa bo morda prav ta knjižica v spodbudo tej ali oni založbi, da svojim bralcem oskrbi vredno branje), hkrati pa je treba ugotoviti, da bi se marsikdo izmed 3.000 slovenskih zdravnikov še lahko opogumil in zapisal svoja doživetja.

Knjižica Mineva štirideset let bo napredaj v uredništvu Zdravstvenega vestnika, ki domuje v Ljubljani, v Komenskega ulici 4. In če smo že povedali vse, povejmo še to, da stane 700 dinarjev. Vredna je tega denarja.

V. K.

Delo meseca v CD

Že lep čas poteka v osrednji slovenski kulturni hiši – Cankarjevem domu v Ljubljani akcija »delo meseca«, ki je med občinstvom dobila ugodne ocene in domovinsko pravico. Likovni kritiki (vsaki drugi) izbirajo za dela meseca posamezna likovna dela (slike, grafike, skulpture), ki bi jih še posebno radi predstavili občinstvu in s spremno besedo tudi utemeljujejo svoj izbor in kakovost avtorjevega dela. S to akcijo se navsezadnje lahko dodatno širi obzorje manj likovno izobraženih gledalcev, ki si lahko tudi v primerjavi med posameznimi strokovnimi utemeljitvami izbirajo in potrjujejo svoja opažanja ter nagnjenost do določenih zvrsti in načinov umetniškega izražanja.

Tokratno arhitekturno delo meseca je izbral likovni kritik Peter Krečič. Na fotografiji je prizidek k stavbi Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij, ki stoji v ljubljanski občini Bežigrad, načrt zanjo pa je naredil inž. arh. Tomaž Medvešek. Stavbo so odprli in predali namenu lani, v njej pa je večje število laboratorijev, študijskih kabinetov, knjižnica, nekaj skupnih prostorov za sestanke in drugih za potrebe zavoda. Zgradbo odlikujejo (tako v spremni besedi Petra Krečiča) poleg razgibane zunanjosti predvsem: dobro izrabljen notranji prostor, ki pa ga je še vedno mogoče poljubno pregrajevati za nove potrebe.

Tokrat so nam v Cankarjevem domu postregli z dopolnitvijo osnovne zamisli: predstavili so namreč prvič v tem sklopu delo arhitekta. Tako so prebili zid ozkih strokovnih arhitekturno-projektantskih krogov in ožje specializiranih revij za arhitekturo in jo ponujajo v presojo publiki prav tako kot druge, osebne, nekollektivne likovne medije. Zdi se, da je ta, na nek način širša javna predstavitev arhitekturnega dela, tudi priznanje avtorjev, mimo že utečenih in – spet ožje strokovnih – natečajev.

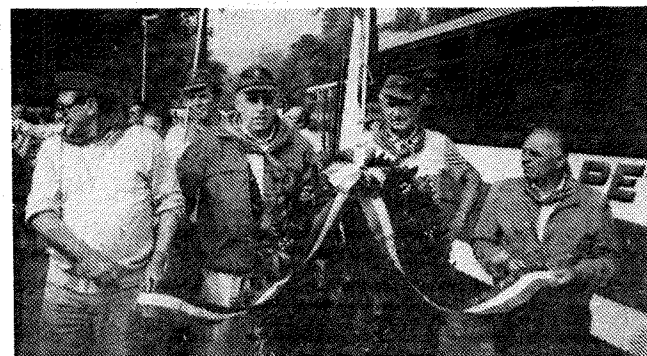
B. Ž.

Cvetje na grobnici herojev

Spomenik, ki je bil odkrit pred enim letom v Korinju, spominja na padle partizane 4. bataljona Roma 8. SNO-UB Frana Levstika, ki so ga sestavljali izključno borci italijanske narodnosti. Bataljon je bil formiran poleti 1944. leta kot 4. bataljon tržaške udarne brigade. V jeseni istega leta je v celoti prešel v sestav Levstikove brigade in je bil poslan na območje Bele krajine. Bataljon je postal jedro novoustanovljene brigade Fontanot, ki je bila ustanovljena 17. decembra 1944 na Suhorju.

Nekdanji borci brigade Fontanot in garibaldinci ter njihovi svojci in najožji člani družin so minulo soboto obiskali nekatere kraje v naši republiki. Med drugim so se ustavili tudi v Ljubljani, kjer so položili venec na grobnico narodnih herojev. Obiskali so tudi Korinjo, kjer so prav tako položili venec

pred spomenik 33 padlim, v Suhorju pa so počastili spomin na obletnico ustanovitve brigade. V Korinju kot v Suhorju so jim domačini pripravili priložnostni sprejem in krajši kulturni program. Skupino 110 nekdanjih borcev brigade Fontanot pokrajinskega odbora AMPI za goriško pokrajino in njihovih svojcev ter ožjih članov družine je vodil Silvano Bacicchi. Jože Čurin

Borci brigade Fontanot takoj po prihodu v Ljubljano

Nov aktiv ZRVS

Na pobudo odbora za SLO in DS so pred dnevi organizirali pogovor o ustanovitvi aktivna Zveze rezervnih vojaških starešin na Zavodu SR Slovenije za šolstvo. Pogovora so se udeležili tudi predstavniki Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo in občinske konference ZRVS Ljubljana Center.

Najpomembnejša naloga članov aktivna ZRVS, zaposlenih na Zavodu SRS za šolstvo, bo sodelovanje pri uveljavljanju zasnove SLO in DS v vzgojno-izobraževalnem procesu. Člani bodo spremljali, kako se vsebine s področja splošne ljudske obrambe in družbene samozastite vključujejo v druge predmete pri pouku.

Pri delovanju pa bodo člani aktivna tudi spremljali vključevanje mladih v voja-

ške šole in pospešili aktivnosti na tem področju. Dogovorili so se tudi, da bodo po ustanovitvi aktivna ZRVS na zavodu aktivnost usmerili tudi v ustanavljanje aktivov ZRVS po območnih enotah, nato pa še po šolah, kjer nimajo aktivov. Vanje naj bi vključili tudi starše, člane ZRVS, ki so v svetu šole ali svetu staršev, vključili pa naj bi tudi vse mentorje obrambne vzgoje in druge. Hkrati so se dogovorili tudi za sodelovanje med aktivom ZRVS Zavoda SRS za šolstvo in Republiškega sekretariata za ljudsko obrambo ter občinsko organizacijo ZRVS Ljubljana Center, ki bosta aktivu pomagala predvsem pri različnih oblikah obrambe vzgoje in organiziranju obrambnih dnevo.

Boris Knific

Dan pionirjev v obrambi in samozastiti

Osnovna šola Osmih talcev iz Logatca je zelo znana po aktivnostih razvijanja in negovanja revolucionarnih izročil ter obrambno samozastitnih dejavnosti. Tako so zadnjo soboto v septembru ob dnevu pionirjev domiselno speljali zelo široko zasnovano akcijo, v kateri je aktivno sodeloval sleherni učenec te šole. Bilo jih je več kot 700 in vsak je imel svojo vlogo. Zjutraj ob prihodu v šolo so najprej volili novo vodstvo pionirske organizacije. Nato so začeli akcijo, ki jo je pripravil Janez Podjet, učitelj telesne vzgoje, z domnevo, da je Logatec z okolico zasedel sovražnik.

Tudi to vlogo, čeprav ne radi, so igrali učenci višjih razredov, ki so postavili zasede, straže in patrolje ter nadzorovali zasedeno ozemlje. Vsi drugi so bili partizanski kurirji, ilegalci in terenski poklicni delavci. Največ je bilo seveda kurirjev, ki so prenašali pošto in druga sporočila

od javke do javke. Ves Logatec z okolico je bil obdan s terenskimi organizacijami, štabi in kurirskimi postajami z javkami. Na drugi strani pa so nenehno križarile sovražne patrolje ter iskale kurirje in druge ilegalce.

Posamezne skupine kurirjev so se tako vživele v svoje kurirske vloge, da jih sovražnik ni uspel odkriti. Pri tem so uporabili vse, kar so slišali in prebrali o kurirskih zvezah. Prav tako so se izkazali tudi kot obveščevalci. Nobeno vozilo s tujo registracijo ni šlo mimo, da ga ne bi evidentirali kot sovražno vozilo v tistem trenutku. Akcija je bila resnično dobro izpeljana predvsem zaradi dobre priprave, ki jo je izvedel Janez Podjet z vsestransko pomočjo učiteljev. V srcih mladih bo ostal zares lep spomin na ta enkratno doživetje dan naših pionirjev.

Jože Simšič – Jelen

Kdaj dovoljenje za postavitve spomenika padlim v središču mesta?

V zamejstvu so borčevske organizacije in hvaležni občani postavili nič koliko spominskih obeležij padlim borcem v narodnoosvobodilnem boju, da tako ostane viden znak junaškega boja proti nacifašističnemu okupatorju in da se prenašajo ideali na mlajše rodove. Kot ponavadi pa se je zataknilo v Trstu, kjer je pripravljani odbor za postavitve spomenika padlim v NOB iz Škednja, Kolonkovca in Sv. Ane dobil od tržaškega župana vselej negativen odgovor na prošnjo za postavitve. To trkanje na vrata tržaške občine traja že dolgih trinajst let. Vsa demokratična javnost je mnenja, da je vendarle napačil trenutek, da se prižge zelena luč za postavitve omenjenega spominskega obeležja. Odbor je zato ponovno zahteval sestanek z županom Richettijem, kateremu ima namen ponovno obrazložiti svoje načrte. Izročil mu bo pole s tisoči podpisi, s katerimi tržaški protifašisti zahtevajo dovoljenje za spomenik.

Boris Simoneta

Poražencev ni bilo

Na Brdu pri Kranju, kjer je predsednik Tito, poleg Beograda in Brionov, preživel največ časa, so prizadevni člani športnega društva Kokrica že tretjič pripravili tek štafet na 88 kilometrov. Letošnjega teka se je udeležilo 19 štafet, ki so tekle v dveh kategorijah, in sicer do tristo let in nad tristo let skupne starosti. Štafete so štele po osem članov in v vsaki je morala teči vsaj ena ženska.

V kategoriji do tristo let so bili najboljši tekači Kamnika, ki so postavili tudi nov rekord. Pri štafetah, katerih člani so bili starejši od tristo let, pa je bila najboljša ekipa Partizana iz Kranja. Letošnja prireditve je bila vabljiva za vse rekreative predvsem zato, ker niso sodelovale ekipe slovenskih atletskih klubov. Proga je bila speljana po gozdovih in poljih ter ni bila preveč zahtevna.

Prizadevni organizatorji pa so poskrbeli za zanimiv spored za gledalce, ki so se zbrali na hipodromu, kjer sta bila start in cilj teka. Tako so si lahko ogledali nastope članov Kinološkega društva Naklo, ki so s svojimi štirinožnimi prijatelji pokazali kaj vse znajo. Otroci so lahko preizkusili novo štirikolesno vozilo tovarne Rog in prehrabeni izdelke tovarne Žito.

Vsi, ki so bili v soboto na Brdu pri Kranju, so preživeli prijeten dan, organizatorji pa so obljubili, da bodo takšne prireditve tudi v prihodnje. Dogovarjajo se, da bi tek predstavili na pmlad, in sicer naj bi ga organizirali maja, na sam dan mladosti.

B. K.

Tržaški partizanski zbor odhaja na obisk v Beograd

Vlak miru in prijateljstva med narodi

S tržaške železniške postaje bo 17. oktobra zvečer krenil proti Beogradu vlak miru in prijateljstva med narodi, ki bo v naše glavno mesto popeljal na gostovanje Tržaški partizanski pevski zbor, dekliški pevski zbor in mlade folkloriste s Križa ter številne nekdanje borce in turiste, ki bodo odšli na pot kot turisti.

TPPZ bo gost Doma JLA, kjer bo imel koncert, pevci pa bodo zapeli tudi v Bački

palanki. Poleg nastopov in nekaterih pogovorov, ki jih bodo opravili v Beogradu o stanju slovenske manjšine v Italiji in njeni globalni zaščiti, bodo potniki z omenjenega vlaka obiskali Hišo cvetja ter zapeli na grobišču padlih za osvoboditev Beograda.

V svojem koncertnem nastopu bodo zapeli partizanske, narodne in napredne pesmi tretjega sveta kar v desetih jezikih.

B. Ž.

tv-15 naš TOVARIS

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAKŠKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERSIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK. Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR. Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino; BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIĆ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 1.100 din, posamezna številka v prosti prodaji 30 din – Tekoči račun: Založba Borec, p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektura in tisk: CGP Delo, Ljubljana, Titova 35